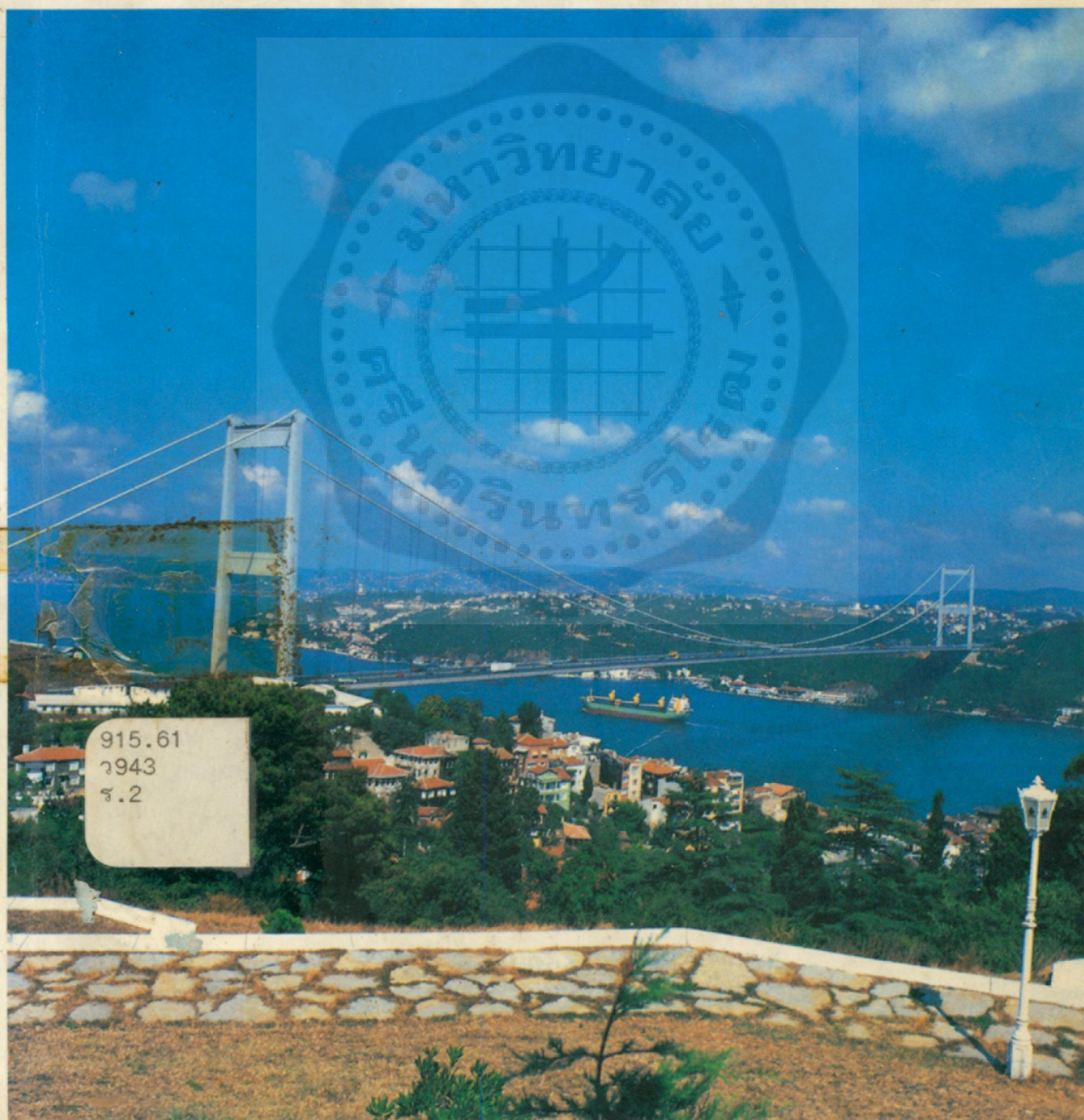

ແວ່ນຕ່າງສີ ສັງຄົມຕຳສັດ:

ຕຸຣກີ

๑๑๕.๖๑

๑๑๔๓

ว.๒

แว่นต่างสี สังคมศาสตร์ :

ตุรกี

ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พุทธศักราช ๒๕๔๐

แว่นต่างสี สังคมศาสตร์ : ตุรกี

พุทธศักราช 2540

สารบัญ

คำนำ	
เกริ่น	1
สาธารณรัฐตุรกี	3
ทัศนีย์ ศิริปโชติ	
กว่าจะเป็นตุรกีที่ได้เห็น	7
อาภรณ์ จำปาทอง	
ดินแดน 2 ทวีป : ตุรกี	18
ดวงพันธ์ หรรษา	
ชมวังเจ้าเข้าตลาดแขก	31
อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์	

คำนำ

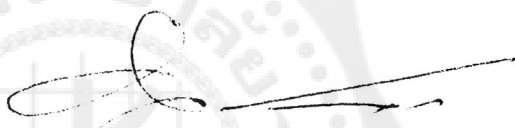
หนังสือ “แวนต่างสี่ สังคมศาสตร์” ฉบับนี้ เป็นเอกสารเล่มที่ 2 ที่ใช้ชื่อนี้ และให้รายละเอียดในเรื่อง “ตุรกี” จากการไปศึกษาดูงาน ณ ประเทศสาธารณรัฐตุรกี ในระหว่างวันที่ 22-27 มีนาคม 2540

ประเทศตุรกี เป็นประเทศที่ได้ชื่อว่า ดินแดนสองทวีป คือ ทวีปเอเชีย และทวีปยุโรป และสามอารยธรรม คือ ดินแดนจักรวรรดิโรมัน จักรวรรดิออตโตมัน และสาธารณรัฐตุรกี ซึ่งในแต่ละยุคอารยธรรมนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ในความซับซ้อน ผันแปรของอารยธรรมเหล่านี้ ท่านมุสตาฟา เคมาล เป็นบุคคลที่จะไม่กล่าวถึงมิได้ ท่านได้ปฏิรูปการปกครอง สัมเลิกระบบสุลต่าน แยกการศาสนาออกจากการเมือง ปฏิรูประบบศาล กฎหมาย การศึกษา ตลอดจนภาษา เศรษฐกิจ และสังคม ปรับปรุงประเทศตามทิศทางของประเทศตะวันตก จนกลายมาเป็นประเทศสาธารณรัฐตุรกีในปัจจุบัน ชาวตุรกีขนานนามท่าน

ผู้ที่สอนวิชาเกี่ยวกับประเทศตุนจี มาร่วมเขียนบทความลงในหนังสือ “แวนต่างลีของคณะสังคมศาสตร์”

คณะสังคมศาสตร์ ตระหนักถึงประโยชน์ในการร่วมกันเขียนบทความในทรรศนะความคิดที่หลากหลาย และมุมมองที่แตกต่างกันในด้านวิชาการ เพื่อเผยแพร่เสนอแก่สาธารณชน หนังสือ “แวนต่างลี คณะสังคมศาสตร์” เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้เกิดข้อเขียนและบทความเชิงวิชาการขึ้น

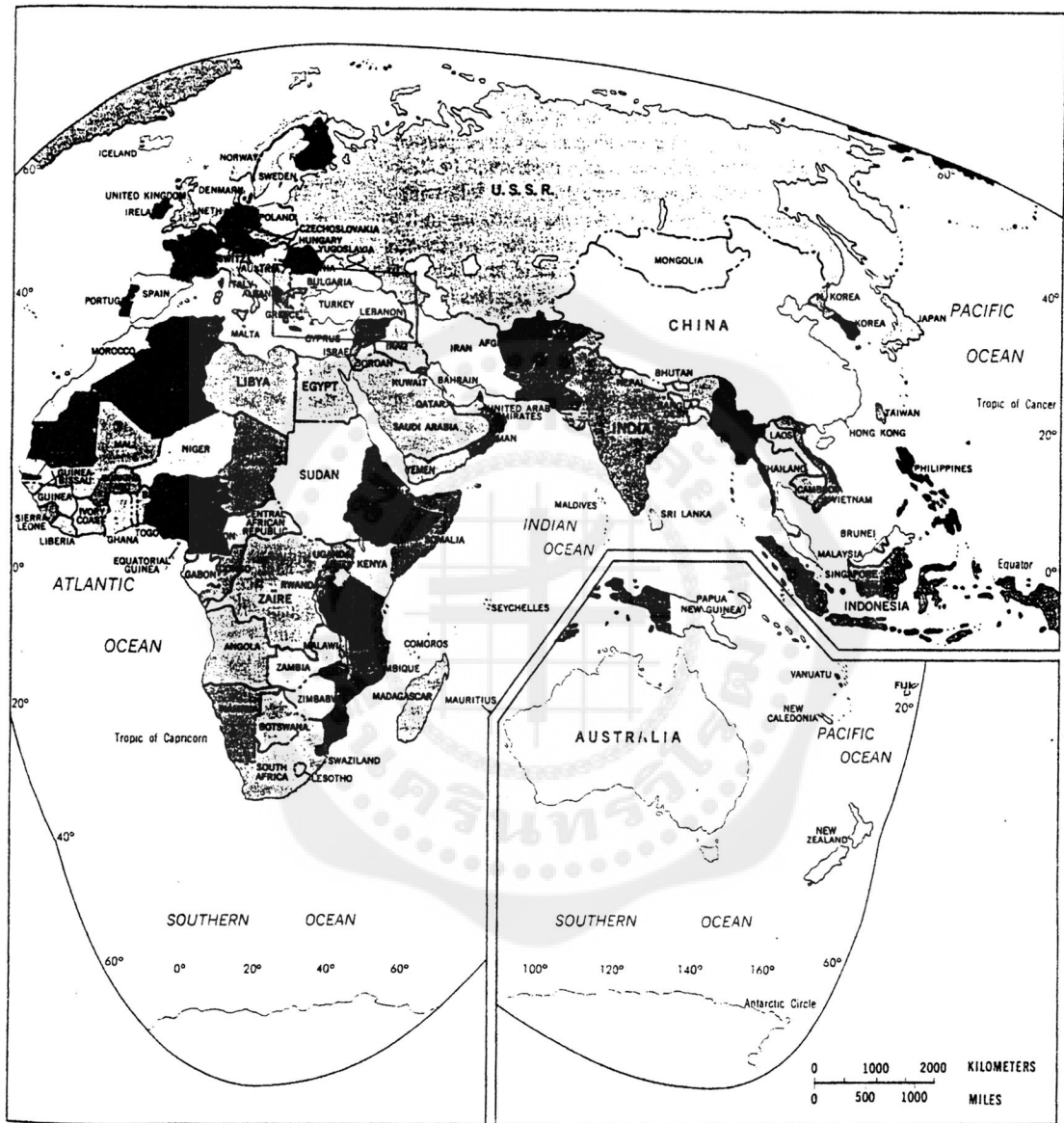
คณะสังคมศาสตร์ ขอขอบคุณทุกท่านที่มีนามปรากฏในบทความในฐานะผู้ให้ข้อคิดแนวทาง และขอขอบคุณฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ทำให้เกิดผลงานนี้ขึ้น เอกสารเล่มนี้คงจะให้ประโยชน์กับผู้อ่านบ้างไม่มากก็น้อย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉำรงค์ อุดมไพจิตรกุล)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

9 พฤศจิกายน 2540

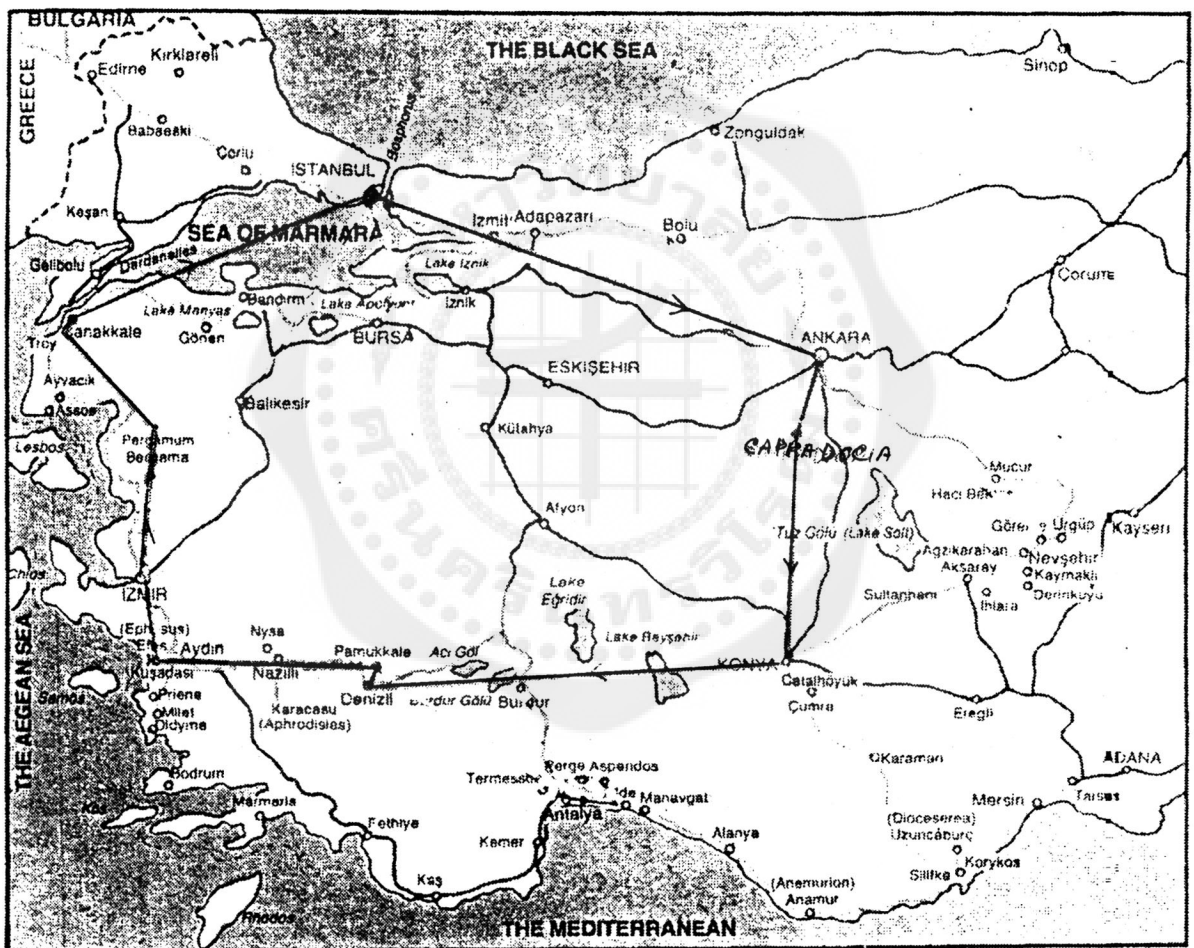
ประเทศสาธารณรัฐตุรกี

เกริ่น.... จากบรรณาธิการ

ความวาดหวังที่จะได้เห็นและศึกษาตุรกีของผู้เขียนนั้นมีมาช้านานแล้ว สิ่งที่เคยอ่านและได้ยินการเล่าขานถึงความยิ่งใหญ่ของตุรกี ทำให้อยากไปสัมผัสเหมือนกับคำพังเพยที่กล่าวว่า “สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น” ประจวบกับเข้ามารับตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะสังคมศาสตร์ ก็เลยถือโอกาสพัฒนาตนเองและเพื่อนพ้อง โดยการจัดทัวร์ศึกษาประเทศตุรกี เพื่อจะได้เห็นเป็นประจักษ์ในเรื่องความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิออตโตมันและความเป็นอิสลามซึ่งแตกต่างกับประเทศอิสลามทั่วไป คณะเราได้เดินทางออกจากท่าอากาศยานดอนเมืองในตอนดึกของวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2540 คณะเราออกเดินทางด้วยเครื่องบินเฉพาะจากกรุงเทพฯ-เมืองอิสตันบูล-เมืองอังการา จากนั้นก็จะเดินทางโดยรถบัสดลอดเส้นทางได้สัมผัสกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ และสังคมอย่างแท้จริง การเดินทางด้วยรถบัสนี้จะมาถึงที่เมืองคานัคคาเล (Canakkale) จากนั้นลงเรือผ่านช่องแคบดาร์เดเนลส์ (Dardanelles) สู่มืองอิสตันบูล จากเมืองอิสตันบูลก็จะเดินทางด้วยเครื่องบินกลับสู่กรุงเทพฯ ในวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2540 ระหว่างการเดินทางจะหยุดพักที่เมือง Nevserhir, Denizit, Ismir, Canakkale และ Istanbul แห่งละหนึ่งคืน

ประเทศตุรกี เป็นประเทศดินแดน 2 ทวีป คือ มีที่ตั้งอยู่ในทวีปยุโรปกับทวีปเอเชีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในส่วนของทวีปยุโรปและเอเชียที่คณาจารย์น่าจะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการไปศึกษาในครั้งนี้มาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ ในการนี้จะได้ชมสถาปัตยกรรมในยุคสมัยกรีกและโรมัน ช่องแคบบอสฟอรัส ตลอดจนภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขาหิน และแหล่งหินที่มีรูปร่างแปลก ๆ ที่เกิดจากการกัดเซาะโดยหิมะและลม ตลอดจนชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น เมืองทรอย และเมืองอีฟีซุส เป็นต้น

เส้นทางการเดินทางของคณะเรา

สาธารณรัฐตุรกี

กัตนีย์ ศิริปโชติ

สาธารณรัฐ

ตุรกี ตั้งอยู่ทางเหนือสุดของภูมิภาคเอเชียตะวันตก และมีบางส่วนอยู่ในภูมิภาคยุโรปตะวันออก (เรียกว่า อะนาโตเลีย และ เรซ) ดินแดนสองส่วนนี้แยกออกจากกันโดยทะเลมาร์มารา ซึ่งเชื่อมทะเลดำกับทะเลเอเจียน ตุรกีมีพื้นที่ 770,452 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศตั้งอยู่ในทวีปเอเชีย ประกอบด้วยคาบสมุทรอะนาโตเลียอันกว้างใหญ่ โดยทั่วไปมีภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและที่ราบสูง ยอดเขาที่สูงที่สุดอยู่ทางตะวันออก ความสูงเฉลี่ยประมาณ 2,000-3,000 เมตร ระดับความสูงจะลดลงเมื่อไปทางตะวันตก มีที่ราบแคบ ๆ อยู่บริเวณชายฝั่งทะเลดำ และชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

บริเวณตอนในของคาบสมุทรอะนาโตเลีย มีภูมิอากาศแห้งแล้งแบบทุ่งหญ้าสเตปป์ ในฤดูร้อนอากาศจะร้อนและแห้ง ฤดูหนาวมีหิมะตกบริเวณที่ราบสูง ที่เมืองอังการา อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 30°ซ. (80°ฟ.) และ -4°ซ. (25°ฟ.) ฝนเฉลี่ยทั้งปี 14.7 นิ้ว ส่วนบริเวณชายฝั่งจะมีภูมิอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียนที่สบายกว่า โดยมีฤดูร้อนที่อบอุ่น ฤดูหนาวปานกลางและได้รับฝน ชายฝั่งทะเลดำได้รับฝนทั้งในฤดูหนาวและฤดูร้อน (ในฤดูหนาวจะสูงสุด) ปริมาณฝนที่ได้รับทั้งหมด ประมาณ 30-105 นิ้วต่อปี ซึ่งสูงแทบไม่น่าเชื่อในภูมิภาคที่ขาดน้ำแห่งนี้ ดังนั้น บริเวณที่ราบต่ำเอเจียนมาร์มารา จึงเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดของตุรกี และเป็นเขตที่ให้ผลผลิตมากที่สุดด้วยเหมือนกัน

ตุรกีเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรออตโตมานอันรุ่งเรืองในอดีต ซึ่งเคยมีอิทธิพลแผ่ขยายไปทั่วตะวันออกกลาง และทางยุโรปตะวันออกเป็นโลกแห่งศาสนาอิสลาม แต่ชาวเติร์กไม่ใช่อาหรับ

(ถิ่นกำเนิดของพวกเขาอยู่ในเอเชียกลาง) ในตอนต้นทศวรรษ 1920 เกิดการปฏิวัติที่ทำให้เกิดผู้นำ
ของชาติ ที่เป็นที่รู้จักในนามของมุสตาฟา เคมาล อะตาเติร์ก บิดาแห่งตุรกีสมัยใหม่

Mustafa Kemal Atatürk, the founder of the Turkish Republic

เมืองหลวงของตุรกีโบราณ คือ คอนสแตนติโนเปิล (ปัจจุบัน คือ อิสตันบูล) ตั้งอยู่บนช่อง
แคบยุทธศาสตร์ ช่องแคบบอสฟอรัสที่เชื่อมทะเลดำกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียนแต่การต่อสู้ เพื่อ
ความอยู่รอดของตุรกีทำให้ต้องย้ายเมืองหลวงไปอยู่ใจกลางประเทศในบริเวณที่ราบสูงอะนาโตเลีย
ซึ่งเป็นสถานที่ที่อะตาเติร์กตัดสินใจที่จะจัดตั้งรัฐบาล โดยมี **อังการา** เป็นเมืองหลวงใหม่ ซึ่งทำ
หน้าที่เป็นศูนย์รวมได้ดีกว่า อิสตันบูล (7.3 ล้านคน)ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของช่องแคบบอสฟอรัส

บอสฟอรัสทางฝั่งทวีปยุโรป ซึ่งเต็มไปด้วยหอคสูง และสุเหร่าเป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุด

ถึงแม้ว่า อะตาเติร์ก จะย้ายเมืองหลวงมาทางตะวันออกและอยู่ลึกเข้ามาข้างใน แต่แนวความคิดของเขาไปทางตะวันตกและออกไปข้างนอก โครงการของเขาจะนำตุรกีไปสู่ความทันสมัย เขาได้ปฏิรูปเกือบทุกด้านของชีวิตภายในประเทศ ศาสนาอิสลามที่เป็นศาสนาของรัฐได้สูญเสียสถานะที่เป็นทางการ รัฐได้เข้ามาจัดการกับโรงเรียนสอนศาสนาส่วนใหญ่ที่เคยควบคุมการศึกษาของประชาชน เปลี่ยนการใช้อักษรโรมันแทนอักษรอาหรับ ปรับปรุงกฎหมายแบบตะวันตกมาใช้แทนกฎหมายมุสลิม ยกเลิกประเพณีเดิมบางอย่าง เช่น การไว้หนวดเคราของผู้ชาย และการคลุมหน้าของสตรีในที่สาธารณะ ออกกฎหมายให้ชายมีภรรยาได้เพียงคนเดียว และเริ่มปลดปล่อยความเป็นทาสของสตรี

ในสังคมมุสลิมโดยทั่วไป สตรีไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ขาดเสรีภาพในการแสดงออก ในสังคม บางประเทศในกลุ่มอาหรับ สตรียังคงต้องคลุมหน้าเมื่ออยู่ต่อหน้าสาธารณชน รัฐบาลพยายามกดดันแยกตัวประเทศตุรกีออกจากโลกอาหรับ สิ่งที่จะตาเติร์กมุ่งหวังสำหรับตุรกีไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ในระยะเวลาอันสั้น โดยเฉพาะความเคร่งศาสนาของชาวมุสลิมในบางเรื่อง

ตุรกี มีประชากรมากที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันตก ถึง 63.9 ล้านคน (พ.ศ.2539) เกินครึ่งของประชากรวัยแรงงานจะทำการเกษตรแบบเพื่อยังชีพ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านขนาดเล็กในชนบทที่ค่อนข้างจะโดดเดี่ยว ปลูกธัญพืชที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวสาลี รองลงมามีข้าวบาร์เลย์ ข้าวไรย์ ข้าวโอ๊ต ข้าวฟ่าง และมีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ แกะ แพะ ม้า ลา และวัว ซึ่งให้ผลิตผลสำคัญจากขนหนัง เนื้อ และนม ขนโมแฮร์จากแพะอังโกลา ได้ถูกนำมาใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและพรม แต่ฟาร์มที่ดีที่สุด มีขนาดเล็กอยู่ในบริเวณชายฝั่ง

บริเวณชายฝั่งเมดิเตอร์เรเนียน มีการปลูกส้ม มะกอก มะเดื่อ องุ่น ยาสูบ ฝ้าย ชา ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ พืชผลหลายชนิดส่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะฝ้าย ยาสูบที่มีชื่อเสียงของตุรกี และเฮเซลนัต (บริเวณชายฝั่งทะเลดำ เป็นแหล่งสำคัญของโลก) ปัญหาทางการเกษตรของตุรกี คือ มีพื้นที่ราบน้อย ในแถบภูเขามีปัญหาการกัดเซาะของลำธารเป็นหุบเขาลึก และปัญหาการขยายการชลประทาน

ตุรกีไม่เพียงพึ่งพาสินค้าออกทางการเกษตรที่สำคัญ ยังได้มีการพัฒนาอาชีพอุตสาหกรรมและเครือข่ายของเส้นทางคมนาคมเด่นที่สุดในภูมิภาคนี้ อุตสาหกรรมที่มีได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ

ผ้า ด้าย ผ้าขนสัตว์ พรม กระดาษ ซีเมนต์ น้ำตาล อุตสาหกรรมเคมี อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ฯลฯ เนื่องจากตุรกีมีลักษณะทางธรณีวิทยาที่ซับซ้อน มีแหล่งแร่ ถ่านหิน สินแร่เหล็ก น้ำมัน และแร่อื่นๆ บ้าง เขตชายฝั่งเมดิเตอร์เรเนียน เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ

ภาษาสำคัญที่ใช้ในตุรกี คือ ภาษาเตอคิช ประชากรร้อยละ 90 ได้พูดกัน ประชากรที่ใช้ภาษาเคอคิช มีประมาณร้อยละ 7 ส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศ ในด้านศาสนา ประชากรร้อยละ 99 นับถือศาสนาอิสลาม ธงชาติสีแดง มีรูปพระจันทร์เสี้ยวสีขาว และดาวสีขาว 5 ดวง อยู่ทางด้านซ้าย●

หนังสืออ้างอิง

1. De Blij and Muller, *Geography Regional and Concepts*, 1988.
2. *The Europe World Year Book 1996*, Vol.II 37th Edition.
3. *The Statesman's Year Book 1995-96*, 132nd Edition.

กว่าจะเป็นตุรกีที่ได้เห็น

อาภรณ์ จำปาทอง

อิสตันบูล (Istanbul) คอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) บิแซนติอุม (Byzantium) ทรอย (Troy) ดามัสกัส (Damascus) ซึ่งเป็นชื่อเมือง ตลอดทั้งช่องแคบบอสฟอรัส (Bosphorus) ดาร์ดาแนลล์ (Dardanelles) ทะเลดำ (Black Sea) และอีเจียน (Aegean Sea) รวมไปถึงเผ่าชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ฮิตไทต์ (Hittites) อมอไรต์ (Amorites) แอสซีเรียน (Assyrians) อักคาเดียน (Akkadians) และอาณาจักรออตโตมัน (Ottoman Empire) เหล่านี้ล้วนเป็นชื่อที่คุ้นหู และชวนให้ทักทายอยากเห็น ดังนั้น จึงดีใจมากเป็นพิเศษที่มีโอกาสร่วมไปทัศนศึกษาตุรกีกับโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสังคมศาสตร์ มศว ประสานมิตร ระหว่างวันที่ 21-28 มีนาคม 2540 ทำให้ได้รู้ได้เห็นในบางสิ่งบางอย่างและหลาย ๆ อย่างเท่าที่โอกาสได้เอื้ออำนวย อย่างไรก็ตามก็ดีกว่าที่จะเป็นตุรกีอย่างในปัจจุบัน ตุรกีก็มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานที่น่าศึกษาเป็นอันมาก

ตุรกีที่เราเรียกขานกันในปัจจุบันนี้ มีชื่อเต็มเป็นทางการว่า สาธารณรัฐตุรกี (Republic of Turkey) มีอาณาเขตตั้งอยู่ในดินแดน 2 ทวีป คือ ยุโรป และเอเชีย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 788,695 ตารางกิโลเมตร และประมาณ 97% ของพื้นที่ อยู่ในทวีปเอเชียในส่วนของที่เคยเรียกว่า เอเชียไมเนอร์ (Minor Asia) ซึ่งเป็นที่ราบสูงอะนาโตเลีย (Anatolia) ส่วนที่เหลืออีก 3% อยู่ในทวีปยุโรป ซึ่งเป็นปลายสุดของคาบสมุทรบอลข่าน ในส่วนที่เรียกว่า โกลด์ ฮอร์น (Gold Horn) โดยมีช่องแคบบอสฟอรัส ทะเลมาร์มาร่า (Marmara) และช่องแคบดาร์ดาแนลล์คั่นกลาง ดังนั้น ตุรกีจึงมีความสำคัญต่อรัสเซียในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเปิดออกสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมาตั้งแต่โบราณทีเดียว

เมืองหลวงของตุรกี คือ นครอังการา (Ankara) ซึ่งตั้งอยู่ในดินแดนส่วนที่เป็นทวีปเอเชีย

ประชากรทั้งประเทศมีประมาณ 58 ล้านคน ภาษาประจำชาติ คือ ภาษาเติร์ก (Turk) ประชากรส่วนใหญ่คือ ประมาณ 98% นับถือศาสนาอิสลาม ที่เหลือนับถือศาสนาอื่น ๆ ซึ่งมีทั้งคริสต์และอื่น ๆ สกุลเงินตรา คือ ลีรา (Lira) (ขณะที่คณะของเราไปทัศนศึกษานั้น 1 บาทไทยเท่ากับประมาณ 4,850 ลีราของตุรกี ทำให้เรากลายเป็นเศรษฐีอยู่ ๆ ที่สามารถใช้จ่ายเงินเป็นสิบ ๆ ล้าน ทำให้ตัวพอไข เพราะอย่างน้อยก็มีโอกาสพกเงินล้านกันทั่วหน้า เลยพากันกระหึ่มยิ้มเย่งในความเป็นผู้มั่งคั่งตามสมควรแก่กระเป๋าของตน ขนาดบางท่านซื้อเสื้อกันหนาวตัวละเป็นหลายสิบล้านก็แล้วกัน) วันชาติของตุรกี คือ วันที่ 29 ตุลาคม

ตุรกีมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีประธานาธิบดีเป็นประมุข และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล ระบบการปกครองแบบใหม่นี้เริ่มมีการปฏิรูปโดย มุสตาฟา เคมาล (Mustafa Kemal) หรือที่ชาวตุรกีขนานนามว่า เคมาล อะตาเติร์ก (Kemal Ataturk) ซึ่งหมายความว่า บิดาแห่งชาวเติร์ก ตั้งแต่ปี ค.ศ.1923 เป็นต้นมา

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของตุรกีนั้น มีหลักฐานสามารถสืบค้นได้ว่า ดินแดนอะนาโตเลียมนี้มีมนุษย์อาศัยอยู่ยาวนานตั้งแต่ประมาณ 100,000 ปีก่อนคริสตกาลมาแล้ว ครั้นประมาณ 7,000-5,000 ปีก่อนคริสตกาล ดินแดนแถบนี้จัดอยู่ในยุคหินใหม่ คือ มนุษย์รู้จักใช้หินที่มีการพัฒนาแล้ว และประมาณ 3,000-2,000 ปีก่อนคริสตกาล เป็นยุคสำริด คือ รู้จักใช้โลหะแล้ว หลักฐานที่พบส่วนมากจะเป็นภาชนะเครื่องใช้ อาวุธ และรูปสัตว์ที่ทำด้วยสำริด เช่น กวางวัว เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า มนุษย์แถบนี้มีความเจริญและมีการพัฒนาสูงขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านความเป็นอยู่ และความเชื่อทางศาสนา แม้จะยังไม่เกิดศาสนาอันแท้จริงก็ตาม หลังจากปี 2,000 ก่อนคริสตกาล ได้พบว่า มีชนเผ่าต่าง ๆ ได้อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาสู่ดินแดนแถบนี้เป็นระยะ ๆ บางเผ่าก็เข้ามาแล้วก็ผ่านไป บางเผ่าก็มีอำนาจครอบครองอยู่นาน จึงมีโอกาสสร้างสมวัฒนธรรมไว้แก่ดินแดนแถบนี้เป็นอันมาก ชนเผ่าต่าง ๆ เหล่านั้นที่มีบทบาทสำคัญได้แก่ แอสซีเรียน ฮิตไทต์ ฟริเจียน อูราห์เตียน ลิเดียน (Lydians) อมอไรต์ สุเมเรียน อักคาเดียน เป็นต้น ชนเหล่านี้ได้เข้ามาสร้างอาณาจักรของตน แต่เนื่องจากมนุษย์สมัยนั้นมีชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพิงธรรมชาติไม่ว่าอาหารและน้ำ มนุษย์จึงต้องเลือกชัยภูมิที่เหมาะสม มีความอุดมสมบูรณ์และปลอดภัยเป็นที่อยู่อาศัย ฉะนั้นมนุษย์ในแถบนี้ในช่วงนั้นจึงมีการแข่งขัน ครอบงำ แข่งชิงความเป็นใหญ่กันเสมอ โดยหลักที่ว่า ผู้เข้มแข็งย่อมเป็นผู้ชนะ ผู้อ่อนแอกว่าก็มีการเคลื่อนย้ายออกไปมา

ตลอดเวลา และด้วยเหตุที่ว่าความต้องการพื้นดินที่อุดมสมบูรณ์ มีน้ำ เพื่อการยังชีพ มนุษย์จึงสร้างเมืองตามแถบลุ่มแม่น้ำ ดังนั้นแม้จะมีมนุษย์อาศัยอยู่เป็นเวลายาวนานในแถบอะนาโตเลีย แต่อาณาจักรต่างๆ ที่เจริญรุ่งเรืองได้ไปเกิดที่แถบลุ่มแม่น้ำไทกริส (Tigris) และยูเฟรติส (Euphrates) ตอนล่างที่เรียกกันว่า ดินแดนบริเวณลุ่มแม่น้ำจันทร ซึ่งปัจจุบันคือ ดินแดนที่เป็นประเทศอิรัก เป็นส่วนมาก ส่วนดินแดนอะนาโตเลียนั้น พบเมืองต่าง ๆ ที่เจริญอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเลเป็นส่วนใหญ่

อย่างไรก็ดี นอกจากจะมีชนเผ่าต่าง ๆ อพยพเข้ามาในดินแดนอะนาโตเลียตั้งแต่โบราณกาลมาแล้วก็ตาม ชนชาติที่มีบทบาทต่อตุรกีที่ไม่อาจมองข้ามยังมีอีกหลายชาติโดยเฉพาะคือ กรีก เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกัน กรีกได้เข้ามาในอะนาโตเลียนี้ด้วยเหตุผลทางสงคราม เพื่อเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมทั้งในสมัยที่เรียกว่า Hellenic (กรีกสมัยคลาสสิก) และสมัย Hellenistic คือ สมัยหลังอเล็กซานเดอร์มหาราช เกาะต่าง ๆ ในแถบทะเลอีเจียน ตลอดทั้งเมืองชายฝั่งทะเลของดินแดนอะนาโตเลีย จึงได้รับผลกระทบจากกรีกโดยตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นโดยทางวัฒนธรรม ทางก่อสร้างและสงครามก็ตาม ครั้นในยุคที่อาณาจักรโรมันรุ่งเรือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่สมัยจูเลียส ซีซาร์ (Julius Czeasar) ดินแดนที่เป็นตุรกีปัจจุบัน ก็รับวัฒนธรรมของโรมันมาอีกด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีทั้งอียิปต์และเปอร์เซียอีกด้วย

ดินแดนตุรกีในส่วนที่อยู่ในยุโรปนั้น เราก็คงต้องยอมรับว่า **อิสตันบูล** เป็นตัวแทนของดินแดนตุรกีในส่วนของยุโรปอย่างสมบูรณ์ ก่อนจะมาเป็นอิสตันบูลคงต้องนับย้อนความเจริญ และความสำคัญของนครแห่งนี้ไปได้อย่างน้อยก็ราว ๆ 1,000 ปีก่อนคริสตกาลมาแล้ว ได้มีชุมชนเกิดขึ้นในบริเวณที่เรียกว่า โกลด์ ฮอร์น (Gold Horn) จนกระทั่งราว 667 ปีก่อนคริสตกาลได้มีการสร้างเมือง **ไบแซนติอุม (Byzantium)** ขึ้น ซึ่งได้กลายมาเป็นเมืองที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่เป็นประตูเชื่อมต่อยุโรปและเอเชีย ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางสายไหมหรือเครื่องเทศก็ตามก็ต้องผ่านไบแซนติอุมทั้งสิ้น ในสมัยพระเจ้าดาร์อุสที่ 1 (Darius I) กษัตริย์แห่งเปอร์เซียที่เคยยกทัพมาตีไบแซนติอุม โดยข้ามช่องแคบบอสฟอรัสได้สำเร็จและมีอิทธิพลต่อดินแดนส่วนนี้ระยะหนึ่ง จนกระทั่งราว 479 ปีก่อนคริสตกาล กองทัพสปาร์ตาจากกรีกก็เข้ายึดครองและมีอิทธิพลต่อมาหลายปี ในขณะเดียวกัน อาณาจักรโรมันก็ขยายอำนาจเข้าสู่อะนาโตเลียและดินแดนส่วนอื่น ๆ ของยุโรปด้วย ในสมัยพระเจ้า เซปติมิอุสเซเวรุส (Septimius Severus) แห่งอาณาจักร

จักรโรมัน นครบิแซนติอุมซึ่งตกอยู่ในอำนาจของโรมันก็ถูกทำลาย เล่ากันว่า พระเจ้าเซปติมิอุส ทรงกริ้วเพราะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากบิแซนติอุมในการช่วงชิงอำนาจกันในกรุงโรม เมื่อพระองค์ทรงอำนาจครองกรุงโรม จึงยกทัพมาตีและทำลายเมืองบิแซนไทน์ลงโดยสิ้นเชิง อิทธิพลโรมันสมัยนั้นทำให้บิแซนติอุมเสื่อมลง แต่ความสำคัญทางการค้าก็ยังคงยืนยงมาโดยตลอด แม้ว่ากษัตริย์องค์ต่อ ๆ มาจะได้พยายามบูรณะนครแห่งนี้ขึ้นบ้างก็ตาม แต่ผู้ที่สร้างนครบิแซนติอุมแห่งนี้นั้นใหม่ นั่น เชื่อกันว่า น่าจะเป็นพระเจ้าคอนสแตนตินที่ 1 (Constantine) แห่งกรุงโรม ทั้งนี้ เพราะการสู้รบเมื่อ ปี ค.ศ.324 ทำให้ลิซินิอุส (Licinius) ซึ่งพ่ายแพ้หนีมาทางบิแซนติอุม พระเจ้าคอนสแตนติน ได้ตามตีมาจนถึงคริสโซโพลิส (Chrysopolis) การได้พบเห็นนครบิแซนติอุมทำให้พระองค์โปรดนครแห่งนี้มาก จึงประกาศให้ย้ายเมืองหลวงของโรมันมาอยู่ที่บิแซนไทน์ เมื่อ ค.ศ. 330 พระองค์พยายามสร้างและขยายเมืองให้เป็นกรุงโรมใหม่ (New Rome) และได้เปลี่ยนชื่อนครจากบิแซนติอุมมาเป็นคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) ตามพระนามของพระองค์ด้วย อย่างไรก็ดี กษัตริย์องค์ต่อมาคือ ทีโอโดซิอุส (Theodosius) ได้แบ่งอาณาจักรโรมันออกเป็น 2 ส่วน คือ โรมันตะวันตก (Western Roman) ศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม และโรมันตะวันออก (Eastern Roman) นครหลวงคือ กรุงคอนสแตนติโนเปิล เพื่อแบ่งให้โอรส 2 องค์ปกครอง ในระยะต่อมา โรมันตะวันตกและตะวันออก จึงแบ่งเขตอำนาจกันโดยปริยาย คอนสแตนติโนเปิลจึงเป็นตัวแทนโรมันตะวันออก (แต่คนส่วนใหญ่ก็ยังเรียกว่าอาณาจักรบิแซนไทน์) มีอำนาจ และความเจริญรุ่งเรืองมาเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะทางด้านการค้าและวัฒนธรรม และอำนาจทางการเมือง ซึ่งได้ขยายอำนาจเข้าไปถึงในดินแดนเอเชียไมเนอร์ลงเรื่อยไปจนรอบฝั่งเมดิเตอร์เรเนียน จนได้รับการขนานนามว่า เป็นประตูสู่ตะวันออก อย่างไรก็ดี ช่วงเวลา 1,000 กว่าปีที่คอนสแตนติโนเปิลเป็นเมืองหลวงอยู่นั้น ก็ได้รับผลกระทบจากการรุกรานของชาติต่าง ๆ มาเรื่อยเช่นกัน

ในช่วง ค.ศ.527-565 ตรงกับสมัยของพระเจ้าจัสติเนียน พระองค์ได้ทำสงครามขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง มีผู้กล่าวว่า อาณาจักรบิแซนติไนนี้อาณาเขตแผ่จากลุ่มน้ำยูเฟรติส ซึ่งอยู่ในเอเชีย ไปจนถึงช่องแคบยิบรอลตาร์ เป็นช่องแคบที่เปิดเมดิเตอร์เรเนียนสู่มหาสมุทรแอตแลนติก ระหว่างประเทศสเปนในยุโรปกับมอร็อกโกในแอฟริกา แต่ครั้นพอถึงคริสต์ศตวรรษที่ 7-8 บิแซนไทน์ก็ถูกรุกรานจากพวกเยอรมัน มงโกล พวกสลาฟ อวาร์ (Avars) เปอร์เซียน และอาหรับ ซึ่งได้เข้ามารุกรานอาณาจักรบิแซนไทน์อยู่เนื่อง ๆ แต่ในช่วงศตวรรษที่ 9 ตอนปลายถึงคริสต์

ศตวรรษที่ 11 ตอนต้น บิแซนไทน์ก็ยังคงรุ่งเรืองในอำนาจของกษัตริย์แห่งเมซิโดเนีย ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่พวกเซลจุก ได้ยกกองทัพเข้าตีบิแซนไทน์และหลังจากได้ชัยชนะที่มานซิเกิร์ต (Manzikert) แล้วก็ขยายเข้าสู่ส่วนอื่น ๆ และพวกอิสลามได้แพร่ศาสนาอิสลามเข้าไปในดินแดนส่วนต่าง ๆ ของเอเชียไมเนอร์ นับตั้งแต่ปาเลสไตน์ ซีเรียไปจนถึงช่องแคบบอสฟอรัส จึงทำให้เกิดสงครามครูเสดขึ้นในช่วง 200 ปี ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 11 ถึงก่อนสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 13 กองทัพครูเสดได้เดินทางผ่านคอนสแตนติโนเปิลครั้งแล้วครั้งเล่า แม้จะไม่ใช้สนามรบโดยตรง แต่คอนสแตนติโนเปิลซึ่งเป็นทางผ่านไปสู่อินแดนปาเลสไตน์อันศักดิ์สิทธิ์ ได้รับความเสียหายอย่างมาก สงครามครูเสดยืดลงโดยไม่อาจชี้ขาดถึงผลแพ้-ชนะเยี่ยงสงครามอื่น ๆ ทั่วไป แต่ผลของสงครามครูเสดกลับมีผลต่อการฟื้นฟูศิลปวิทยาอันต่อเนื่องไปถึงการปฏิรูปศาสนาในเวลาต่อมา หากจะมองย้อนไปดูดินแดนที่เป็นสนามรบและบริเวณใกล้เคียง จะเห็นได้ว่า อิทธิพลของเติร์กและอิสลาม ยังคงแผ่ครอบคลุมอยู่ทั่วไป และในปี ค.ศ.1453 สุลต่านเมห์เมตที่ 2 (Mehmet II) ของพวกเติร์กก็สามารถยกทัพพิชิตคอนสแตนติโนเปิลได้อย่างสิ้นเชิง และนั่นก็คือที่มาของอาณาจักรออตโตมัน (Ottoman Empire) ซึ่งจะกลายมาเป็นประเทศตุรกีในปัจจุบัน

เซลจุก (Seljuks) คือใคร ก็คงตอบได้ว่า เซลจุก เป็นชาวเติร์กเผ่าหนึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางตอนกลางของเอเชีย เป็นพวกเร่ร่อน เลี้ยงสัตว์ ได้เคลื่อนย้ายเข้ามาทางเอเชียตะวันตกตั้งแต่วรรค ค.ศ.1050 เป็นต้นมา ครั้นเมื่อราวปี 1071 พวกเซลจุกนี้ก็สามารถรุกรานเข้ามาในดินแดนบิแซนไทน์ และได้ชัยชนะที่มานซิเกิร์ต (Manzikert) จากนั้นก็ขยายอำนาจเข้ายึดครองได้ทั้งอิหร่าน อิรัก ซีเรีย และเอเชียไมเนอร์ ซึ่งอยู่ในอำนาจของบิแซนไทน์ ความขัดแย้งทั้งทางการเมืองการค้า และศาสนาทำให้เกิดสงครามครูเสดดังกล่าว ข้อน่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ พวกเซลจุกไม่ใช่พวกทำลาย แต่รักที่จะส่งเสริมศิลปวิทยา นอกจากนี้ยังส่งเสริมการค้าจนทำให้ดินแดนอะนาโตเลีย เป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญ มีกองคาราวานไปมาค้าขายตลอดเวลา ทำให้เกิดความร่ำรวยยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ และยุคที่รุ่งเรืองที่สุดราว ค.ศ.1219-1237 ในสมัยของสุลต่านอะเลคดินไคโคบาด (Sultan Alaeddin Kaikobad) ต่อจากนั้นอาณาจักรของพวกเซลจุกก็ค่อย ๆ เสื่อมลง และในที่สุดก็ตกอยู่ในอำนาจของเติร์กแห่งออตโตมัน (Ottoman) ตั้งชื่ออาณาจักรตามชื่อของผู้ตั้งคือ ออสมัน (Osman) ครั้นถึงปี ค.ศ.1453 ในสมัยของสุลต่าน เมห์เมต ที่ 2 ก็สามารถยกทัพจากอะนาโตเลียเข้ายึดครองกรุงคอนสแตนติโนเปิลได้ ซึ่งถือว่าการสิ้นสุดสมัยกลางของยุโรป ต่อจากนั้นคอนสแตนติโนเปิล

ก็เปลี่ยนชื่อมาเป็น **อิสตันบูล** (Istanbul) จากนั้นพวกออตโตมันได้ทำสงครามขยายอาณาเขตเข้าไปในยุโรปจนได้ดินแดนคาบสมุทรบอลข่าน ครั้นมาถึงสมัยสุลต่านสุไลมานผู้เกรียงไกร (Sultan Sulayman the Magnificent 1520-1560) เป็นยุคสมัยที่อาณาจักรออตโตมันเจริญสูงสุดทั้งทางด้านการค้า การเมือง อาณาเขต เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะไม่ว่าพวกออตโตมันจะขยายดินแดนไปถึงที่ใดก็ตาม เขาก็จะยังคงปล่อยให้ประชาชนมีเสรีภาพในการปกครอง การนับถือคริสต์ศาสนา และประเพณีของตนได้ตามปกติ ไม่ทำลายโบราณสถานโดยไม่จำเป็น แต่รัฐบาลออตโตมัน จะยึดครองที่ดิน ทรัพย์สินสมบัติเหนือดินแดนเหล่านั้น ตลอดทั้งการขูดรีดภาษีอากร และแรงงาน ซึ่งสร้างความร่ำรวยมหาศาลแก่อาณาจักร จึงมีการสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โบสถ์ วิหาร ราชวัง การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากตามลำดับ อย่างไรก็ตามก็มีผลในชนชั้นซึ่งเป็นส่วนใหญ่

จนถึงราว ๆ คริสต์ศตวรรษที่ 17 ออตโตมันเติร์ก ได้ยกกองทัพเข้าสู่ยุโรปกลาง เพื่อตีกรุงเวียนนาแต่ถูกต่อต้านอย่างหนัก และถูกออสเตเรียขับไล่ออกจากฮังการีเสียอีก ความปราชัยของพวกเขาครั้งนี้จึงเป็นการยุติการรุกรานยุโรปของพวกออตโตมันโดยปริยาย แต่อย่างไรก็ดี พวกเติร์กก็ยังมีความควบคุมคาบสมุทรบอลข่านให้อยู่ในอำนาจได้ตลอดมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้มีการเปลี่ยนแปลงในยุโรปแทบทุกหัวระแหง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการฟื้นฟูศิลปวิทยา การปฏิรูปศาสนา การศึกษา การออกสำรวจทางทะเลและการค้นพบดินแดนใหม่ การปฏิวัติอุตสาหกรรม การเศรษฐกิจการค้าที่เคยเป็นแบบตามสบายก็หันเข้าสู่ระบบ แนวความคิดในการปกครองก็หันเข้าสู่ความเป็นจริงมากขึ้น และมุ่งเพื่อความเป็นอยู่ในความเป็นมนุษย์มากกว่าที่จะมุ่งไปโลกหน้า การปฏิวัติในฝรั่งเศส การก่อกำเนิดของอเมริกา และการกำเนิดการรวมชาติของรัฐต่าง ๆ เริ่มเกิดขึ้น นั่นคือในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ลัทธิชาตินิยมได้เกิดขึ้นทั่วไปในหมู่ชนต่าง ๆ ทั่วยุโรป

ลัทธิชาตินิยมที่เกิดขึ้นในช่วงนี้แทนที่จะเป็นเพียงความรักชาติ ความพอใจภูมิใจในแผ่นดินของตนอย่างที่เคยเป็นมา แต่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ความเป็นชาตินิยมได้เปลี่ยนไปเป็นความต้องการมีเสรีภาพ และรวมชาติ สร้างชาติของตนเองให้ยิ่งใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในการปกครอง เสรีภาพทางศาสนา การค้า จึงเกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ทำให้เกิดการสู้รบและทำสงครามกันทั่วไป ระบบศักดินาและสมบูรณาญาสิทธิราชได้รับผลกระทบไปด้วย พวกอาณาจักรออตโตมันก็เช่นกัน ได้พยายามที่จะขยายอาณาเขตของตนออกไป ไม่ว่าจะเป็นเข้าสู่รัสเซียทางตะวันออก

และยุโรปภาคกลาง เอเชียไมเนอร์และรอบ ๆ ไปจนถึงอียิปต์ และอาฟริกาตอนเหนือ เพื่อการมีอาณาเขตกว้างขวาง การสงครามชุดแรกของออตโตมันเช่นนี้ก็มีผลกระทบต่อออตโตมันเอง เพราะไม่สามารถปกครองดูแลได้ทั่วถึง ก่อน ค.ศ.1829 ดินแดนในแหลมบอลข่านทั้งหมดอยู่ในอำนาจของอาณาจักรออตโตมัน แต่พอหลังจากนี้ ดินแดนต่าง ๆ ที่ถูกปล่อยเป็นอิสระ หรือไปอยู่ในอำนาจของชาติต่างๆ ในยุโรป ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ออตโตมันได้ทำสงครามกับเพื่อนบ้านหลายครั้ง เช่น สงครามรัสเซีย-เตอร์กิก ในปี ค.ศ.1828-29 และ 1877-78 มีผลให้ตุรกีต้องสูญเสียอำนาจในยุโรปหลายแห่ง คือ กรีซได้เป็นอิสระ และเซอร์เบียก็แยกตัวออก แคว้นวอลเลเชีย (Wallachia) และโมดาเวีย (Moldavia) อยู่ในปกครองของรัสเซีย และหลังสงครามไครเมียแคว้นทั้งสองนี้ก็ไปรวมกันเป็นรูเมเนีย ต่อจากนั้นแคว้นต่าง ๆ ในบอลข่านก็พากันต่อต้านอำนาจการปกครองของออตโตมันตลอด และหลังจากสงครามไครเมีย ออตโตมันก็ถูกบังคับให้ปล่อยแคว้นต่าง ๆ ในบอลข่านทั้งหมดออกเป็นอิสระ ยกเว้น คอนสแตนติโนเปิล และบริเวณรอบ ๆ เท่านั้น ซึ่งยังอยู่ในปกครองของตุรกี อย่างไรก็ตาม มหาอำนาจในยุโรป เช่น ออสเตรีย และอังกฤษก็เกรงว่า รัสเซียจะมีอำนาจมากเกินไปในเอเชีย จึงขัดขวางการยึดครองดินแดนในเอเชียของตุรกี กรีซ และออสเตรีย ต่างได้ดินแดนหลายส่วนไปปกครอง ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 นี้เอง อียิปต์ก็ตกไปอยู่ในอำนาจของอังกฤษ และในปี ค.ศ.1908 ก็เกิดประเทศบัลแกเรีย

ในขณะที่รัฐบาลออตโตมัน ซึ่งปกครองโดยสุลต่านประสบปัญหาในทางการเมืองและสูญเสียดินแดนต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสูญเสียเกียรติภูมิของประเทศชาติไปนั้น ตุรกีก็ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย อันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในสงคราม และค่าใช้จ่ายอันฟุ่มเฟือยในราชสำนัก การก่อสร้างต่าง ๆ ประกอบกับการขาดรายได้อันมหาศาลจากดินแดนเมืองขึ้น ทำให้อาณาจักรออตโตมันอันทรงอำนาจยิ่งใหญ่อ่อนแอลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางการเมือง และเศรษฐกิจ ความยากจน ความขาดแคลนเกิดขึ้นทั่วไป จนอาณาจักรออตโตมันได้ชื่อว่า คนป่วยแห่งยุโรป (The Sick man of Europe) ในขณะเดียวกันประชาชนเริ่มเกลียดชังรัฐบาลและต่อต้านรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะในปี ค.ศ.1908 คนรุ่นใหม่ที่เรียกว่า เติร์กหนุ่ม (Young Turks) ได้เรียกร้องให้สุลต่านสละราชบัลลังก์ เพื่อปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ แม้การเรียกร้องครั้งนั้น สุลต่าน अबดุล ฮามิด ที่ 2 (Abdul Hamid II) จะทรงยินยอม แต่ชนพื้นเมืองที่มีเชื้อพวกเติร์กก็ไม่ได้รับประโยชน์อันใดจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ เพราะพวกเติร์กหนุ่มมีความรู้สึกในชาตินิยมรุนแรง ต้องการสร้างความ

เป็นออตโตมัน โดยไม่ได้คำนึงถึงคนกลุ่มอื่น ทำให้คนพื้นเมือง และพวกคริสต์ถูกกดขี่ นี่ก็เป็นความล้มเหลวในการเปลี่ยนแปลงของตุรกี

ในช่วงปี ค.ศ.1910-1911-1912 ทำให้ตุรกีเสียดินแดนบอลข่านโดยสิ้นเชิง นอกจากนั้นยังเสียทวีปแอฟริกาแก่อิตาลีไปอีก เกิดสงครามบอลข่าน และในปี ค.ศ.1914 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้น ตุรกีประกาศสงครามเข้าร่วมกับฝ่ายมหาอำนาจภาคกลาง เยอรมันนี ออสเตรีย และบัลแกเรีย ทั้งนี้เพราะต้องการต่อต้านอำนาจรัสเซียในบัลแกเรีย สงครามยุติลงด้วยการที่ฝ่ายมหาอำนาจภาคกลางเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ในฐานะผู้แพ้ตุรกีถูกบังคับให้ลงนามในสัญญาเซิร์ฟ (Serves) ซึ่งตุรกีจะต้องยอมรับการเสียดินแดนต่าง ๆ ในยุโรป ยกเว้นคอนสแตนติโนเปิลให้กรีกและอิตาลี ส่วนดินแดนในเอเชียเกือบทั้งหมดเหลือเพียงอะนาโตเลียภาคกลางและเหนือเท่านั้น ซึ่งจะยังเป็นของตุรกี เพื่อยกให้แก่อังกฤษ ฝรั่งเศส และอิตาลี แม้รัฐบาลตุรกีขณะนั้นจะยินยอมแต่กระแสนิยมในตุรกีก็ได้รุนแรงจนเกิดการปฏิวัติขึ้นโดยนายทหารหนุ่ม นำโดย มุสตาฟา เคมาล ได้ลุกขึ้นต่อต้านต่างชาติและปฏิเสธรที่จะให้สัตยาบรรณ และไปรวมตัวตั้งที่ม้าน้อยที่อังการา แล้วเข้ายึดเอาดินแดนต่าง ๆ กลับคืนได้หลายเมือง เพื่อจัดปัญหาสงครามซึ่งอาจยืดเยื้อ ฝ่ายพันธมิตรผู้ชนะจึงยอมแก้ไขสัญญาเป็นสัญญาโลซานน์ เมื่อปี ค.ศ.1923 รับรองความเป็นเอกราชของตุรกี และได้ดินแดนต่าง ๆ ในเอเชียกลับคืนมา ทำให้บทบาทของเคมาลปาชา สูงขึ้นในฐานะผู้นำคนสำคัญของประเทศ

คณะปฏิวัตินำโดย มุสตาฟา เคมาล ได้ประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศเป็นสาธารณรัฐตุรกี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ.1923 มีมุสตาฟา เคมาล เป็นประธานาธิบดีคนแรก และได้ย้ายเมืองหลวงจากอิสตันบูล มาอยู่ที่อังการาตั้งแต่นั้นมา หลังจากขึ้นบริหารประเทศแล้ว ในปี ค.ศ.1928 เคมาลได้ประกาศปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยหลายอย่าง เพื่อยกฐานะประเทศให้ก้าวทันโลกโดยเฉพาะเน้นการปรับปรุงไปในแนวทางตะวันตก เพื่อไม่ให้ตุรกีล้าหลังอย่างที่เป็นอย่าง สิ่งที่เขาเห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นระบอบสาธารณรัฐ ยกเลิกระบบสุลต่าน แยกศาสนาและการปกครองออกจากกัน ปรับปรุงการศาล และกฎหมายให้เป็นสากล ปรับปรุงการศึกษา ตัวหนังสือให้หันมาใช้ตัวหนังสือแบบลาติน และตัวเลขอารบิกแทนแบบเดิม จัดให้มีโรงเรียนประถม มัธยม จนระดับมหาวิทยาลัย ประกาศใช้ปฏิทินตามแบบสุริยคติ (Gregorian Calendar) เพื่อให้เป็นสากล และประกาศให้วันอาทิตย์เป็นวันหยุดประจำสัปดาห์ ให้

เสรีภาพในการนับถือศาสนา ออกกฎหมายให้สิทธิชายมีภรรยาคนเดียว ให้สิทธิแก่สตรีในการร่วมพิธีทางศาสนา ให้สิทธิในการศึกษา การมีสิทธิในการใช้นามสกุล ตลอดทั้งประกาศให้สตรีแต่งกายตามแบบยุโรป และยกเลิกการใช้ผ้าคลุมหน้าตามประเพณีเดิม และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ให้สิทธิแก่สตรีในการออกเสียงเลือกตั้งได้ด้วย ประชาชนทุกเผ่าได้รับความคุ้มครองและมีสิทธิเท่าเทียมในฐานะพลเมืองของประเทศ การพัฒนาประเทศของมุสตาฟา เคมาล ทำให้ประเทศฟื้นตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นที่ชื่นชมแก่ประชาชนชาวเติร์กเป็นอย่างยิ่ง จึงขนานนามแก่มุสตาฟา เคมาล ว่า อะตาเติร์ก (Ataturk) แปลว่า บิดาแห่งชาวเติร์ก เคมาลถึงแก่กรรมเมื่อปี ค.ศ.1938 ก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งตุรกีก็ประกาศสงครามเข้าร่วมกับเยอรมันอีก อย่างไรก็ตาม แม้เคมอลจะสิ้นลงแล้ว แต่แนวคิดและนโยบายในการพัฒนาประเทศก็ได้รับการสานต่อมาจนปัจจุบัน คือ ตุรกีเป็นประเทศที่พัฒนาแบบตะวันตก และมีการปกครองแบบสาธารณรัฐ ระบบพรรคการเมืองมีประธานาธิบดีเป็นประมุขจากการเลือกตั้งตามวาระ มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล แม้ในบางช่วงเวลาที่ปัญหา ทหารจะเข้ามามีบทบาทบ้างก็ตาม แต่ในที่สุดมีการเลือกตั้งใหม่ตามครรลองของระบบการปกครองของประเทศตามปณิธานของอะตาเติร์ก

ข้อสรุป

1. อิสตันบูล เป็นเมืองที่มีทำเลที่ตั้งเหมาะแก่การค้า จึงเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญของยุโรปและเอเชียมาแต่โบราณ เส้นทางสายไหมและเครื่องเทศจากเอเชียต้องผ่านเข้ามาที่นี่ก่อนไปสู่ยุโรป เป็นที่รวมของศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมที่หลากหลายทั้งกรีก โรมัน และอิสลาม และอื่น ๆ ที่ผสมกลมกลืนกันไป รวมทั้งเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติที่มาจากทั้งเอเชีย และยุโรป อิสตันบูล จึงเป็นประตูสู่ยุโรปและเอเชียมาตลอดกาล

2. ตุรกี เป็นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญ หลายแห่งเมื่อมีการขุดค้นก็รักษาให้อยู่ในสภาพดี สามารถใช้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เช่นกรุงทรอย นครไคมาคลี (Kaymakli) นครฮิเยราโปลิส ปามุคคาเล และอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งตุรกีได้สงวนและรักษา ตลอดทั้งปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้ดี ตลอดเส้นทางจึงน่าตื่นตาตื่นใจสนุกสนานมาก นอกจากนี้ ตุรกียังมีที่ดินสำหรับ

ทำการเกษตรได้อีกมากมาย

3. ผู้เข้ามายึดครองดินแดนของตุรกีมาตั้งแต่โบราณกาล ไม่ว่าจะเป็น กรีก โรมัน หรือ พวกเติร์ก ไม่เป็นผู้ทำลาย แม้จะมีบ้างก็ส่วนน้อย แต่กลับส่งเสริมและรักษาโบราณสถานต่าง ๆ เหล่านั้นให้คงอยู่ แล้วสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้น พระราชวังทอปกาปี(Topkapi) ซึ่งสร้างขึ้นอย่างมโหฬารในแบบของอิสลามก็โดดเด่นในอิสตันบูล ขณะเดียวกันก็มีโบสถ์ วิหารอื่น ๆ เช่นกัน

4. อตาเติร์ก ปรับปรุงประเทศเป็นแบบตะวันตกได้สำเร็จ เพราะมีปัจจัยส่งเสริมหลายอย่าง คือ ชาตินิยมของคนในชาติ ภาวะแวดล้อมจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ตลอดจนความจริงใจของผู้นำ และความเสียสละของสุลต่าน ความร่วมมือของประชาชน ทำให้ตุรกีเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว แม้จะมีประชาชนในชาติหลายเผ่าพันธุ์ แต่ก็ได้รับความคุ้มครองในเรื่องสิทธิเสรีภาพ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามอัตภาพ การแต่งกายของชาวตุรกีจะเป็นแบบตะวันตก ทั้งหญิงและชาย หญิงสามารถทำงานนอกบ้านได้ เราจึงพบว่า ในภัตตาคาร ร้านค้าต่าง ๆ มีผู้หญิงทำงานอยู่บ้าง ซึ่งอาจแตกต่างจากชาติมุสลิมอื่น ๆ ที่ผู้หญิงมักทำงานในบ้านเท่านั้น สภาพต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงหลาย ๆ คนที่พบเห็นตุรกีจะมองว่า ตุรกีมีความเป็นยุโรป แต่อย่างไรก็ดี ชาวยุโรปกลับมองว่า ตุรกีเป็นเอเชียมากกว่า

5. ตุรกี มีชายฝั่งทะเลที่สวยงามเป็นเจ้าของทะเลหลายแห่ง คือ ทะเลดำ ทะเลมาร์มารา ทะเลอีเจียน และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทำให้ตุรกีสามารถได้เปรียบชาติอื่น ๆ อีกมาก

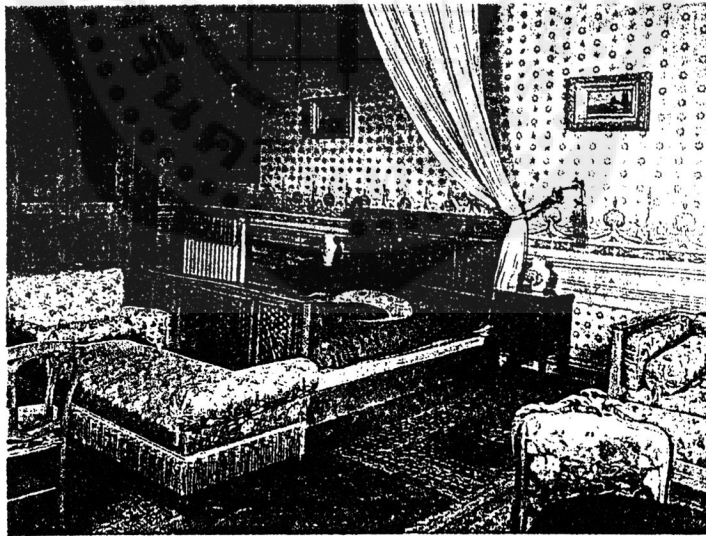
ประการสุดท้าย ก็คือ การไปทัศนศึกษาในครั้งนี้ ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม คือ ทำให้สมาชิกได้รับความรู้ในทุก ๆ ด้าน ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความตื่นตาตื่นใจในธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้ล่องเรือในทะเลมาร์มาราและการเข้าชมช่องแคบดาร์ดาแนลส์ ซึ่งเป็นช่องแคบนานาชาติในทะเลอีเจียน ทำให้มีโอกาสได้ชมสองฟากฝั่งอันสวยงามของตุรกี เป็นที่ประทับใจยิ่ง II

หนังสืออ้างอิง

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา. ตฤกัดินแดนจักรพรรดิโรมันและสุลต่านออตโตมัน. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท อัมรินทร์ พรินติง กรุ๊ป จำกัด, 2533. 438 หน้า.

Burns, Edward McNall. **Western Civilization: Their History and Their Culture.** Sixth Ed, New York, W.W. Norton & Company, Inc. 1963.

Burns, Edward McNall and Ralph, Philip Lee. **World Civilizations from Ancient to Contemporary.** Third Ed.VI New York, W.W.Norton & Company, Inc. 1964.

ห้องนอนเคมาล อะตเติร์ก ถึงแก่อสัญกรรมในพ.ศ. ๒๔๘๑

ดินแดน 2 ทวีป : ตุรกี

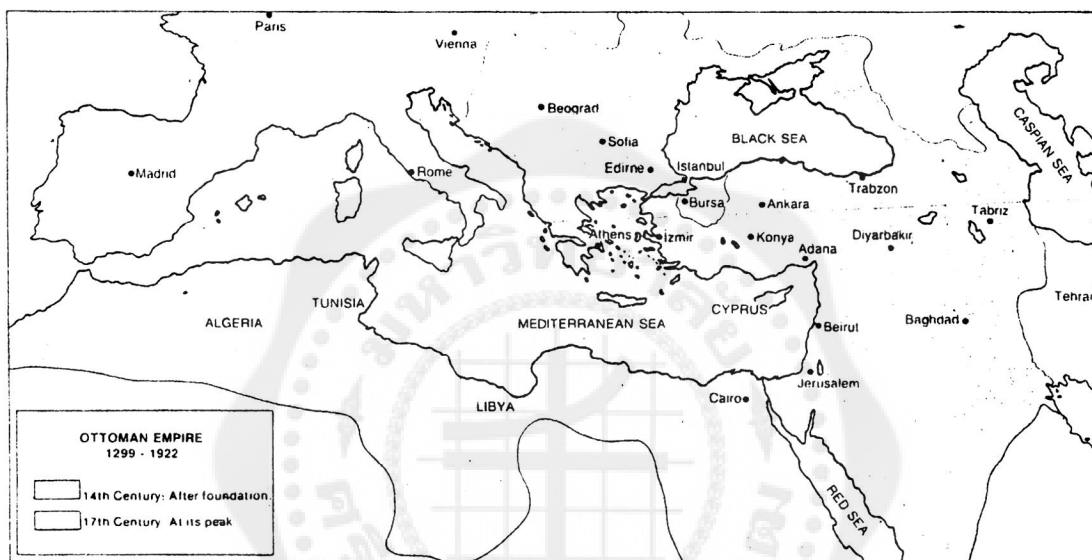
ดวงพันธ์ หรรษา

ประเทศตุรกี แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ สิ่งแรกที่น่าสนใจคือเป็นประเทศดินแดน 2 ทวีป ตั้งอยู่ในทวีปเอเชียและยุโรป มีพื้นที่ประมาณ 770,452 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่คือร้อยละ 97 อยู่ในทวีปเอเชีย พื้นที่ทวีปเอเชียและยุโรปในตุรกีแบ่งแยกกันโดยช่องแคบบอสฟอรัส (Bosphorus) ทะเลมาร์มารา (sea of Marmara) การที่เป็นประเทศที่อยู่ในดินแดน 2 ทวีป จึงทำให้มีศิลปวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่น่าจะได้นำมาศึกษาและค้นคว้าอีกทั้งเคยเป็นประเทศที่รุ่งเรืองและแผ่อำนาจจนมีอาณาจักรที่กว้างไกล

ประเทศตุรกี ล้อมรอบด้วยทะเลต่าง ๆ คือ ภาคเหนือเป็นเทือกเขาสูงจรดทะเลดำ ภาคใต้จรดทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และภาคตะวันออกจรดทะเลเอเจียน การที่มีที่ที่เหมาะสมมีทางออกสู่ทะเลได้สะดวก อีกทั้งเป็นประเทศที่มีพื้นที่ต่อเนื่องระหว่างทวีปเอเชียและยุโรป จึงเป็นเส้นทางการค้าของกองคาราวานที่สำคัญ โดยเฉพาะเขตที่ราบสูงอะนาโตเลีย ปัจจุบันยังปรากฏให้เห็นถึงที่พักของกองคาราวาน นอกจากนี้ประเทศตุรกียังเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำสำคัญหลายสาย อันได้แก่ แม่น้ำไทกริส (Tigris) และยูเฟรติส (Euphrates) เป็นแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นแหล่งที่มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นมาแต่ยุคโบราณ การที่มีทำเลที่ตั้งที่ดีจึงเกิดการแย่งชิงความเป็นใหญ่กันมาโดยตลอด และแผ่อำนาจบริเวณออกไปอย่างกว้างขวางในสมัยจักรวรรดิออตโตมันจนกระทั่งถึงยุคกองทัพเติร์ก ซึ่งนำโดยมุสตาฟา เคมาล ได้รวบรวมพลเพื่อต่อต้านการรุกรานและยึดครองของต่างชาติได้สำเร็จ และใน ค.ศ.1923 ได้ลงนามในสนธิสัญญาโลซานน์ รับรองอธิปไตยเหนือดินแดนสาธารณรัฐตุรกี

มุสตาฟา เคมาล ได้ปรับปรุงประเทศโดยแยกศาสนาออกจากการเมือง ปฏิรูประบบศาล และกฎหมาย ปฏิรูปการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนปรับเปลี่ยนความเป็นอยู่ให้เป็น

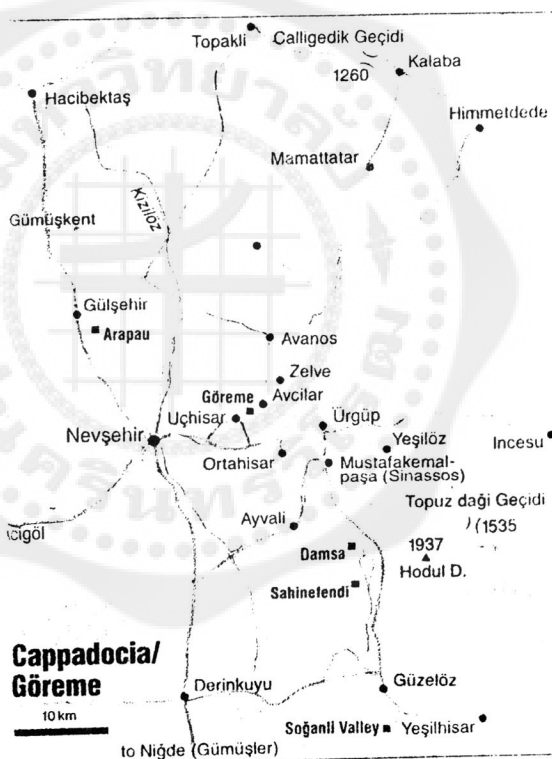
The Ottoman Empire. (1299-1922)

แบบตะวันตก เช่น การแต่งกายของหญิงให้แต่งแบบตะวันตกโดยไม่ต้องคลุมหน้า และจะออกงานสังคมต่าง ๆ ทัดเทียมเพศชาย ฉะนั้น ความเป็นอยู่และสังคมของชาวตุรกีจะแตกต่างกับประเทศอิสลามอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง เรียกได้ว่า ตุรกีในยุคเคมาลมีความเจริญมากทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม จนชาวตุรกีขนานนามให้เคมาลเป็นบิดาของชาวเติร์ก

จากการที่ต้องสู้รบกันเพื่อชิงอำนาจอยู่เนื่อง ๆ จึงเกิดการสร้างเมืองใต้ดินมัสจรรยขึ้น เพื่อใช้เป็นที่พักพิงจากศัตรู การสร้างเมืองใต้ดินนี้จะต้องสร้างให้ผู้คนได้เป็นจำนวนมาก และจำเป็นต้องมีผังเมืองเป็นอย่างดีเพื่อผู้คนที่ลงมาหลบภัยจะสามารถอาศัยอยู่ได้เป็นเวลานาน เพราะไม่มีใครบอกได้ว่า จะต้องหลบภัยเป็นเวลานานเท่าไร การสร้างเมืองใต้ดินจะสร้างเชื่อมต่อกันเพื่อใช้เป็นเส้นทางหลบหนีเข้าศึกได้ ภายในเมืองใต้ดินจะต้องมีน้ำใช้ และอาหารอย่างเพียงพอ

พอ ระบบระบายอากาศต้องดี มีห้องประชุม และการจัดการระบบสุขภาพก็ต้องดี

Derinkuyu เป็นเมืองที่มีประชากรประมาณ 5,000 คน ซึ่งอยู่ในจังหวัดเนฟเซฮิร์ มีที่ตั้งอยู่บนทางหลวง Nevsehir-Nigde อยู่ตอนกลางของที่ราบสูงอะนาโตเลีย มีระดับความสูง 1,355 เมตร มีระยะทางห่างจากเมือง Nigde ประมาณ 50 กิโลเมตร และห่างจากเมือง Nevsehir 29 กิโลเมตร มีการค้นพบเมืองใต้ดินในปี ค.ศ.1963 และเปิดเป็นทางการให้ผู้คนเข้าชมได้ในปี ค.ศ.1965 ที่เมือง Derinkuyu มีเมืองใต้ดินประมาณ 450-500 แห่ง แห่งที่ใหญ่ที่สุดก็คือ Derinkuyu

ประวัติการขุดเมืองใต้ดิน

เมือง Derinkuyu เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัด Caesarea ในยุคคัปปาโดเคีย เป็นยุคของ จักรพรรดิ Justinian ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นเผ่าอเมด ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ไม่ต้องการให้ผู้คนทราบ จึงได้หลบซ่อนการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาใต้ดิน จนกระทั่งในศตวรรษที่ 6 และ 7

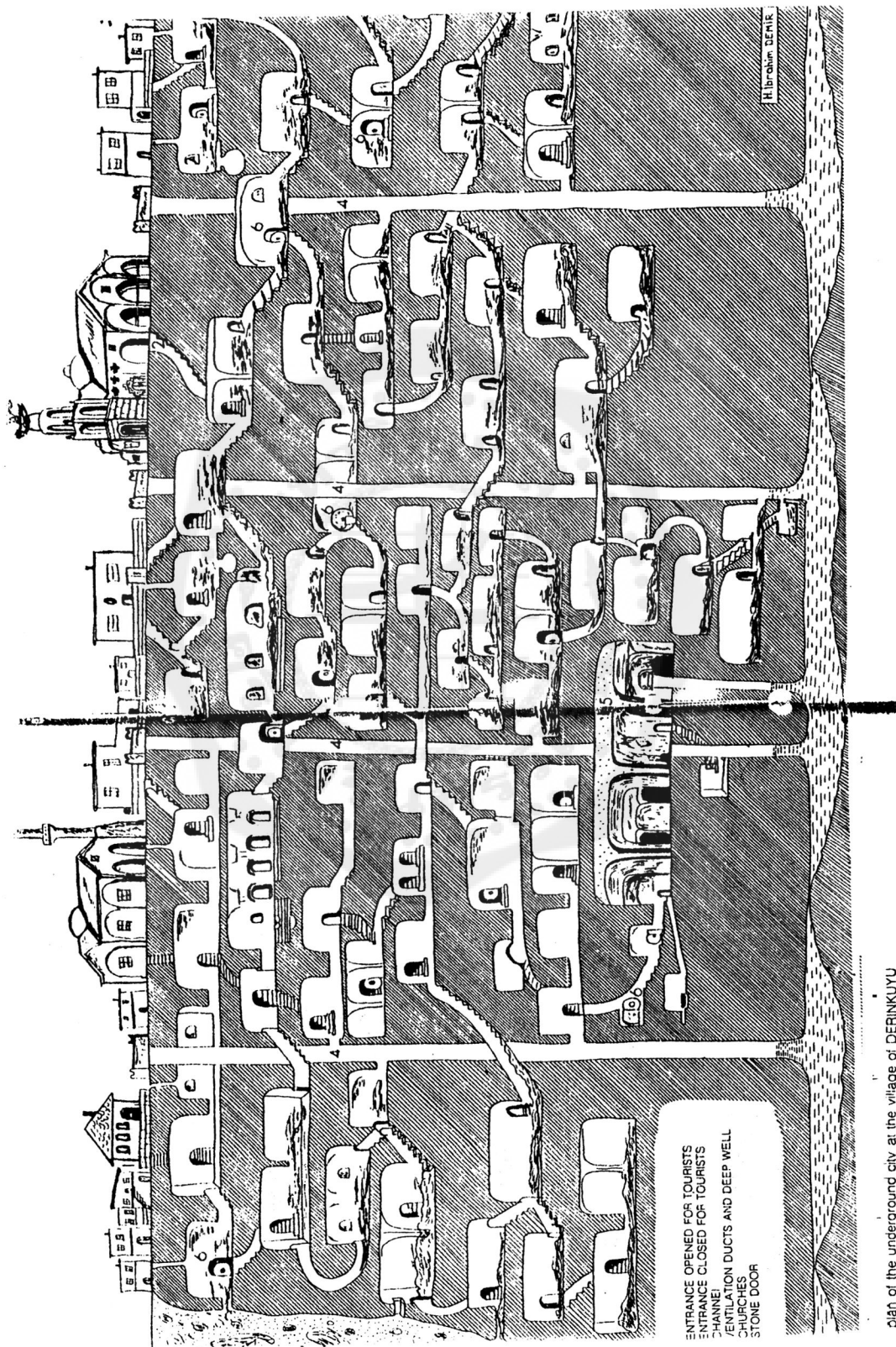
เมื่อมีผู้คนเป็นจำนวนมากนับถือศาสนาคริสต์และต้องการที่จะทำพิธีกรรมทางศาสนา พื้นที่ไ้ดินที่เคยใช้ไม่เพียงพอ จึงต้องขุดเมืองไ้ดินลงไปหลายชั้น ตลอดจนขยายให้ใหญ่ขึ้น เมืองไ้ดินนี้จะขุดเจาะดินภูเขาไฟและดินลาวาลึกลงไปเป็นทางแคบ ๆ เป็นชั้น ๆ และคดเคี้ยว ระดับความสูงต่ำในแต่ละชั้นแตกต่างกันและมีความกว้างไม่เท่ากัน ไม่เป็นที่ทราบแน่นอนว่ามีกี่ชั้น แต่ปัจจุบันเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมได้ 8 ชั้น มีความสูง 55 เมตร และปกคลุมพื้นที่ 1,500 ตารางเมตรในยุคต้น ๆ ของคริสต์ศาสนา สองชั้นแรกขุดเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ส่วนชั้นที่ต่ำลงไปเป็นที่หลบภัยศัตรู

สองชั้นแรกประกอบด้วย ห้องครัว ห้องประชุม ห้องนอน ห้องรับประทานอาหาร ห้องเก็บเหล้าไวน์ และคอกสัตว์ ขณะที่ชั้นที่ 3 และ 4 ประกอบด้วยที่ซ่อนตัว โบลต์ ห้องเก็บอาวุธ และอุโมงค์ต่าง ๆ อุโมงค์เหล่านี้เชื่อมติดต่อกับเมืองไ้ดินอื่น ๆ เพื่อเป็นเส้นทางหนีภัยศัตรู ภายในอุโมงค์จะมีความกว้างพอที่จะให้คนเดินได้ 3-4 คน และมีระบบระบายอากาศที่ดี หลักฐานที่บ่งบอกได้ว่า ชั้นล่างจะเป็นชั้นที่หลบหนีศัตรู ก็คือ ทางออกของประตูหินในเจ็ลียง (Corridors) ซึ่งต้องปิดเพื่อป้องกันการโจมตีหลังจากที่มีการเดินออกไปแล้ว ประตูหินนี้จะปิดและเปิดได้จากภายในเท่านั้น ฉะนั้นถ้าจะเข้ามาจากภายนอกก็ไม่สามารถเปิดปิดได้ ชั้นใต้ ๆ จะมีบ่อน้ำ ท่อน้ำ โบลต์ โถงประชุม คูไ้ดิน สุสาน และท่อระบายอากาศ ที่ Derinkuyu มีท่อระบายอากาศถึง 52 แห่ง ทั้งนี้เพราะพื้นที่เป็นที่ลาดชันที่เป็นที่ตั้งของเมืองมีความยาวแตกต่างกันตั้งแต่จาก 70-85 เมตร ชื่อ Derinkuyu มีความหมายว่า บ่อน้ำลึก โบลต์จะอยู่ในส่วนที่ต่ำสุดมีความกว้างประมาณ 10 เมตร ยาวประมาณ 25 เมตร และสูงประมาณ 3.5 เมตร

Missionary school

โรงเรียนสอนศาสนาเมืองไ้ดิน

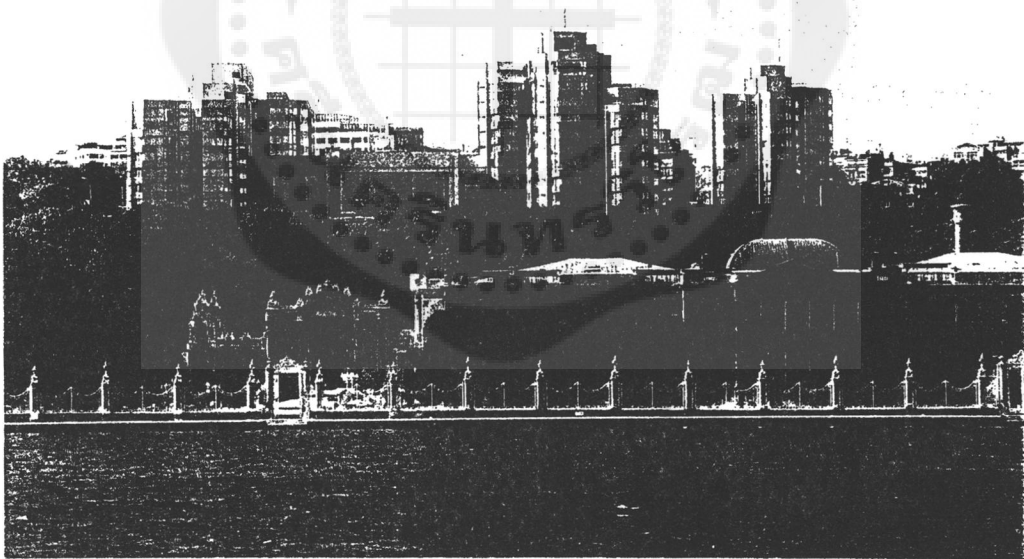

plan of the underground city at the village of DERINKUYU

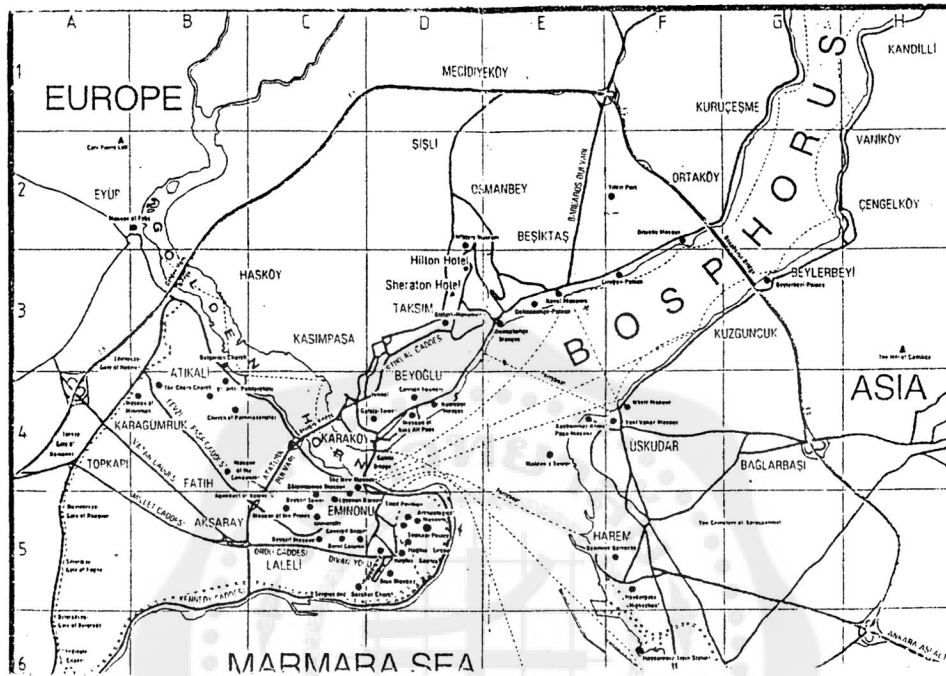
อิสตันบูล (Istanbul)

อิสตันบูล เป็นเมืองเดียวในโลกที่มีที่ตั้งอยู่ 2 ทวีป คือ ทวีปยุโรปและทวีปเอเชีย พื้นที่ส่วนใหญ่ของเมือง ตั้งอยู่ในด้านตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปยุโรป มีช่องแคบบอสฟอรัส และโกลเด้นฮอร์น (Golden Horn) แยกยุโรปออกจากเอเชีย พื้นที่ที่อยู่ในยุโรปแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนใต้และส่วนเหนือที่เรียกว่า Stambul และ Galata กับ Beyoglu ตามลำดับ และส่วนที่อยู่ในเขตเอเชียคือ Skutan หรือปัจจุบันเรียกว่า Uskudar

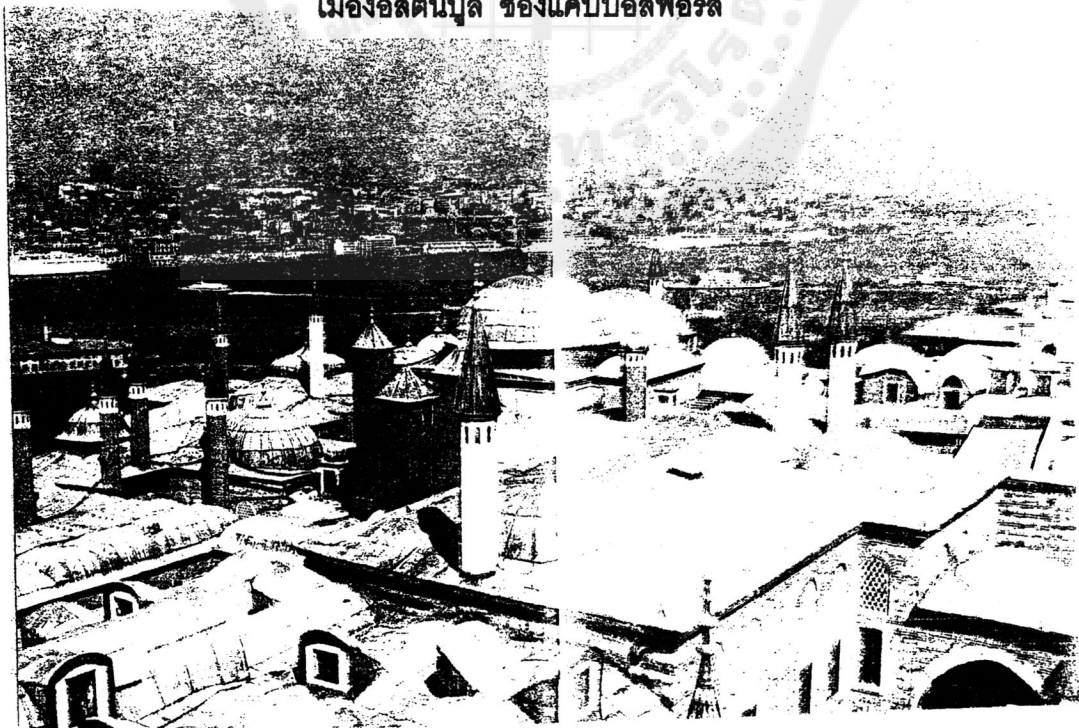
เมืองอิสตันบูลเป็นเมืองบนเนินเขาของคาบสมุทรล้อมรอบ 3 ด้านด้วยทะเล อันได้แก่ ทะเลมาร์มารา(Marmara) บอสฟอรัส และโกลเด้นฮอร์น อิทธิพลของทะเลทำให้อิสตันบูลมีอากาศ

ที่หนาวอยู่ตลอดปี คือ ฤดูหนาวจะมีภูมิอากาศที่เย็น ส่วนฤดูร้อนจะมีภูมิอากาศที่ไม่ร้อนจัด เป็นเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุดของประเทศ และเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของเส้นทางการค้าตะวันออก-ตะวันตก เนื่องจากทำเลที่ตั้งที่ดีอยู่ระหว่าง 2 ทวีป การค้าขายระหว่างยุโรป

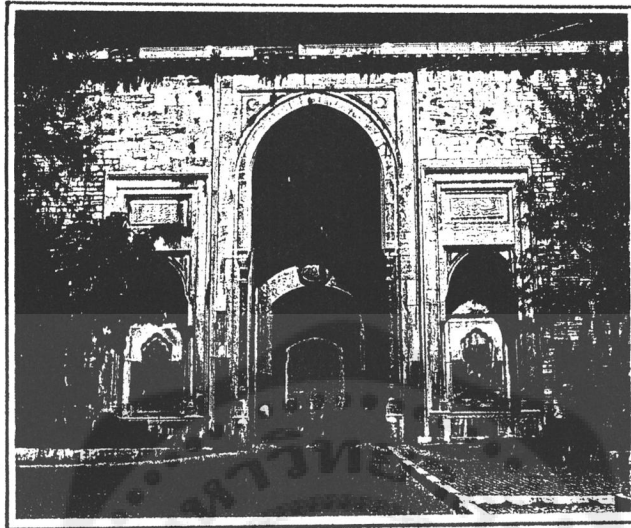
เมืองอิสตันบูล ช่องแคบบอสฟอรัส

กับเอเชียจะผ่านเส้นทางการค้าเมืองนี้ การที่มีทะเลล้อมรอบถึง 3 ด้าน และมีชายฝั่งยาวถึง 8 กิโลเมตรทางด้านโกเด้นฮอร์น เป็นการป้องกันการรุกรานจากศัตรูได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันอิสตันบูล เป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 7 ล้านคน นับว่ามีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุดเมืองหนึ่งของทวีปยุโรป จากการที่เป็นเมืองเก่าแก่มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 จึงมีสถานที่สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์มากแห่ง อันได้แก่ พระราชวัง และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยไบแซนไทน์ (Byzantine) ออตโตมัน และในยุคโรมัน ร่องรอยความเก่าแก่ที่ยังคงพบเห็นในปัจจุบันคือ ถนนที่ทำด้วยก้อนหินใหญ่ ๆ ที่วางเรียงรายเป็นถนนแคบ ๆ ตลอดจนอาคารที่อยู่อาศัยที่เก่าแก่ ปะปนกับโรงแรม ศูนย์การค้าและอาคารที่พักอาศัยสมัยใหม่

สถานที่สำคัญและเป็นสถานที่ที่มีศิลปวัฒนธรรมที่ล้ำเลิศมีหลายแห่งในเมืองอิสตันบูล ในแต่ละแห่งเมื่อได้ไปเยือนแล้วจะรับรู้ถึงความยิ่งใหญ่และความสามารถของประเทศตุรกีมาแต่โบราณกาล ความงดงามในแต่ละแห่งบ่งบอกถึงอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีต ความงามอันวิจิตรของงานหัตถกรรมโดยเฉพาะพรมนั้น จะมีความงดงามและความประณีต เป็นงานศิลปะสุดยอดของงานหัตถกรรมชิ้นหนึ่งของโลก ซึ่งจะมีวิธีและขั้นตอนการผลิต ดอกลายที่บรรจงแต่งไว้นั้นแต่ละผืนแตกต่างกัน ซึ่งจะพบเห็นตามห้องโถงหรือทางเดินในพระราชวังและสถานที่สำคัญต่าง ๆ พระราชวังที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดนั้นมีหลายแห่ง แต่ที่พระราชวังทอปคาปี (Topkapı) เป็นพระราชวังที่ผู้เขียนประทับใจมากที่สุด ถึงความอลังการและความวิจิตรงดงามของงานศิลปะในแต่ละห้อง และสิ่งของที่มีค่าแต่ละชิ้นนั้นมีความงามและมีคุณค่าเป็นเลิศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความ เป็นอยู่ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม

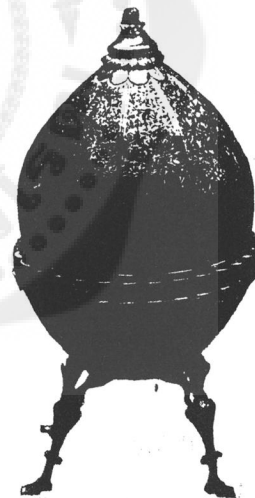
พระราชวังทอปคาปี มีพื้นที่ประมาณ 700,000 ตารางเมตร มีบริเวณจาก Saraybunu ถึงโบสถ์เซนต์โซเฟีย (St.Sophia) รอบล้อมด้วยกำแพงที่สูง และมีประตูเข้า-ออกถึง 7 ประตู ประตูเข้า-ออกที่สำคัญที่สุดคือ ประตู Babi-Humayun หรือเรียกว่า ประตูอิมพีเรียล (Imperial Gate) อยู่ด้านหลังของโบสถ์เซนต์โซเฟีย พระราชวังแห่งนี้ใช้เวลาในการก่อสร้างนานถึง 13 ปี เป็นทั้งที่ประทับของสุลต่านและศูนย์กลางการบริหารประเทศภายใน ความสวยงามวิจิตรพิสดาร

The Imperial Gate

เครื่องลายครามในศตวรรษที่ 13

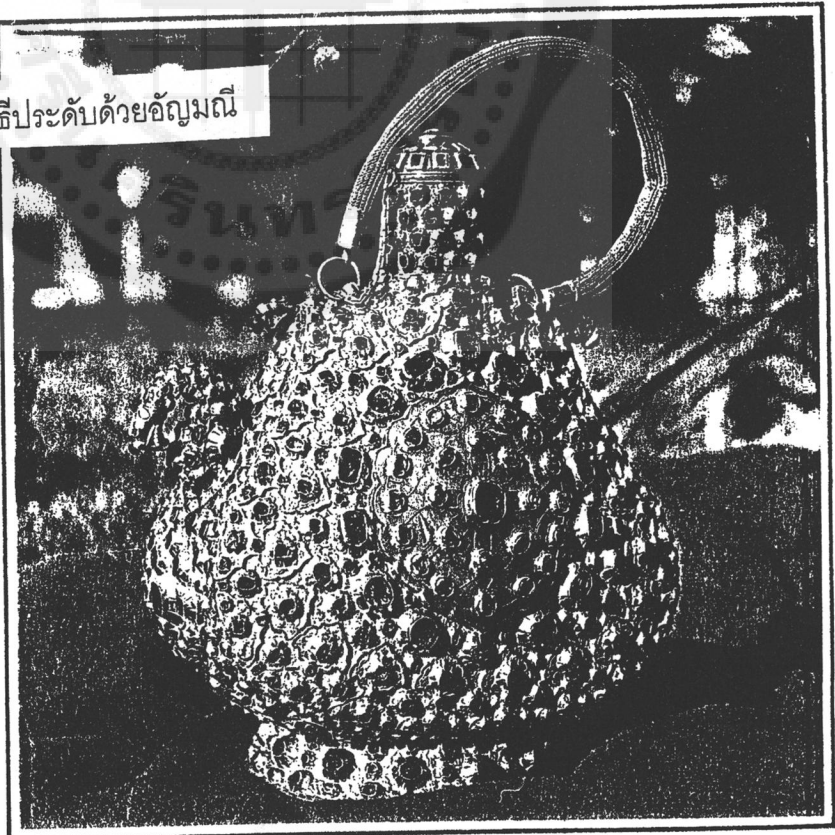
ถ้วยชาจีนที่ทำรูปแบบตุรกี ศตวรรษที่ 16

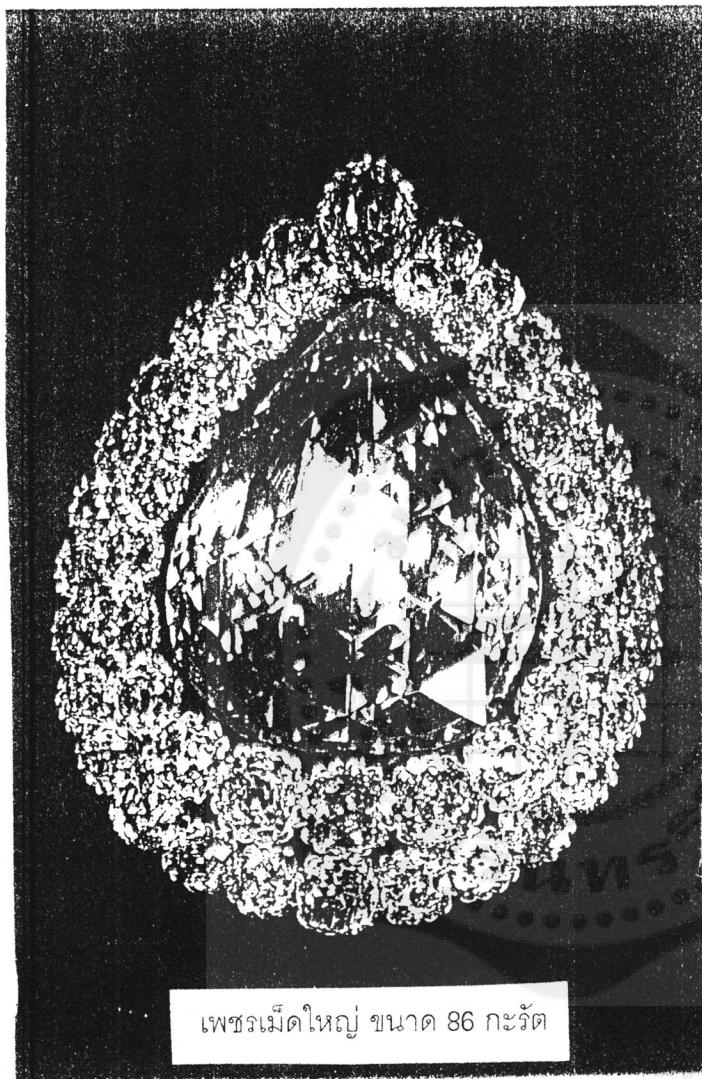
นั้นนับตั้งแต่ประตูพระราชวัง ซึ่งเป็นประตูขนาดใหญ่ซุ้มประตูก่อสร้างได้อย่างงดงาม ภายในพระราชวังประกอบด้วยห้องต่าง ๆ มากมาย ทุกห้องและทางเดินลาดปูด้วยพรมทอมือที่สวยงาม ภายในห้องจะเป็นแหล่งรวบรวมศิลปะต่าง ๆ มีตั้งแต่ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพสีน้ำมัน เครื่อง

กระเบื้องเคลือบ เครื่องลายคราม นาฬิกาโบราณที่ประดับด้วยอัญมณีซึ่งมาจากที่ต่าง ๆ ของโลก เครื่องเจียรไน จากประเทศเชคโกสโลวาเกีย โคมระย้าที่มีขนาดใหญ่ เป็นต้น

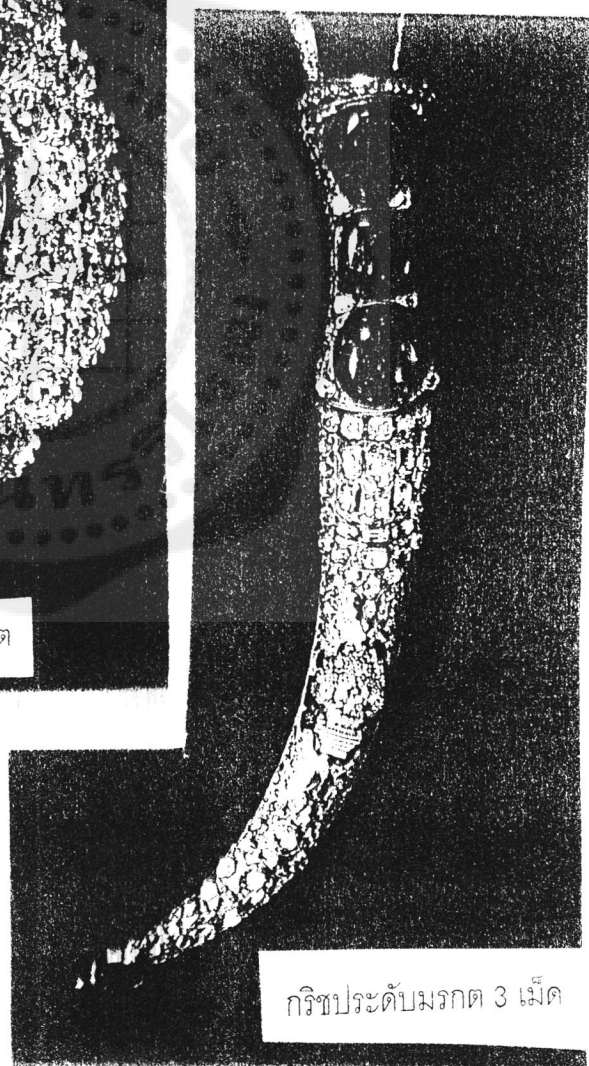
ในยุคสมัยต้นของจักรวรรดิออตโตมัน เครื่องภาชนะที่ใช้จะทำด้วยทองแดง และเครื่องปั้นดินเผา ต่อมาในยุคที่เรืองอำนาจของจักรวรรดิออตโตมันได้เปลี่ยนมานิยมใช้หม้อ และจานที่ทำด้วยเงินและทอง และในทศวรรษที่ 16 มีการใช้เครื่องกระเบื้องเคลือบ เครื่องลายคราม จากประเทศจีน ญี่ปุ่นและของตุรกีเอง ฯลฯ ทั้งนี้เพราะเครื่องกระเบื้องเคลือบมีความทนทานมีคุณภาพสูง เป็นสง่าแก่ผู้ใช้ จึงเกิดการใช้กันในกลุ่มชนรวยและในสำนักพระราชวังเท่านั้น ส่วนในห้องคลั่งมหาสมบัติจะพบเห็นงานศิลปะแต่ละชิ้นที่งดงามตกแต่งด้วยอัญมณีต่าง ๆ เป็นต้นว่า ทับทิม เพชร มรกต ทอง และเงิน มายมายหลายชิ้น แต่ละชิ้นถือได้ว่าเป็นงานชิ้นเยี่ยมของโลก และมีเพชรซึ่งใหญ่ขนาด 86 กะรัต ล้อมรอบด้วยเพชรขนาดย่อม 49 เม็ด และกริชที่ทรงค่ามีด้ามประดับด้วยมรกตเม็ดใหญ่ 3 เม็ด ฯลฯ

กาน้ำในพระราชพิธีประดับด้วยอัญมณี

เพชรเม็ดใหญ่ ขนาด 86 กะรัต

กริชประดับมรกต 3 เม็ด

ชุดถ้วยของหวานที่ฝังเพชรและถาดรองที่ทำด้วยทอง

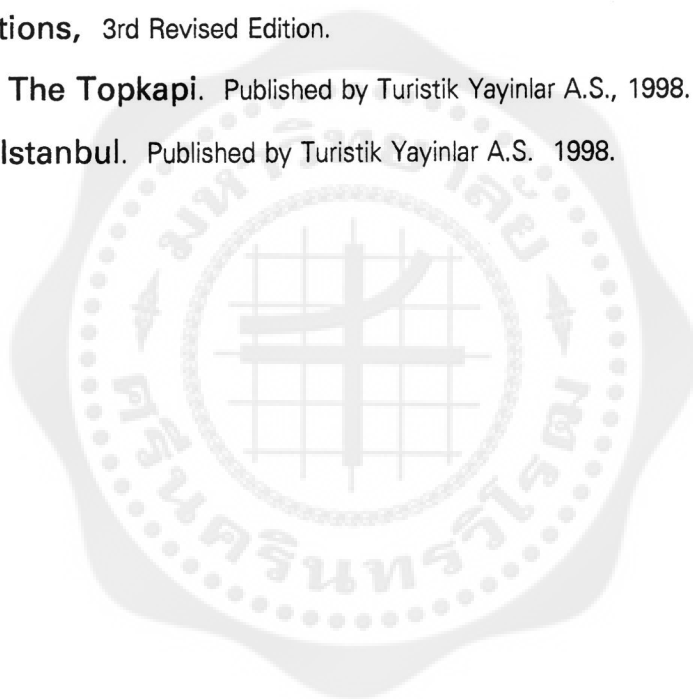
หนังสืออ้างอิง

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา. **ตุรกี**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์
พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2533. 438 หน้า

Demir, Omer. **International Society For the Investigation of Ancient
Civilizations**, 3rd Revised Edition.

Erasian, Nukhet. **The Topkapi**. Published by Turistik Yayinlar A.S., 1998.

Erasian, Nukhet. **Istanbul**. Published by Turistik Yayinlar A.S. 1998.

หนึ่งในอิสตันบูล... ชมวังเจ้าเข้าตลาดแขก

อนันต์ชัย เลหาทะพันธุ์
ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

อิส

ตันบูล....นครที่มีอายุเก่าแก่มาแห่งหนึ่งของโลก ในอดีตนั้นเคยเป็นชุมชนสำคัญ ตั้งแต่สมัยกรีกโบราณเรื่องอานาจ ตามตำนานมีผู้สืบย้อนได้ว่า ชายชื่อไบซาส (Byzas) ก่อตั้งเมืองขึ้นบริเวณนี้เมื่อปี 677 ก่อนคริสตกาล ต่อมา จึงได้เรียกดินแดนส่วนนี้ว่า ไบแซนติอุม (Byzantium) ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 4 จักรพรรดิคอนสแตนตินที่ 1 แห่งจักรวรรดิโรมัน ได้มีพระประสงค์ที่จะแบ่งเขตการปกครองของจักรวรรดิโรมันออกเป็นด้านตะวันตกและด้านตะวันออกและจัดตั้งเมืองหลวงของจักรวรรดิขึ้นอีกแห่ง ทรงเห็นว่าเมืองนี้มีชัยภูมิทางทหารเหมาะที่จะสกัดกั้นการรุกรานจากศัตรูของจักรวรรดิโรมัน คือ พวกเติร์บจากทางเหนือ และพวกเปอร์เซียกับอาหรับจากทางตะวันออก

กรุงโรมแห่งใหม่ ซึ่งต่อมาไม่นานรู้จักกันแพร่หลายในชื่อ คอนสแตนติโนเปิล ตามพระนามของจักรพรรดิคอนสแตนติน ก็ได้รับการสถาปนาเป็นเมืองหลวงของจักรวรรดิโรมันตะวันออก (หรือต่อมาเรียกว่า จักรวรรดิ ไบแซนไทน์) อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม ค.ศ.330 แต่ประมาณหนึ่งพันปีต่อมา สุลต่านโมฮัมหมัดที่ 2 ของพวกเติร์กก็ได้เข้ายึดเมืองนี้หลังจากใช้กองทัพล้อมอยู่เป็นเวลานานเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม ค.ศ.1453 นับแต่นั้นศาสนาอิสลามก็ตั้งมั่นบนผืนดินแห่งนี้แทนที่ศาสนาคริสต์ อย่างไรก็ตาม แม้โบสถ์ต่าง ๆ จะถูกแปรเปลี่ยนเป็นสุเหร่า แต่ลักษณะของสถาปัตยกรรมและการตกแต่งภายในที่ไม่ขัดกับศาสนาอิสลามนัก ก็ยังคงอยู่มิได้ถูกรื้อถอนทำลายให้ราบเรียบ ผู้เดินทางไปเยือนคอนสแตนติโนเปิล ซึ่งมีชื่อใหม่ว่า **อิสตันบูล**

เมืองหลวงแห่งจักรวรรดิออตโตมันของพวกเติร์กจะสามารถสัมผัสถึงร่องรอยวัฒนธรรมของศาสนาคริสต์ได้อย่างชัดเจน

เกือบ 500 ปีที่นครอิสตันบูลมีความสำคัญในฐานะเป็น “ประตู” กันขวางระหว่างทวีปยุโรปและทวีปเอเชีย เป็นสถานที่พบบปะกันระหว่างวัฒนธรรมของโลกตะวันตกและโลกตะวันออก ตลอดจนเป็นที่รวมของสินค้านานาชาติที่พ่อค้าจากดินแดนโดยรอบ เดินทางมาซื้อหาและแลกเปลี่ยนสินค้ากัน กล่าวคือ ดินแดนส่วนดั้งเดิมของนครอยู่บนฝั่งทวีปยุโรปบริเวณปลายสุดด้านใต้ของช่องแคบบอสฟอรัส ซึ่งเชื่อมต่อทะเลดำกับทะเลมาร์มาราและกั้นกลางระหว่างแผ่นดินของทวีปเอเชียกับทวีปยุโรปอยู่

ปัจจุบัน แม้อิสตันบูลจะไม่ใช่นครหลวงอีกแล้ว หลังจากที่ตุรกีเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสุลต่านมาเป็นระบอบสาธารณรัฐใน ค.ศ.1923 แต่ก็ยังคงมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของตุรกี เพราะเป็นเมืองท่าและเมืองใหญ่ที่สุดของประเทศ เส้นทางที่เคยมีมาในอดีตกาลก็มิได้จืดจางลง อิสตันบูลยังคงมี “ตลาดสินค้า” แบบตะวันออกที่ใหญ่ที่สุดและไม่เหมือนใครในโลก ทั้งมีอายุเก่าแก่พอ ๆ กับการจัดตั้งจักรวรรดิออตโตมัน ซึ่งมีเส้นทางเฉพาะตัวและสามารถย้อนยุคไปสู่โลกอาหรับในเรื่อง *พันหนึ่งทิวา* ได้

ร้านค้ากว่า 4,000 ร้านแอบซ่อนตัวอยู่ในอาคารชั้นเดียวขนาดใหญ่ที่สร้างติดต่อกันเหมือนรวงผึ้ง มีพื้นที่ทั้งหมดกว่า 30,700 ตารางเมตร รู้จักกันในหมู่ชาวเติร์กว่า Kapalı Carsi และแกรนด์บาซาร์ (Grand Bazaar) หรือ ตลาดปิด (Closed Bazaar) สำหรับชาวต่างประเทศ อาคารหลังนี้มีทางเข้ารอบอาคารเป็นประตูแคบ ๆ ที่เหมือนปากถ้ำเพียง 19 ประตู มีแผงลอยบดบังด้านทางเข้า หากมองจากภายนอกจะไม่รู้เลยว่า ภายในนั้นเป็นแหล่งรวมสินค้ามากมาย มีตั้งแต่ของเก่า อัญมณี ไข่มุก เครื่องทอง พรม ผ้า หนังสือ จานกระเบื้องสีสวย จนถึงของที่ระลึกราคาถูกและสินค้าต่างประเทศจากทั่วโลก โดยเฉพาะจากยุโรปตะวันออกและรัสเซีย สินค้าแต่ละประเภทจะแยกขายกันเป็นแถบ ๆ ไม่ปะปนกัน เรียงรายนับสิบ ๆ ร้านไปตามทางเดินกว่า 60 สาย จึงสะดวกในการเดินเลือกซื้อสินค้าที่ต้องการเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ก็ยังมีธนาคาร ร้านอาหารหรือร้านกาแฟตลอดจนสุเหร่าสำหรับลูกค้าที่ต้องการสวดมนต์และประกอบพิธีละหมาดตามข้อบัญญัติในศาสนาอิสลามอีกด้วย

สถานที่ตั้งของแกรนด์บาซาร์ เคยเป็นตลาดมาตั้งแต่สมัยจักรวรรดิไบแซนไทน์ หรือจักรวรรดิโรมันตะวันออก พวกเติร์กได้เริ่มสร้างอาคารไม้ถาวรขึ้นใน ค.ศ. 1461 แต่ก็ถูกไฟไหม้และแผ่นดินไหวทำลายลง จนต้องสร้างขึ้นใหม่อีกหลายครั้ง ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 หรือเกือบ 200 ปีที่แล้ว จึงมีการสร้างอาคารด้วยหินและอิฐในรูปแบบของสถาปัตยกรรมอิสลาม หลังคาสูงเป็นรูปโค้งหรือโดม และติดกระจกสีที่หลังคา ช่วยให้อาคารสว่างด้วยแสงธรรมชาติ ตามฝาผนังก็ประดับภาพวาดลวดลายเรขาคณิตที่มีสีสันงดงามตระการตาและการออกแบบที่แตกต่างกันไปเป็นระยะ ๆ ช่วยเติมแต่งเสริมสร้างบรรยากาศในการเดินชมสินค้าให้น่าอภิรมย์มากขึ้น อาคารของแกรนด์บาซาร์นี้ ได้มีการสร้างเสริมต่อเติมกันจนมีขนาดใหญ่ดังในปัจจุบัน ส่วนสำคัญได้แก่ใจกลางอาคารซึ่งเป็นส่วนที่เก่าแก่ที่สุด คำตุรกีเรียกว่า Bedesten-i Atik ประกอบด้วยร้านค้าเครื่องเพชรและอัญมณีมากมายเหมือนชะลอเอาร้านเพชรร้านทองแถวบ้านหม้อและเยาวราชของไทยไปตั้งกันไว้ที่นั่น จึงทำให้ตลาดใหญ่แห่งนี้ดูเหมือนกับชุมทรัพย์มากขึ้น จนมีผู้เปรียบเปรยว่าเป็น “กล่องใส่อัญมณี” อีกด้วย

ร้านค้าในแกรนด์บาซาร์ ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ ต่างก็รักษาประเพณีของการซื้อขายในโลกอาหรับโบราณกันอย่างเคร่งครัด เพราะจะไม่ติดป้ายราคาสินค้ากันเลย การซื้อขายจะต้องต่อรองกันอย่างเนิ่นนาน หากเป็นสินค้าราคาแพง เช่น พรมทอด้วยมือ เครื่องทอง และอัญมณี พ่อค้าก็อาจเชิญให้ลูกค้านั่งจิบน้ำชาหรือกาแฟส่วมเข้มข้นแฉะฉ่ำ และต่อรองราคากัน ราคาของสินค้าจะขึ้นหรือลงก็อยู่ที่อริยาบถของผู้ซื้อและผู้ขายที่มีต่อกัน บางครั้งเจ้าของร้านก็จะบอกราคาเสียสูงเกินความเป็นจริงถึง 4-5 เท่า แต่ถ้าลูกค้าเป็น “นักช้อปปิ้ง” ที่แก่กล้าในวิชาก็สามารถต่อรองราคาลงได้อย่างรวดเร็ว ราคาสินค้ามักบอกแก่ลูกค้าต่างชาติเป็นเงินเหรียญสหรัฐ เพราะหากเป็นหน่วยเงินของตุรกีแล้ว จะทำให้ราคาฟังดูแล้วน่าใจหายและยุ่งยากในการคำนวณ เพราะเงินตุรกี 130,000 ลีรา มีค่าเท่ากับ 1 เหรียญสหรัฐ (อัตราลีราอาจปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว ในเดือนสิงหาคม 2540 นั้น 1 เหรียญสหรัฐมีค่าถึง 166,000 ลีรา)

จากตลาดแกรนด์บาซาร์ซึ่งคงทำให้ผู้ไปเยือนใช้เวลาผ่านไปอย่างเพลิดเพลินได้ไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง ก็ควรเปลี่ยนบรรยากาศข้ามสะพานกาลาดา หรือสะพานอะตาเติร์กไปชมวังเจ้าแขกที่เลื่องชื่อ นั่นคือ พระราชวังโดลมาบาห์เซ (Dolmabahce) แม้ว่าจะเป็นวังหลวงใหม่แต่ก็เป็น

สถานที่ที่ควรเยี่ยมชมและศึกษาอีกแห่งหนึ่ง เพราะสถาปัตยกรรมทั้งภายนอกและภายในอาคารสามารถให้ ความประทับใจในความหรูหราได้ไม่แพ้พระราชวังแวร์ซายส์ของฝรั่งเศสเลย

พระราชวังโดลมาบาห์เซ สร้างขึ้นใน ค.ศ.1843 ในรัชสมัยของสุลต่านอับดุลเมจิตที่ 1 โดยมีสถาปนิกตุรกีแห่งตระกูลช่างบัลยานเป็นผู้ออกแบบ พระราชวังนี้ตั้งอยู่ริมอ่าวบอสฟอรัสที่ สวยงาม ริมชายฝั่งทวีปยุโรป โดลมาบาห์เซมีความหมายในภาษาตุรกีว่า “สวนถม” เนื่องจาก สถานที่ดั้งเดิมเป็นท่าจอดเรือ ใน ค.ศ.1614 สุลต่านอาห์เหม็ดที่ 1 ทรงให้ถมท่าเรือแห่งนี้เพื่อ สร้างพระราชอุทยานและสถานที่พระราชทานเลี้ยงและจัดงานรื่นเริงประจำปี เพื่อฉลองเทศกาล คิมหันตฤดู (ฤดูร้อน) ซึ่งตรงกับวันที่ 6 พฤษภาคม ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 ก็ได้รับการดัดแปลงเป็นพระราชวังฤดูร้อนอย่างสมบูรณ์ สุลต่านบางพระองค์ก็โปรดใช้เป็นที่พักแรมพระราชฐาน ตลอดฤดูร้อนอีกด้วย ต่อมาเมื่อสุลต่านอับดุลเมจิตที่ 1 ทรงต้องการพระราชวังที่โอ่อาทันสมัย แบบตะวันตกก็โปรดให้รื้อพระตำหนักต่าง ๆ ลง และสร้างพระราชวังโดลมาบาห์เซขึ้นแทน

โดลมาบาห์เซใช้เวลาสร้าง 13 ปีเต็ม เสร็จใน ค.ศ.1856 ลักษณะของอาคารเป็นศิลปกรรม ตะวันตกแบบเรอเนซซของส์และบาร็อก ผิดกับพระราชวังทอปกาปี (Topkapi) หรือ ทอปเคเปอะ (Top Capu) ที่ใช้เป็นที่พักประทับของสุลต่านติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ซึ่งสร้างในรูปแบบของ สถาปัตยกรรมตะวันออก (ปัจจุบันเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์สถาน และจัดแสดงโบราณวัตถุล้ำค่าและกรุสมบัติ) รอบ ๆ พระราชวังโดลมาบาห์เซตกแต่งด้วยสวนประดับ ล้อมรอบด้วยกำแพง รั้ว และ ประตูเหล็กสูงตระหง่านที่มีลวดลายประดับอ่อนช้อยเหมือนผ้าถัก ภายในบรรจงสร้างอย่างวิจิตร พิสดารด้วยภาพสีเฟรสโก กระเบื้องเคลือบสีสดใสนานาชนิด ลายปูนปั้นและไม้แกะสลักลวดลายสีทอง กล่าวกันว่าต้องใช้ทองคำกว่า 15 ตัน ที่จะเนรมิตพระราชวังโดลมาบาห์เซให้ งามระยับตา และเหลืออร่ามด้วยสีทองเช่นนี้ได้ แม้แต่สุลต่านอับดุลเมจิตที่ 1 ยังทรงอดรับสั่งไม่ได้ว่า ช่างเป็นวังที่มีราคาแพง และน่าจะสร้างให้อ่อนน้อมกว่านี้ได้

โดลมาบาห์เซ เป็นองค์พระที่นั่งขนาดใหญ่ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 250,000 ตารางเมตร ลักษณะตัวอาคารเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดความยาว 284 เมตร ทอดตัวขนานไปตามชายฝั่งของ ช่องแคบบอสฟอรัส องค์พระที่นั่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ส่วนเสด็จออกจากราชการและที่ประทับ ของสุลต่าน ห้องพระโรง (ตั้งอยู่ในส่วนกลางของพระราชวัง) และฮาเร็มซึ่งเป็นที่พักและที่อยู่

ของฝ่ายใน แต่ละส่วนก็เชื่อมต่อกันด้วยโถงหรือคอร์ตอร์ ภายในอาคารตกแต่งอย่างงดงามด้วยเครื่องเรือนและเครื่องใช้ตามแบบของราชสำนักตะวันตก เครื่องเรือนเครื่องใช้แต่ละชิ้นมีอายุตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16-17 และส่วนใหญ่ทำจากประเทศฝรั่งเศส แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่เป็นงานศิลปะดั้งเดิมของตุรกี อินเดีย จีน ญี่ปุ่น และประเทศตะวันออกอื่น ๆ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกผสมผสานกลมกลืนกันระหว่างโลกทั้งสองได้เป็นอย่างดี

ห้องทุกห้องในพระราชวังมีความโอโถงและมักประดับประดาคล้ายคลึงกัน เช่น มีพรมทอดด้วยมือ ลาดไปตามทางเดิน กลางห้องปูพรมมือขนาดใหญ่ทำจากเส้นไหมที่มีสีสันทันและลวดลายงามตา มีเชิงเทียนแก้ว เครื่องแก้วเจียรไน เครื่องกระเบื้องเคลือบจากยุโรปและเอเชีย และนาฬิการูปทรงแปลกตาวางประดับตามมุมต่าง ๆ ของห้อง หรือวางประดับกับเครื่องเรือน เป็นต้น กลางห้องมักจะมีโคมระย้าขนาดใหญ่แขวนอยู่ส่งประกายแก้วระยิบระยับ มีทั้งหมด 36 โคมด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นโคมระย้าที่สั่งทำจากโบฮีเมีย เวียนนา และฝรั่งเศส โคมแต่ละชุดมีน้ำหนักเป็นพัน ๆ กิโลกรัม ที่หนักและใหญ่ที่สุดได้แก่ โคมระย้าในห้องพระโรง ซึ่งเป็นสถานที่ใช้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกและพระราชพิธีสำคัญอื่น ๆ โคมชุดนี้ซึ่งมีน้ำหนัก 4.5 ตัน สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งอังกฤษ พระราชทานเป็นของขวัญแก่ราชสำนักออตโตมัน มีดวงไฟ 750 ดวง ซึ่งสามารถสร้างความสว่างไสวไปทั่วพื้นที่กว่า 1,800 ตารางเมตรของห้องพระโรงได้อย่างสบาย ๆ

โดยทั่วไปองค์ประกอบของการตกแต่งโดลมาบาห์เซมีลักษณะแบบตะวันตกอย่างยิ่ง โดยเฉพาะห้องรับรองคณะทูตานุทูต ซึ่งจัดเป็นพิเศษและสวยงามที่สุด ตั้งอยู่บริเวณชั้น 2 ของพระราชวัง ตกแต่งอย่างหรูหราและสมบูรณ์แบบในศิลปะบาร็อก ทั้งฝ้าผนังและฝ้าเพดานต่างมีลวดลายปิดทองงดงาม ฝ้าบุเก้าอี้และโซฟา ฝ้าม่าน และฝ้าผนังต่างมีสีสันทันและลวดลายเดียวกัน ส่วนทางที่จะนำไปสู่ห้องรับรองดังกล่าวก็จัดให้เดินผ่าน “บันไดแก้ว” ซึ่งเป็นลูกกรงแก้วเจียรไนงามหรูหราแปลกตา เข้าใจว่าเหตุผลหนึ่งของการออกแบบพระราชวังโดลมาบาห์เซให้ “ทันสมัย” ตามแบบตะวันตกนี้ ก็เพื่อให้ตัวแทนของกลุ่มมหาอำนาจตะวันตกประทับใจและยอมรับนับถือว่า จักรวรรดิออตโตมันที่เริ่มกลายเป็น “คนป่วยของยุโรป” ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ยังมั่นคงในด้านการเงิน และยังมีฐานะเป็นมหาอำนาจด้วยกัน เมื่อสุลต่านเสด็จมาประทับ ณ พระราชวังโดลมาบาห์เซเป็นการถาวรแล้ว ก็โปรดให้ยกเลิกธรรมเนียมการนั่งเสวยพระกระยาหารจากถาด

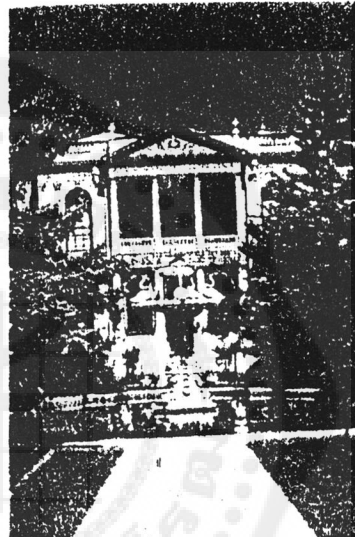
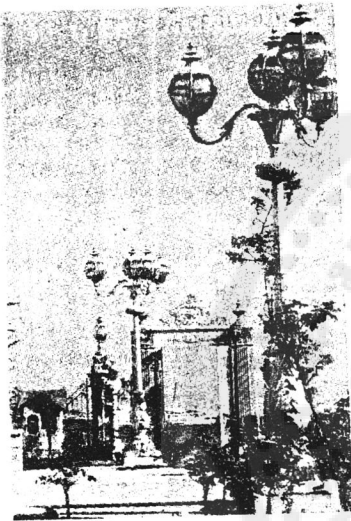
ชาตัง ดังที่ทรงปฏิบัติกันที่พระราชวังทอปปากี มาเป็นการนั่งเสวยที่โต๊ะอาหารตามแบบตะวันตก อีกด้วย

อย่างไรก็ดี ระเบียบราชสำนักมิได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก สุลต่านยังโปรดให้มีการสืบทอดธรรมเนียมราชสำนักออตโตมันอย่างเคร่งครัด และให้คงส่วนที่เป็น “ฮาเร็ม” ของพระราชวังไว้ (รายละเอียดเรื่องฮาเร็ม อ่านได้จากบทความเรื่อง “นางในฮาเร็มออตโตมัน” ต่อท้ายบทนี้) ดังนั้น ผู้ไปเยือนโดลมาบาห์เซในปัจจุบันจึงมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวในฮาเร็มไปด้วย ซึ่งในอดีตเป็นสถานที่ต้องห้าม มีเพียงสุลต่านที่เป็นบุรุษจะเข้าออกนอกในได้ตลอดเวลาเท่านั้น การตกแต่งฮาเร็มก็คงความสวยงามไม่แพ้ส่วนอื่น ๆ ของพระราชวัง ห้องที่สวยงามที่สุดได้แก่ กลุ่มห้องประทับของพระราชชนนี ซึ่งทรงเป็นองค์ประธานของฝ่ายในและทรงมีหน้าที่กำกับดูแลเหล่าพระมเหสีเทวีและพระสนม สตรีฝ่ายในจะถูกจำกัดให้อยู่แต่เฉพาะเขตของฮาเร็มเท่านั้น อีกทั้งไม่สามารถเข้าร่วมในงานพระราชพิธีต่าง ๆ ได้ อย่างไรก็ดี โดลมาบาห์เซก็เปิดโอกาสให้ฝ่ายในมีส่วนร่วมในงานพระราชพิธีได้บ้าง โดยการเจาะช่องแสงเหนือท้องพระโรง ซึ่งมีฝายนั่งเดียวกันกับฮาเร็มในชั้นสองเพื่อให้นางในใช้แอบดูงานพระราชพิธีได้ ช่องแสงนี้มีด้วยกันเพียง 2-3 ช่องเท่านั้น ออกแบบเป็นรูปครึ่งวงกลมและมีลายไม้ฉลุปิดทับอีกชั้นเพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่อยู่ในท้องพระโรงชั้นล่างแหงนหน้าขึ้นมองและเห็นหน้าพวกเธอได้ชัดเจน

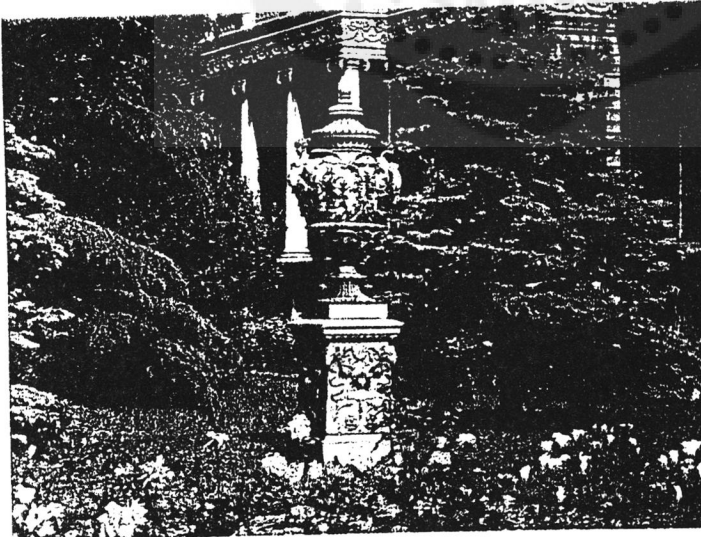
โดลมาบาห์เซ ใช้เป็นวังหลวงติดต่อกันเป็นเวลากว่า 60 ปี จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสุลต่านเป็นระบอบสาธารณรัฐใน ค.ศ.1923 ประธานาธิบดีเคมาล อะตาเติร์ก “บิดาของชาวเติร์ก” ก็ใช้ โดลมาบาห์เซ เป็นสถานที่ต้อนรับอาคันตุกะและที่พักของครอบครัวจนถึงแก่อสัญกรรมใน ค.ศ. 1938 ปัจจุบัน พระราชวังโดลมาบาห์เซ เป็นพิพิธภัณฑ์สถานที่เปิดให้เข้าชมทุกวัน เว้นวันจันทร์ อัตราเข้าชมคนละ 500,000 ลีราหรือประมาณ 100 บาท ถ้าต้องการนำกล้องถ่ายรูปเข้าไปเพื่อบันทึกความงามของพระราชวังก็ต้องจ่ายเพิ่มอีก 200,000 ลีรา แต่น่ายินดีเสีย เพราะภาพถ่ายสวย ๆ จะช่วยเก็บรายละเอียด และสามารถเล่าเรื่องราวความอลังการของพระราชวังแห่งนี้ให้แจ่มชัดได้มากขึ้น

ตูรกี้... ดินแดนที่มีกลิ่นอายทั้งตะวันตก ตะวันออก และอิทธิพลของศาสนาอิสลาม เป็นดินแดนของชาวมุสลิมที่แตกต่างจากที่อื่น ผู้หญิงจำนวนมากแต่งกายทันสมัยแบบตะวันตก และ

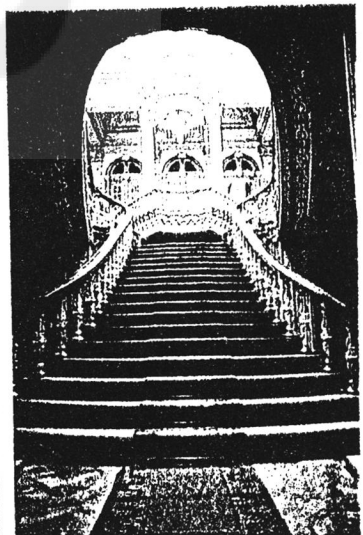
ไม่มีผ้าคลุมหน้า ผู้ชายหลายคนไม่เคยมีหมวกแขก (แต่มีขายให้นักท่องเที่ยวที่อยากทำตัวเป็นหนุ่มตุรกี) มีนิตยสารสำหรับบุรุษโดยเฉพาะวางขายอย่างเปิดเผย การสมรสมีได้กับสตรีเพียงคนเดียวเท่านั้น (ขณะที่ประเทศมุสลิมอื่นอนุญาตให้ถึง 4 คน) หากผู้ไปเยือนตุรกีมีเวลาน้อย เพียงหนึ่งวันในอิสตันบูลก็จะช่วยให้ท่านซึมซาบเสน่ห์ที่แตกต่างของประเทศนี้ได้อย่างแน่นอน •

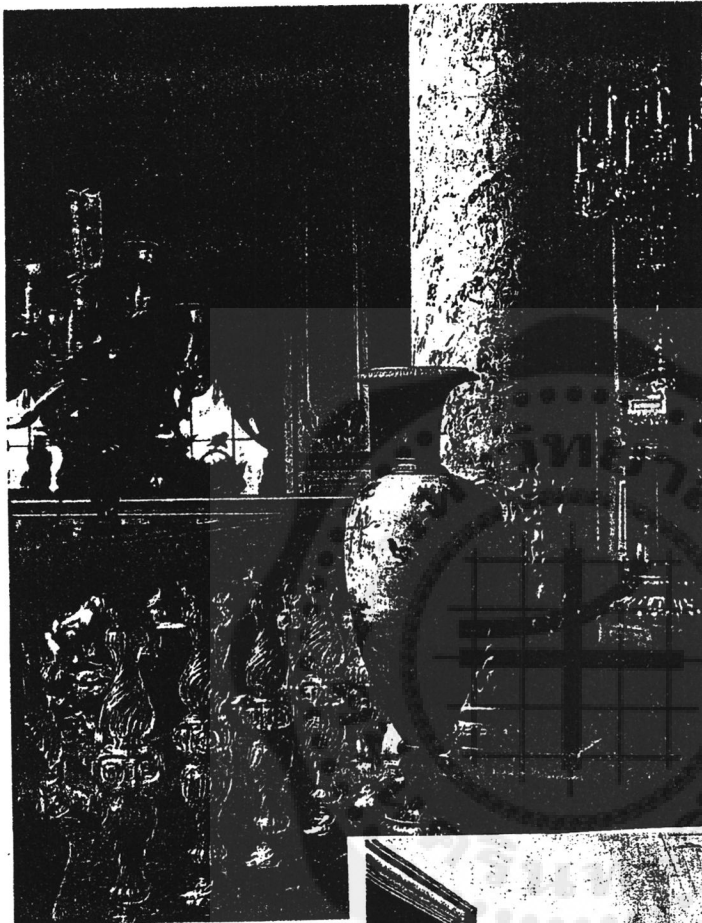
ด้านหน้าของส่วนที่ใช้สำหรับราชการ

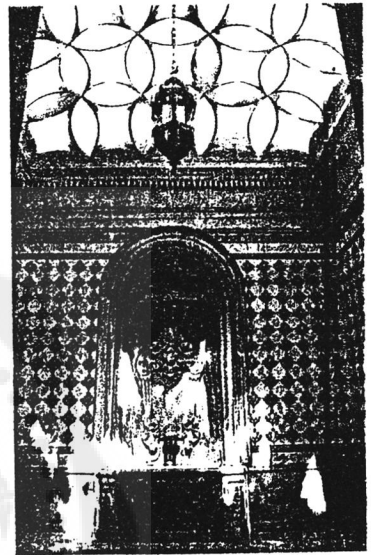
บริเวณสวนประดับของพระราชวัง

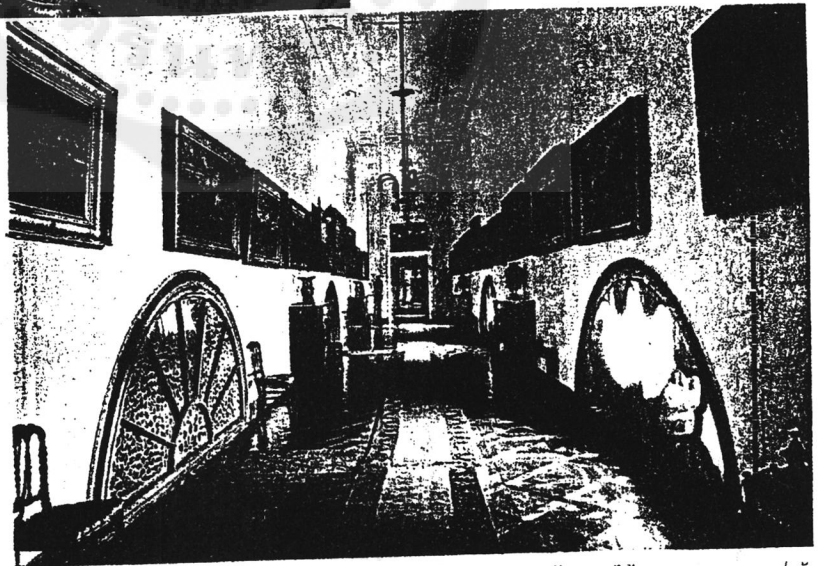
บันไดแก้วสู่ท้องวังรอมะตุลาตุก

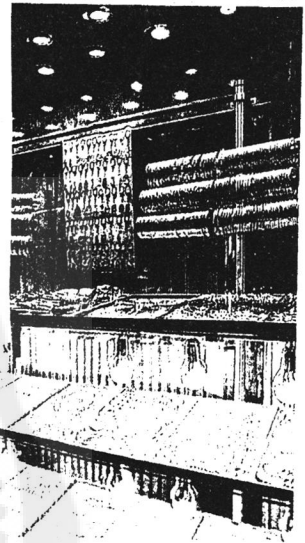
ตุ๊กกรงแก้วเจียรไน

บรรยากาศในห้องอาบน้ำ

ห้องเครื่องวงกลมด้านซ้ายเป็นที่พักผ่อนในโซฟาของพระราชพิธี ส่วนช่องทางด้านขวาไว้ดูความงามของบัตเตอร์

วังหลวง

บรรยากาศภายในแกรนด์บาซาร์

ภายใน "วังหลวง"

นางในฮาเร็มฮอตโตมัน *

อนันต์ชัย เลหาทะพันธุ์ **

(Harem) มีรากศัพท์มาจากคำว่า ฮารัม (haram) ในภาษาอาหรับซึ่งมีความหมายว่า “สิ่งนั้นผิดกฎหมาย” ตรงกันข้ามกับคำว่า ฮาลาล (halal) ที่แปลว่า “สิ่งนั้นถูกกฎหมาย” นัยของคำศัพท์นี้มาจากชื่อเขตฮารัมซึ่งเป็นบริเวณทลรอบนครเมกกะ (Mecca) และเมืองเมดินา (Medina) อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของอิสลามิกชน ในเขตฮารัมนี้มีการออกกฎหมายข้อห้ามต่าง ๆ สำหรับผู้พักอาศัยที่อาจถือเป็นเรื่องปกติ (ถูกกฎหมาย) ซึ่งถือปฏิบัติกันในพื้นที่อื่น ๆ ได้ ฮารัมยังมีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การคุ้มครอง การเคารพยำเกรง และสิ่งต้องห้ามอีกด้วย แต่เมื่อคำว่าฮารัมนี้ถูกนำมาใช้ในความหมายทางโลก พวกเติร์กได้แปลงคำเป็นฮาเร็ม และจำกัดความหมายถึงเฉพาะเขตนิवासถานของภรรยา บุตร ธิดา และคนรับใช้ เท่านั้น ฮาเร็มในเขตพระราชฐานของสุลต่านแห่งจักรวรรดิฮอตโตมัน จึงเป็นเขตต้องห้ามและเป็นสถานที่เฉพาะของ “ผู้หญิงของสุลต่าน” หรือนางในฮาเร็ม พระโอรส (ขณะทรงพระเยาว์) พระธิดา ชั้นที่ บ่าวหญิง และทาสหญิง เท่านั้น แม้แต่ข้าราชการชั้นสูงก็จะไม่ได้รับพระราชานุญาตให้ล่วงล้ำประตูพระราช (Gate of Felicity) เข้าไปในเขตพระราชฐานแห่งนี้ ยกเว้นแต่ข้าราชการบางตำแหน่ง เช่น แพทย์หลวง และช่างซ่อมแซมต่าง ๆ เป็นต้นเท่านั้น แต่กระนั้นบุคคลดังกล่าวนี้ก็

*ในบทความนี้ “นางใน” หมายถึง นางในฮาเร็ม เป็น “ผู้หญิงของสุลต่าน” ซึ่งอาจรวมทั้งพระมเหสี พระสนม หรือหญิงสาวโดยทั่วไปทั้งที่มีหรือหมดโอกาสที่จะถวายงานสุลต่าน นางในจึงมีความหมายกว้างกว่า “นางพนักงานฝ่ายใน” ตามความหมายที่กำหนดไว้ใน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ไม่มีโอกาสที่จะเห็นหน้าของ “นางใน” เลย

แม้ฮาเร็มจะเป็นเพียงสถาบัน (institution) เล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตพระราชฐานชั้นใน และประกอบด้วยสตรีที่ถวายตัวเป็นบาทบริจาริกาขององค์สุลต่านเท่านั้น แต่ฮาเร็มก็มีความหมายและความสำคัญมากกว่านั้นมาก ก่อนที่พวกเติร์กจะเข้าครอบครองจักรวรรดิไบแซนไทน์และเปลี่ยนชื่อเป็นจักรวรรดิออกโตมันในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 15 นั้น ระบบฮาเร็มยังเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่พวกเติร์กไม่รู้จัก แต่ตลอดระยะเวลาเกือบ 500 ปีต่อมาที่สุลต่านปกครองจักรวรรดิออกโตมันจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้ ฮาเร็มกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมออกโตมัน และมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับประวัติศาสตร์ของจักรวรรดิเป็นอย่างยิ่ง บ่อยครั้งที่สถานการณ์ทางการเมืองการปกครองของจักรวรรดิต้องพลิกผันเพราะอำนาจของ “นางใน” และสุลต่านที่อ่อนแอก็มักตกอยู่ใต้อิทธิพลของสตรีเหล่านี้ด้วย

ระบบฮาเร็มที่ถือกำเนิดและพัฒนาในจักรวรรดิออกโตมันมีส่วนสำคัญที่ทำให้ “นางใน” สามารถก้าวขึ้นมามีบทบาทสำคัญในพระราชฐานซึ่งเป็นศูนย์กลางของอำนาจการปกครองของจักรวรรดิได้ ทั้งที่โดยความเป็นจริงแล้ว องค์ประกอบของฮาเร็มเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบทาสของสังคมออกโตมันที่สตรีส่วนใหญ่ในฮาเร็มเป็นทาส (kul) เช่น ทาสเชลย ทาสที่จัดซื้อจากตลาดค้าทาสทั้งในทวีปยุโรป แอฟริกา และเอเชีย หรือเป็นเพียงของขวัญที่ข้าหลวงหรือเจ้านครจัดส่งมาถวายให้เท่านั้น อย่างไรก็ตามในสังคมออกโตมัน สตรีเหล่านี้แม้จะแตกต่างในเชื้อชาติและด้อยในฐานะ แต่ก็ถือว่าเป็นบุคคลผู้ทรงเกียรติและเป็นอภิสิทธิ์ชนเพราะเป็นทาสของสุลต่าน นอกจากนี้ กฎหมายอิสลามยังยอมรับว่าการเป็นทาสเป็นภาวะเปลี่ยนผ่าน (transitory condition) สู่อิสภาพและการแต่งงานกับนางทาสเป็นสิ่งที่กระทำได้ ดังนั้นจึงไม่เป็นที่ประหลาดใจว่า นางทาสที่เป็นนางในเหล่านี้สามารถเปลี่ยนฐานะของตนเองได้โดยไม่ยาก อีกทั้งพระราชชนนีของสุลต่านเกือบทุกพระองค์ก็ทรงเป็นนางทาสมาก่อน

ฮาเร็มมีระบบการปกครองที่ซับซ้อนและเปรียบเสมือนเป็น “ราชอาณาจักรอิสระ” ที่ประกอบด้วย องค์ประมุข อัครเสนาบดี คณะเสนาบดี เจ้าหน้าที่ และประชากรของตนเอง แต่ละคนล้วนแต่มีพันธะและหน้าที่ที่ต้องกระทำเพื่อให้ฐานะมั่นคงหรือเพื่อเลื่อนฐานะของตนเองให้สูงขึ้น เมื่อโอกาสที่เหมาะสมมาถึง องค์ประมุขสูงสุดของฮาเร็มคือพระราชชนนีของสุลต่าน (ไม่ใช่สุลต่านหรือพระมเหสี) ซึ่งมีตำแหน่งเรียกว่า “Sultan Valide” ทั้งนี้ เพราะพวกเติร์กมีความคิด

พระชนนี (The Sultan Valide)

ว่าบุรุษสามารถมีภรรยาได้หลายคน แต่มีมารดาได้เพียงคนเดียวเท่านั้น และมารดาก็เป็นเพียงบุคคลเดียวที่เขาสามารถจะไว้วางใจให้ดูแลทรัพย์สินสมบัติส่วนตัวอันได้แก่ภรรยาได้เป็นอย่างดี ดังนั้น พระราชชนนีจึงทรงมีบทบาทและพระราชอำนาจสูงสุดในฮาเร็ม ทรงมีหน้าที่กำกับดูแลเหล่าพระมเหสีเทวีและนางในทุกคน อีกทั้งตำแหน่งพระราชชนนีก็เป็นที่ยกย่องของนางในแทบทุกคนด้วย มีผลให้ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งพระมเหสีต่างพยายามวางแผนเพื่อผลักดันให้โอรสของตนได้สืบบัลลังก์สุดท้าย อันมีนัยหรือหนทางไปสู่อำนาจในการปกครองจักรวรรดิด้วยถ้าหากโอรสทรงเป็นสุลต่านที่อ่อนแอ

การปกครองในฮาเร็มมีลักษณะเป็นการปกครองแบบลัดหลังอำนาจ (bureaucracy) ภายใน “ราชอาณาจักร” นี้ พระราชชนนีในฐานะองค์ประมุขสูงสุดทรงมีพระดำหนักร่วมพระองค์ที่เป็นศูนย์กลางของการบริหารฮาเร็ม ทรงมีหัวหน้าขันทีดำ (Chief Black Eunuch) หรือ Kishlar Agha

หัวหน้าขันทีดำ ทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยในฮาเร็ม และจัดหา “นางใน”
เพื่อ “ถวายงาน” แก่สุลต่าน

เป็นผู้ช่วยคนสำคัญ ซึ่งอาจเทียบได้กับตำแหน่งอัครเสนาบดีของราชอาณาจักรทั่วไป และถือได้ว่าเป็นบุคคลระดับสูงสุดผู้หนึ่งของฮาเร็ม หัวหน้าขันทีดำมีหน้าที่ตรวจตราและดูแลนางในอย่างใกล้ชิด อีกทั้งรับผิดชอบต่อการชักนำพวกเธอให้สุลต่านทอดพระเนตรตัวอีกด้วย นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือ “พ่อสื่อ” (liaison officer) ในการคัดนางในเพื่อ “ถวายงาน” องค์สุลต่าน โดยทำงานประสานกับพระราชชนนีและนางใน หรือกับองค์สุลต่านเองในการแสวงหาหญิงสาวจากโลกภายนอกฮาเร็มอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในการบริหารกิจการภายในฮาเร็ม หัวหน้าขันทีดำจะไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องด้วย แต่จะเป็นภารกิจของ “คณะเสนาบดีหญิง” ซึ่งประกอบด้วย องค์อธิบดี (Lady Controller) หรือ Ketkhuda Kiaya ทำหน้าที่เป็นเสมือนหนึ่งพระอุปราช (deputy head) จัดการดูแลฮาเร็มให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย นอกจากนี้ยังมีท้าวนางกำปั้น (Treasurer) หรือ Hazineder Usta ท้าวนางภูษา (Mistress of the Robes) ท้าวนางห้องสรง (Keeper of the Baths) ท้าวนางเครื่องอัญมณี (Keeper of the Jewels) ท้าวนางพระคัมภีร์กูระอ่าน (Reader of the Koran)

ท้าวนางห้องเครื่องพัสดุ (Keeper of the Storerooms) ท้าวนางห้องเครื่องเสวย (Manageess of the Table Service) และนางในอื่น ๆ ที่ช่วยกันรับผิดชอบควบคุมและดูแลงานในแผนกอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมานี้ นางในทุกคนเมื่อแรกเข้าฮาเร็มจะมีฐานะเดียวกันและต่างต้องเข้าสังกัดในพระตำหนัก (oda) ของพระราชชนนี พระมเหสี หรือสตรีบรรดาศักดิ์เพื่อฝึกปรือให้เชี่ยวชาญงานฝีมือหรือทักษะตามที่เจ้าของตำหนักนั้นถนัด นางในเหล่านี้จะเข้าสู่ฮาเร็มเมื่ออายุน้อยและมีฐานะเป็นเด็กฝึกงาน (novice) หรือ acemis เด็กฝึกงานดังกล่าวนี้จะมีนางในที่เรียกว่า kahya kadin คอยดูแลควบคุมอย่างเข้มงวด เพื่อให้เรียนหลักของศาสนาอิสลามและขัดเกลามารยาทให้งดงามตามแบบแผนของราชสำนักออตโตมัน และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่พวกเธอถนัด อาทิเช่น งานภาษา เย็บปักถักร้อย เล่นเครื่องดนตรี ขับร้อง เต้นระบำรำฟ้อน ฯลฯ เป็นต้น เพื่อถวายความสำราญให้แก่สุลต่าน เมื่อ acemis ฝึกวิชาจนชำนาญแล้วก็จะได้เลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นไปตามลำดับ ตำแหน่งสูงสุด คือ usta ซึ่งจะทำให้มีโอกาสได้รับใช้องค์สุลต่านยามที่เสด็จมาฮาเร็มเพื่อเสวยพระสุธารสกับพระราชชนนี หากโชคดี (เพราะพระราชชนนีทรงสนับสนุน หรือติดสินบนขันทีดำ หรือกรณีใดก็ตาม) ก็จะได้รับพระกรุณาธิคุณให้ “ถวายงาน” ในห้องพระบรรทมต่อไป

หลังจากที่สุลต่านทรงแสดงพระประสงค์ที่จะให้นางในผู้ใดถวายงานแล้ว เธอเหล่านั้นจะถูกแยกออกจาก usta คนอื่น ๆ และอยู่ในการดูแลของบรรดาท้าวนางที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมตัวให้งดงามในคืนถวายตัว usta ที่ได้ถวายงานสุลต่านเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะมีฐานะเป็นเจ้าจอมหรือ haseki หรือ has odalik ได้รับพระราชทานทรัพย์สินเงินทอง มีห้องพำนัก (apartment) และคนรับใช้ส่วนตัว โดยไม่ต้องอยู่รวมกันกับผู้อื่นอีกต่อไป ในแต่ละครั้งที่นางในได้ถวายงานในห้องพระบรรทม จะมีการจัดซื้อผู้ถวายงานและวันเวลา โดยสุลต่านจะต้องลงนามกำกับด้วยทุกครั้ง ทั้งนี้ เพื่อเก็บเป็นหลักฐานในการตรวจสอบหากนางในผู้นั้นมีพระประสูติกาลพระโอรสหรือพระธิดาในวันข้างหน้า หากทรงโปรดปรานเป็นพิเศษก็จะมีตำแหน่งเรียกว่า พระชายาหรือ ikbal และ ikbal ที่มีพระราชโอรสและพระธิดาด้วยจะได้ยกฐานะเป็นพระมเหสีหรือ kadin (โดยทฤษฎีสุลต่านทรงมี kadin ได้ 4 พระองค์ ตามข้อบัญญัติของศาสนาอิสลาม) พระมเหสีที่ประสูติพระราชโอรสองค์แรกจะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอัครมเหสีเรียกว่า bas kadin ซึ่งจะได้รับความเคารพและยำเกรงจาก kadin อื่น ๆ รวมทั้งนางในทุกคนด้วย

“พระมเหสีทรงพระภูษาที่ใ้ยามประทับภายในฮาเร็ม”

ตำแหน่งพระอัครมเหสีเป็นตำแหน่งสำคัญ และอาจทำให้ผู้นั้นได้เป็นพระราชชนนีที่ทรงอำนาจในรัชกาลต่อไปได้ ดังนั้น ในประวัติศาสตร์ของฮาเร็มในจักรวรรดิออกโตมัน จึงเห็นได้ว่าการแย่งชิงตำแหน่งพระอัครมเหสีระหว่างนางในอยู่เนื่อง ๆ บุคคลที่เป็นที่รู้จักกันอย่างดี ได้แก่ เฮอรัม สุลต่าน (Hurrem Sultan) หรือนามเดิมโรซีลানা (Roxelana) นางทาสชาวรัสเซียซึ่งทรงเป็นพระมเหสีของสุลต่านสุไลมานผู้มั่งคั่ง (Suleiman the Magnificent ค.ศ.1502-1566) พระนางสามารถผูกพระทัยพระสวามีได้อย่างแนบแน่นจนเป็นฝ่ายในองค์แรก (ทั้ง ๆ ที่พระนางมิใช่พระอัครมเหสี) ที่ได้ตามเสด็จออกจากพระราชวังเก่า (Old Serai) พร้อมด้วยข้าทาสบริวารไปประทับ ณ พระราชวังทอปเคปิ* (Topkapi หรือ Top Capu หรือ Seraglio) ใน ค.ศ.1541 และ

* ในรัชสมัยสุลต่านอับดุล เมจิที่ 1 (Abdul Mejid I 8th 1839-1861) ได้มีการสร้างพระราชวังโดลมาบาห์เซ (Dolmabahce) ขึ้น และเสร็จสิ้นใน ค.ศ.1856 พระองค์ได้ทรงย้ายที่ประทับไปยังพระราชวังแห่งใหม่นี้ ดังนั้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 พระราชวังทอปเคปิ ต่อมาจึงมีชื่อเรียกอีกนามหนึ่งว่า พระราชวังเก่า ส่วนพระราชวังเก่าองค์เดิม (Old Serai) ต่อมาได้ถูกรื้อลง ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยบอสฟอรัส

สามารถตั้งตนเป็นใหญ่และปกครองฮาเร็มจนถึงสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ.1558 นอกจากนี้พระนางยังสามารถวางแผนการกำจัดพระอัครมเหสีพร้อมพระโอรสองค์โต จนพระโอรสของพระนางได้ขึ้นครองราชบัลลังก์

“โรซีลানা พระมเหสีของสุลต่านสุไลมานผู้มหัสจรรย์”

นับแต่โรซีลানাได้ก้าวเข้ามามีอิทธิพลอย่างสูงในราชสำนัก จักรวรรดิออตโตมันก็ตกอยู่ในยุคการปกครองของสตรี (Reign of Women) เป็นเวลาถึง 150 ปีที่บรรดาฝ่ายในโดยเฉพาะพระราชชนนีและพระอัครมเหสีต่างแย่งชิงอำนาจบริหารกัน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี (สิ้นสุดในรัชกาลของสุลต่านมูฮัมหมัดที่ 4 (Muhammad IV) นางในฮาเร็มได้ “ปกครอง” สุลต่านอย่างแท้จริง ฮาเร็มกลายเป็นศูนย์กลางของการเมืองภายในประเทศ การวางแผน การยึดครองอำนาจ การตัดสินบนและอื่น ๆ สุลต่านถูกบรรดานางในควบคุมและมอมเมาด้วยสิ่งเย้ายวนต่าง ๆ จนลุ่มหลงและละเลยต่อพระราชกิจ ทำให้จักรวรรดิออตโตมันที่เคยเรืองอำนาจต้องซบเซาลงเป็นลำดับจนมี

ผู้กล่าวว่า ระบบฮาเร็มเป็นปัจจัยที่นำความล่มสลายมาสู่จักรวรรดิออตโตมันในเวลาต่อมา จำนวนของนางในฮาเร็มจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์บ้านเมือง และพระราชอัธยาศัยของ สุลต่าน ซึ่งอาจมีจำนวนอยู่ระหว่าง 300-1,200 คน ในจำนวนดังกล่าวนี้ย่อมมีผู้ที่มีโอกาส “ถวายงาน” ได้เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น ที่เหลืออาจไม่เคยแม้แต่ได้เข้าเฝ้าองค์สุลต่านเลย และ ต้องมีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากในฐานะนางพนักงานเท่านั้น ธรรมเนียมของราชสำนักออตโตมัน กำหนดให้นางในต้องได้รับพระราชานุญาตก่อนถึงจะเข้าเฝ้าได้เท่านั้น เวลาที่สุลต่านเสด็จมายัง ฮาเร็ม พระองค์จะทรงฉลองพระบาทที่สั่งติดตะปูเงิน เพราะเวลาเสด็จพระราชดำเนินจะได้ยิน เสียงแต่ไกล เพื่อเป็นสัญญาณเตือนให้บรรดานางในเหล่านั้นหลบไปให้พ้นทางและพระพักตร์ ข้อ ปฏิบัตดังกล่าวนี้อาจเป็นวิธีการเพื่อถวายอารักขาให้สุลต่านด้วย เพราะในฮาเร็มมีการแบ่งพรรค แบ่งพวกกันมาก และจำนวนของนางในก็อยู่กันอย่างแออัดจนทำให้พวกชั้นที่ต้องประสบกับความ ยากลำบากในการถวายความปลอดภัยให้แก่พระองค์

บรรยากาศในฮาเร็ม (1)

- ชั้น 1 นางในกำลังเตรียมอาหาร
- ชั้น 2 ประกอบศาสนกิจ
- ชั้น 3 จัดเครื่องนอน

บรรยากาศในฮาเร็ม (2)

(ซ้ายมือ) หัวหน้าชั้นที่ดำกำลังสนทนากับนางในผู้หนึ่ง (ขวามือ) นางในสองคนกำลังแสดงสัมพันธ์อันคู่รัก

อย่างไรก็ดี แม้ในบางช่วงเวลาฮาเร็มจะได้ “ปกครอง” สุลต่าน แต่สุลต่านก็ยังทรงมีพระราชอำนาจที่น่าเกรงขาม กล่าวกันว่าในครั้งหนึ่งเมื่อแผนการแย่งชิงอำนาจสุลต่านพระองค์หนึ่งถูกเปิดเผย นางในกว่า 300 คนที่ต้องสงสัยว่ามีส่วนรู้เห็นในแผนการดังกล่าวก็ถูกนำไปใส่ถุงถ่วงน้ำในบริเวณช่องแคบบอสฟอรัส ซึ่งเป็นวิธีการลงโทษอย่างหนึ่งของราชสำนักออตโตมันที่ปฏิบัติต่อนางใน ในสมัยของสุลต่านอิบราฮิม (Ibrahim) ครั้งหนึ่งหลังจากที่เสวยน้ำจัณฑ์จนเมเมา ทรงมีรับสั่งให้นางในทุกคนในฮาเร็มไปกำจัดโดยการถ่วงน้ำ เพื่อจะได้สรรหาสมาชิกใหม่ทั้งหมดของฮาเร็ม มีผู้รอดชีวิตเพียงคนเดียวเท่านั้น ซึ่งสามารถหลบหนีไปกับเรือที่ช่วยชีวิตจนถึงกรุงปารีส

โดยทั่วไปนางในซึ่งไม่ได้ “ถวายงาน” และอยู่ในฐานะนางพนักงาน หลังจากรับใช้ในฮาเร็มได้ระยะเวลาหนึ่งก็อาจหลุดออกจากฮาเร็มได้ หลายคนได้สมรสกับข้าราชการระดับสูงและราชสำนักเป็นผู้จัดงานสมรสและออกค่าใช้จ่ายให้ ส่วนผู้ที่ผ่านการถวายงานแล้วจะไม่ได้รับพระราชานุญาต พระมเหสีที่พระโอรสถูกส่งไปปกครองตามหัวเมืองอาจได้รับพระราชานุญาตให้เดินทางออกจากกรุงอิสตันบูลไปประทับกับพระโอรสได้ แต่ต่อมาข้อปฏิบัตินี้ได้ถูกยกเลิก เมื่อสุลต่านสิ้นพระชนม์หรือถูกชิงราชบัลลังก์ ฝ่ายในทั้งหมดคือ พระราชชนนี พระมเหสี พระสนม นางพนักงาน พระธิดา รวมทั้งพระพี่นางเธอและพระน้องนางเธอจะต้องออกจากพระราชวังไปประทับที่พระราชวังเก่า ส่วนพระอัครมเหสีนั้น หากพระโอรสได้ครองราชย์ พระนางก็ยังคงประทับอยู่ ณ พระราชวังดั้งเดิมและได้รับตำแหน่งพระราชชนนีเพื่อปกครองฮาเร็มตามพระราชประเพณีต่อไป นางในที่ได้ถวายงานแก่สุลต่านในรัชกาลก่อนซึ่งพ้นพ้นระหนาคีแล้วอาจสมรสได้อีก

ใน ค.ศ.1909 เมื่อสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 (Abdul Hamid II) ทรงถูกขับออกจากบัลลังก์และต้องเสด็จลี้ภัยไปประทับ ณ เมืองซาโลนิกา (Salonica) นั้น ฮาเร็มได้ถูกสั่งปิดพร้อมกับเรื่องราวอันลึกลับและมีมิติของฮาเร็มก็เริ่มเปิดเผยให้ได้รับรู้บ้าง “ฮาเร็มสุดท้าย” ดังกล่าวนี้นประกอบด้วยสตรี 370 คน และขันที 127 คน นางในส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-50 ปี และเป็นนางทาสเชื้อสายเซอร์คาสเซียน (Circassian) จากภูเขาคอเคซัส (Caucasus) ในเขตอะนาโตเลียที่ได้รับการยกย่องใน ความงามและมีค่าตัวสูง

แม้จะถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของการกดขี่ทางเพศ แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่าฮาเร็ม ก็มีส่วนสำคัญในการสร้างประวัติศาสตร์ให้แก่จักรวรรดิออตโตมันด้วย ฮาเร็มเป็นสถาบันที่เคียงคู่กับจักรวรรดิมาโดยตลอด และเป็นโลกที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาฝึกฝนความถนัดโดยเฉพาะโอกาสที่จะมีบทบาทในการบริหารและการปกครองในระดับชาติได้ในขณะที่องค์กรอื่น ๆ ของจักรวรรดิได้ปิดประตูตายสำหรับพวกเธอ●

บรรณานุกรม

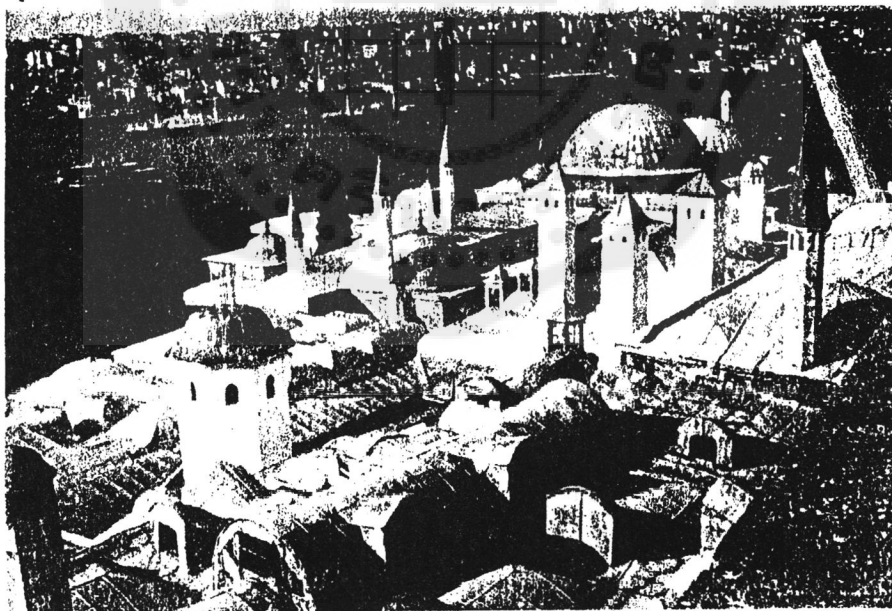
Calikogl, M.Erem. **Dolmabahce Palace.** Istanbul, Do-Gu Yayinlari, (n.d.)

Inalcik, Hall, **The Ottoman Empire : The Classical Age 1300-1600,** translated by Norman Itzkowitz and Colin Imber, New York : Praeger Publishers, 1973.

Penzer, N.M., **The Harem.** New York : Dorset Press, 1993.

Peirce, Laslie P. **The Imperial Harem : Woman and Sovereignty in the Ottoman Empire.** Oxford : Oxford University Press, 1993.

Turkoglu, Sabahatin, **The Topkapi Palace.** Translated by Nektur Eraslan, 18th ed. Istanbul : Asir Matbaailik Ltd. Sti, 1992.

พระราชฐานส่วนที่เป็นฮาเร็มในพระราชวัง ทอปคะเปอะ (Topkapi หรือ Top Capu หรือ Seraglio)
ตั้งอยู่ริมฝั่งช่องแคบบอสฟอรัส

พลับพลึง ดงชนะ

การศึกษาเรื่อง ตูรกิที่อยุธยา มีที่มาอยู่ 2 ประการ คือ

ประการที่สอง ในฐานะที่ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา พบว่า บันทึกของ เพอร์นา เมนเดส ปินโต ชาวโปรตุเกสที่เดินทางมาเยือนอยุธยาในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16² มีข้อความตอนหนึ่งที่กล่าวถึงพวกเติร์ก³ การที่เอกสารชิ้นต้นบันทึกไว้เช่นนี้ แสดงว่าในคริสต์ศตวรรษที่ 16 มีชาวตุรกีเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ราชอาณาจักรอยุธยาแล้ว แต่ยังไม่มียกประวัติศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตุรกีที่อยุธยา จึงใช้โอกาสนี้ค้นคว้าเรื่องตุรกี เพื่อขยายขอบเขตความรู้เกี่ยวกับชาวต่างชาติในสมัยอยุธยา

วิธีการค้นคว้านั้น แม้ว่าจำเป็นที่จะต้องใช่วิธีวิทยาทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาจากเอกสารชั้นต้น แต่พบว่า ไม่มีเอกสารชั้นต้นที่เป็นภาษาไทยแม้แต่เพียงฉบับเดียวที่บ้านทึกเกี่ยวกับ

ตุรกีที่อยุธยา ดังนั้น จึงพยายามศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตุรกีจากเอกสารชั้นรองอื่น ๆ ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว แต่ถึงกระนั้นยังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับตุรกีที่อยุธยาโดยตรง ผู้เขียนจึงศึกษาเรื่องของชาวมัวร์และย้อนกลับไปศึกษางานวิจัยเรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนมุสลิมอยุธยา ซึ่งได้ทำการวิจัยไว้เมื่อ 6 ปีก่อน เพื่อหาร่องรอยเกี่ยวกับชาวตุรกี เพื่อนำมาปะติดปะต่อกันเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตุรกีในสมัยอยุธยา

2. การเดินทางของชาวมัวร์สู่อยุธยา

มัวร์ (Moor) หรือ Maures เป็นคำหนึ่ง ที่ชาวยุโรปใช้เรียกผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม (มุสลิม) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ เหมือนกับเรียกผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในแอฟริกาตอนเหนือว่า “ชาวราเซ็น”

ดังนั้น มัวร์จึงไม่ใช่เป็นการเรียกชาติพันธุ์ แต่เป็นกลุ่มชน ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม คล้ายกับที่คนไทยเรียกว่า “แขก” ซึ่งรวมทั้งพวกที่นับถือศาสนาอิสลาม และไม่นับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ พวกที่มาจากภูมิภาคเอเชียกลาง เช่น แขกตุรกี อาหรับ เปอร์เซีย มาจากภูมิภาคเอเชียใต้ เช่น แขกอินเดีย แขกกลิงค์ และชนชาติบางชนชาติในหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ แขกมลายู แขกชวา และแขกจาม เป็นต้น

การที่ชาวยุโรปเรียกผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามว่า มัวร์ เช่นนี้ ทำให้ขาดข้อมูลเกี่ยวกับตุรกี ซึ่งทำให้การศึกษาเป็นไปได้โดยยาก แต่ทว่าอาจอนุมานได้ว่า เส้นทางที่ชาวตุรกี เดินทางมายังอยุธยาคงจะเป็นเส้นทางที่ผ่านเอเชียกลางหรือเลียบชายฝั่งทะเลผ่านอินเดียมาจนถึงอยุธยา ซึ่งเป็นเส้นทางเดียวกับที่ชนชาติอาหรับ เปอร์เซีย และอินเดีย เดินทางมายังอยุธยา

ก่อนที่จะพูดถึง การเดินทางของชาวมัวร์สู่อยุธยา ควรจะทราบภูมิหลังของชาวตุรกีเพื่อเป็นพื้นความรู้บ้างเล็กน้อย กล่าวคือ ตุรกีเป็นชาติพันธุ์มองโกลเคียนเผ่าเติร์ก (Turk) ซึ่งยังมีสาขาแยกย่อยออกไป บรรพบุรุษของชนเผ่านี้เป็นพวกเร่ร่อนอยู่ในเอเชียกลางมาตั้งแต่ก่อนคริสตกาล ต่อมาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 10 ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์จะขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์สุโขทัย (ขึ้นครองราชย์ในปี ค.ศ.1238) เผ่าเซลจุกเตอร์ ได้เข้าครอบครองดินแดนอะนาโตเลีย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมันตะวันออกในเขตทวีปเอเชีย ประวัติศาสตร์ตุรกีจากนี้เป็นต้นไป จึงเป็นเรื่องราวการขยายดินแดนของอาณาจักรออตโตมันเติร์กเข้าไปในยุโรป จนกระทั่ง

สามารถยึดกรุงคอนสแตนติโนเปิล ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรโรมันตะวันออกได้สำเร็จ เมื่อปี ค.ศ.1453 ซึ่งเป็นสมัยต้นรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งอาณาจักรอยุธยา

ประวัติศาสตร์การขยายอำนาจของตุรกีเข้าไปในยุโรป เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักวิชาการไทย ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาประวัติศาสตร์ในอดีตมักจะมองผ่านแว่นของนักวิชาการชาวตะวันตก แต่เรื่องราวเกี่ยวกับตุรกีในดินแดนอื่น เช่น เอเชีย ยังมีผู้ศึกษาน้อย ทั้งที่ข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ตุรกีพยายามจะขยายอำนาจเข้าไปในอินเดียมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 11 เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปี ค.ศ.1206 จึงยึดกรุงเดลีได้สำเร็จ ซึ่งเป็นเวลา 247 ปี ก่อนที่ตุรกีจะสามารถยึดกรุงคอนสแตนติโนเปิล

ชัยชนะของตุรกีเหนืออินเดีย ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13 จนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 (ค.ศ.1206-1526) ย่อมมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีการติดต่อค้าขายกันมาตั้งแต่ก่อนคริสตกาล กล่าวคือในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13 อินเดียได้กลายเป็นสถานที่สำคัญของตุรกี ทำให้พ่อค้าตุรกีสามารถเดินทางมายังเมืองท่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเดินทางต่อไปเพื่อค้าขายกับเมืองชายฝั่งทะเลต่างๆ ไปจนถึงดินแดนทางตอนใต้ของจีนสะดวกขึ้น การศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานี้ อาจทำให้เห็นภาพประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัยจนถึงรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1491-1529) แห่งอยุธยาได้ชัดเจนขึ้น

ช่วงระยะเวลาดังกล่าว การค้าในบริเวณนี้คงจะพัฒนาขึ้นมาก พ่อค้าตุรกีคงจะเดินทางมายังเมืองชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของไทยตั้งแต่เมืองทวาย มะริด ตะนาวศรี ถลาง ตรัง และไทรบุรี (ปัจจุบัน คือ เมืองเคะห์) จนถึงช่องแคบมะละกาตลอดจนเมืองชายฝั่งทะเลของเกาะสุมาตรา ความรู้เกี่ยวกับการค้าระหว่างอินเดียกับฝั่งทะเลด้านตะวันตกของไทยเป็นประโยชน์ที่ทำให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุที่อยุธยาเริ่มที่จะขยายอิทธิพลไปยังชายฝั่งทะเลดังกล่าว ตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดี (อู่ทอง) เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม การศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานี้ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านข้อมูล จนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 16 เรื่องราวเกี่ยวกับเมืองท่าชายฝั่งทะเลตะวันตกจึงค่อย ๆ ชัดเจนขึ้นบ้าง ทั้งนี้ เนื่องจากได้อาศัยข้อมูลจากบันทึกของชาวยุโรป ดังเช่น บันทึกของ โทมัส ปิเรส ซึ่งทำให้ทราบว่า เมืองท่าของอาณาจักรอยุธยา ได้แก่ ทวาย มะริด และตะนาวศรี ติดต่อค้าขายกับเมืองท่าชายฝั่งทางตอนใต้ รวมทั้งชายฝั่งทะเลอ่าวเบงกอลไปจนถึงเมืองกูจราทที่อินเดีย บันทึกนี้ได้นำข้อมูลว่ามีชาวมัวร์พำนักอยู่ที่ราชธานี

อยุธยา⁴ ส่วนบันทึกของดูอาร์เต บาร์โบซา⁵ ได้ให้ข้อมูลว่า ที่เมืองตะนาวศรีมีพ่อค้ามัวร์ และพวกนอกศาสนาเป็นจำนวนมาก พวกเขามีเรือสินค้าแล่นไปค้าขายยังเบงกอล มะละกา และส่วนอื่น ๆ ทางตอนใต้ของอาณาจักร⁶ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับตุรกีในระยะแรก จึงมีกิจกรรมอยู่ที่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอยุธยาเป็นส่วนใหญ่

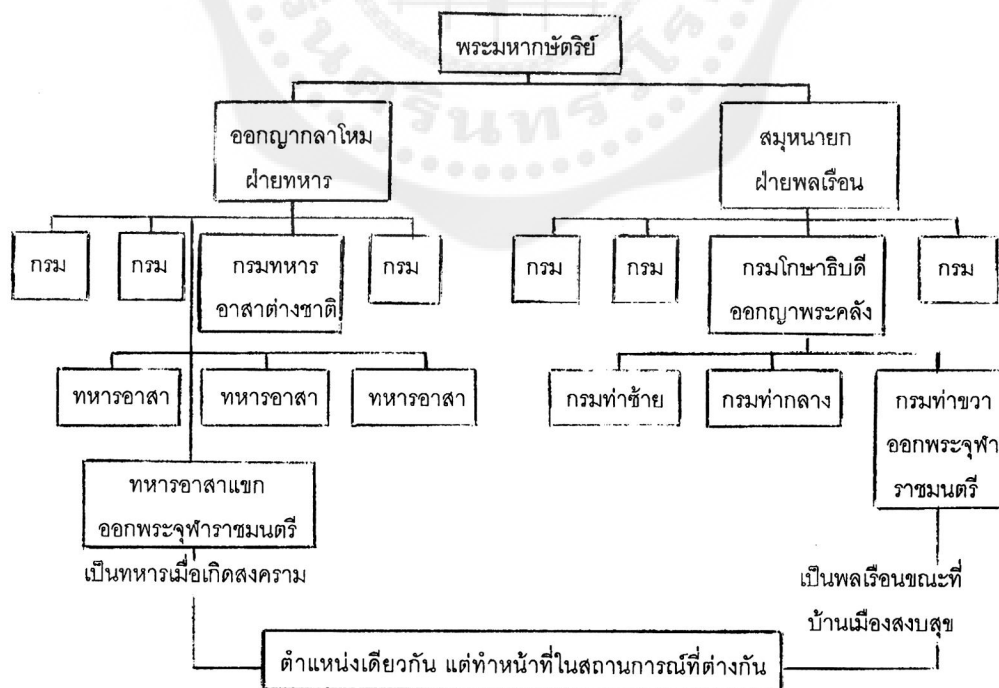
ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 ขณะที่พ่อค้าชาวเอเชียกำลังร่นวายุอยู่กับกิจกรรมด้านการค้า อยู่ ณ เรือของโปรตุเกสได้เดินทางมาสะดุดถึงน่านน้ำทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมา ค.ศ. 1511 เมื่อโปรตุเกสยึดเมืองท่ามะละกาได้สำเร็จ นับเป็นช่วงทศวรรษสุดท้ายที่ตุรกีปกครองอินเดีย ในปีเดียวกันนั้นโปรตุเกสได้ส่งทูตเข้าเฝ้าสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 เพื่อกราบทูลข่าวเรื่องการยึดเมืองมะละกา และเจรจาเป็นไมตรีติดต่อกับค้าขายกับไทย นโยบายของกษัตริย์อยุธยาเป็นไปเพื่อการค้า ดังจะเห็นได้ว่าขณะที่ต้อนรับชาวโปรตุเกสให้เข้ามาค้าขาย อยุธยาก็ได้ให้การต้อนรับบรรดาพ่อค้ามัวร์ ซึ่งไม่ประสงค์จะติดต่อกับค้าขายกับมะละกาอีกต่อไป ผลจากการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเมืองมะละกาและนโยบายด้านการค้าของกษัตริย์อยุธยา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จำนวนชาวมัวร์เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อยุธยาเพิ่มขึ้น โดยวิเคราะห์ตัวเลขจากเอกสารเฟอร์เนา เมนเดส ปินโต ที่บันทึกว่า อยุธยามีบ้านเรือนประมาณ 400,000 หลังคาเรือน ในจำนวนนี้มีบ้านเรือนของชาวต่างชาติ 100,000 หลังคาเรือน⁷ ซึ่งมีเคหสถานของชาวมัวร์ประมาณ 3,000 หลังคาเรือน⁸ ถ้าตัวเลขดังกล่าวเป็นความจริง อาจสรุปได้ว่า เอกสารของเฟอร์เนา เมนเดส ปินโต ซึ่งบันทึกไว้ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 ว่าที่ราชธานีอยุธยามีจำนวนชาวมัวร์ไม่มากนัก แต่จากเอกสารของ ดู อาร์เต บาร์โบซา ทำให้ทราบว่า ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ได้มีชาวมัวร์พำนักอยู่ในอยุธยาเพิ่มขึ้น และมีจำนวนถึง 30 เปอร์เซ็นต์ของบ้านเรือนของชาวต่างชาติ และในจำนวนนี้จะต้องมีชาวตุรกีปะปนอยู่ด้วยอย่างแน่นอน

3. การทำมาหากินของชาวตุรกีที่อยุธยา

ข้อมูลของเฟอร์เนา เมนเดส ปินโต ได้บอกไว้ชัดเจนว่า ที่ราชธานีอยุธยามีมัสยิด 7 แห่ง เป็นของพวกเติร์กและอาหรับ แต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นรายละเอียดมากกว่านี้ อย่างไรก็ตามมีแผนที่เกาะเมืองอยุธยาของชาวฝรั่งเศสซึ่งทำขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ได้แสดงที่ตั้งของชุมชนชาวมัวร์

ในเกาะเมืองอยุธยา⁹ ข้อมูลจากแผนที่ดังกล่าวทำให้ทราบว่า มีชุมชนชาวมัวร์ตั้งอยู่ในเกาะเมืองอยุธยาบริเวณ QQ ที่ตั้งดังกล่าวทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ชาวดุรกิที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อยุธยาประกอบอาชีพค้าขาย ในบันทึกของนิโกลัส แชรแวส บอกไว้ว่า มีสินค้าจากอินเดีย เข้ามาขายที่อยุธยาปีละหลาย ๆ ลำ¹⁰ สำหรับสินค้าที่พ่อค้ามัวร์นำมาจำหน่าย ได้แก่ ทองแดง พรอท สีแดงสำหรับย้อมผ้าไหมแดง ผ้ากำมะหยี่สีต่าง ๆ หล้าฝรั่ง ปะการัง น้ำดอกกุหลาบ และฝิ่น ส่วนสินค้าที่พ่อค้ามัวร์นำไปจากอยุธยา ได้แก่ ทองคำ เงิน และแร่ธาตุอื่น ๆ¹¹ เช่น เหล็ก ตะกั่ว ดีบุก ดินปะสิวกำมะถัน ไม้เนื้อแข็ง ไม้ดำ ไม้กฤษณา ขี้ผึ้งและน้ำผึ้ง รวมทั้งการค้าช้างซึ่งทำกำไรได้มาก¹²

การติดต่อค้าขายในสมัยอยุธยาใช้เรือใบเป็นพาหนะสำคัญ จึงต้องพึ่งกระแสน้ำและลม ดังนั้นพ่อค้าต่างชาติจึงต้องพักเพื่อคอยฤดูกาลมรสุม ทำให้ราชธานีอยุธยามีชุมชนชาวต่างชาติ ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมโกษาธิบดี ซึ่งมีออกญาพระคลังเป็นเจ้ากรม กรมโกษาธิบดีแยกย่อยเป็นกรมท่าซ้าย ซึ่งควบคุมดูแลเกี่ยวกับการค้าด้านตะวันออก เช่น จีน และญี่ปุ่น ส่วนกรมท่าขวาควบคุมดูแลการค้าด้านตะวันตก เช่น อินเดีย อาหรับ และเปอร์เซีย ดังนั้น ชาวดุรกิจึงอยู่ภายใต้การดูแลของกรมท่าขวา ซึ่งมีออกพระจุฬาราชมนตรีเป็นเจ้ากรม¹³ ดังแผนภูมิสรุปได้ดังนี้

กล่าวได้ว่า ชุมชนชาวมัวร์ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 มีอยู่ 7 ชุมชน โดยตีความจากจำนวนมัสยิด เพราะมัสยิดแต่ละแห่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนเช่นเดียวกับวัดของชาวพุทธ ภายใน 7 ชุมชนนี้มีชุมชนตุรกีรวมอยู่ด้วย ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีหัวหน้า ทำหน้าที่ปกครองดูแลตัดสินใจ ความกันเอง เมื่อเกิดศึกสงครามชายฉกรรจ์จะต้องถูกเกณฑ์ให้ทำการรบ ชาวมัวร์ที่อยุธยาซึ่งรวมทั้งชาวตุรกีก็ต้องช่วยราชการสงครามเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะถือว่า ชาวต่างชาติเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร บุคคลบางกลุ่ม เช่น ชาวมัวร์ จะขึ้นสังกัดกองทหารอาสาต่างชาติ ในหน่วยย่อยลงไปทีเรียกว่า กองทหารอาสาแขก ซึ่งมีออกพระจุฬาราชมนตรีเป็นเจ้ากรม เนื่องจากการปกครองของอยุธยาไม่ได้แยกหน้าที่ทหารกับพลเรือนออกจากกันโดยเด็ดขาด จึงสรุปได้ว่า ชาวตุรกีซึ่งเข้ามาพำนักอยู่ที่อยุธยานั้น เมื่อบ้านเมืองสงบสุขก็ทำมาหากินโดยการค้าขาย แต่เมื่อยามที่บ้านเมืองมีศึกสงครามก็จะทำหน้าที่เกี่ยวกับการสู้รบ

4. สถานภาพของชาวตุรกี

การวิเคราะห์สถานภาพของชาวตุรกีเป็นตรรกะจากการศึกษาสถานภาพชาวมัวร์ กล่าวคือ เดอ ลา ลูแบร์ ชาวฝรั่งเศสได้บันทึกไว้ว่า พ่อค้ามัวร์ที่พำนักอยู่ที่อยุธยาตั้งตัวได้ดีกว่าชาวต่างชาติอื่น ๆ¹⁴ การค้าขายของชาวมัวร์มีปริมาณใกล้เคียงกับพ่อค้าจีน¹⁵ เนื่องจาก ทำการค้ากับพ่อค้าญี่ปุ่น และพ่อค้าชาวยุโรป¹⁶ ด้วยนโยบายแยกการค้าออกจากความเชื่อเรื่องศาสนา ส่งผลให้ชาวมัวร์ร่ำรวย และความร่ำรวยของพ่อค้าชาวมัวร์ส่งผลให้พ่อค้าบางคนได้เป็นขุนนาง ดังจะเห็นได้จากบันทึกของชาวอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ที่ว่าเจ้าเมืองชายทะเลด้านตะวันตกของอ่าวไทย นับตั้งแต่เมืองตะนาวศรี มะริด ปรานบุรี เพชรบุรี และเมืองอื่น ๆ ตลอดทางเข้ามาจนถึงอยุธยาล้วนแต่เป็นชาวมัวร์ทั้งสิ้น¹⁷

สถานภาพทางสังคมของชาวมัวร์มีความเจริญอย่างเห็นได้ชัด ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ซึ่งสนพระทัยที่จะพัฒนาการค้ากับชาวมัวร์ ต่อเนื่องมาจนถึงรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง และสมเด็จพระนารายณ์ ในตอนต้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ทรงโปรดปรานชาวมัวร์เช่นเดียวกับพระราชบิดา คือ สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ในสองรัชกาลนี้มีพระคลังเป็นชาวเปอร์เซียชื่อ อากอ มุฮัมหมัด พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นออกพระศรีเนาวรัตน์ เป็นผู้มีอิทธิพล

ในราชสำนักอยุธยา¹⁸ ซึ่งทำให้บรรดามุสลิมที่อยุธยารวมทั้งชาวตฤกัได้รับผลประโยชน์ด้วย เช่น ได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับราชการ “เข้าเดือนออกเดือน” เหมือนกันคนทั่วไป แต่ภายหลังจากที่ออกพระศรีเนาวรัตน์ถึงแก่อสัญกรรมในปี ค.ศ.1677¹⁹ อิทธิพลของชาวมัวร์ค่อย ๆ ลดลง และในตอนปลายรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ สถานภาพทางสังคมของชาวมัวร์ถูกสันคลอนจากกลุ่มขุนนางชาวยุโรป ซึ่งมีออกญาวิไชยเณทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) เป็นหัวหน้า การแข่งขันอำนาจระหว่างชาวยุโรปกับชาวมัวร์ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์เป็นเหตุการณ์สำคัญ ซึ่งมีสี่บรรทัดเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์อยุธยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง กบฏมกกะสัน ในปี ค.ศ. 1686²⁰ การปราบปรามกบฏครั้งนี้ เป็นไปด้วยความยากลำบาก และเสียชีวิตผู้คนเป็นจำนวนมาก ทั้งยังเป็นเรื่องใหญ่ที่ทำให้ความสยดสยองให้แก่ราษฎรเป็นอันมาก จนทำให้ขวัญเสีย โดยคิดว่าเป็นลางร้ายที่จะเกิดขึ้นกับสมเด็จพระนารายณ์²¹ อาจสรุปได้ว่า ภายหลังจากกบฏมกกะสัน การแข่งขันอำนาจระหว่างชาวยุโรปกับชาวมัวร์ลดความสำคัญลง พร้อมกับการสิ้นสุดพระราชอำนาจของสมเด็จพระนารายณ์

5. ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวตฤกั

การบรรยายชีวิตของชาวตฤกัที่อยุธยา เป็นตรรกของการศึกษาชีวิตของชาวมัวร์ที่อยุธยา เช่นกัน ในบันทึกของนิโกลัส แชรแวงส กล่าวว่า ชาวมัวร์สวมรองเท้าหีบ ซึ่งมีอิทธิพลต่อขุนนางไทย โดยแต่งตัวเต็มยศ แต่ใช้รองเท้าหีบ²² ทั้งนี้เนื่องจากชาวมัวร์ ซึ่งพำนักที่อยุธยาแต่งกายตามลักษณะประจำชาติ การแต่งกายของชาวตฤกัก็คั้งจะมีรายละเอียดแตกต่างจากพวกมัวร์กลุ่มอื่น ๆ พวกนี้อยู่บ้านที่ก่อด้วยอิฐ ห้องอบหอมด้วยไม้กฤษณา มีศาลาพักร้อนในสวน รับประทานอาหารที่โปรดปราน ดังเช่น แกะ และแพะ²³ มีชาวมัวร์ที่รีดนม เนยขาย แต่มีน้อยต้องสั่งซื้อมาจากเมืองสุรัต หรือเมืองในเบงกอล นอกจากนี้ยังรับประทานขนมปังซึ่งทำจากแป้งข้าวสาลี²⁴ ในบันทึกของเลซาราซุตของสุลต่านสุลัยมาน ทำให้ทราบว่าชาวมัวร์บางคนจะดื่มน้ำชาหรือกาแฟ ก่อนจึงจะรับประทานอาหารเช้า แต่มีบางคนรับประทานอาหารเช้าจึงดื่มน้ำชา กาแฟ²⁵ เครื่องดื่มเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของอาหารประจำวัน ส่วนคนไทยจะนิยมดื่มน้ำเปล่า เมื่ออิมหนาสารานู

แล้วจึงสูบมอระกู่²⁶ เกี่ยวกับเรื่องยาสูบนั้นใครจะอธิบายเพิ่มเติมว่า มอระกู่เป็นเครื่องสูบยาที่มีจุดกำเนิดจากตุรกี แล้วแพร่หลายไปยังดินแดนอื่น ส่วนขนมปังซึ่งทำจากข้าวสาลีที่ปลูกที่อยุธยาเป็นข้าวสาลีพันธุ์ตุรกี²⁷ เรื่องนี้ยังไม่มีนักวิชาการคนใดอ้างอิงมาก่อน

เมื่อชาวมัวร์เจ็บป่วยก็คงมีหมอ ซึ่งเป็นพวกเดียวกันรักษา เรื่องนี้ไม่จำเป็นต้องอ้างอิงเนื่องจากวิทยาการทางการแพทย์ของชาวมัวร์เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ก่อนคริสต์กาล บันทึกของนิโกลาส แชรแวงส ให้ข้อมูลว่า ชาวมัวร์ใช้ดีของคนไปประกอบยารักษาโรคชนิดหนึ่งซึ่งได้ผลชัดเจนโดยรับซื้อจากพวกมลายู²⁸ ถ้าเรื่องนี้เป็นความจริงทำให้คิดว่า มีใครสักกี่คนที่สิ้นชีวิตเพราะเสียดีไป และทางการอยุธยาใช้วิธีการจับกุมและลงโทษอย่างไร

ชาวตุรกีซึ่งพำนักอยู่ที่อยุธยา นอกจากสามารถดำรงชีวิตด้วยความเป็นอยู่แบบตุรกีแล้วยังสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้โดยเสรี เนื่องจากนโยบายยอมรับศาสนาทุกศาสนาของพระมหากษัตริย์ ทั้งยังพระราชทานที่ดิน สิ่งของ เพื่อใช้ในการศาสนา จารัตน์ตักทอดมาถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ภิกษุของทุกศาสนาในประเทศไทย ในชีวิตประจำวันของชาวมุสลิมที่ดีต้องละหมาด 5 ครั้ง ชาวตุรกีที่อยุธยาก็คงปฏิบัติศาสนกิจนี้เช่นกัน รวมทั้งพิธีทางศาสนาประจำปี ผู้เขียนใคร่จะตั้งข้อสังเกตเพียงขั้นต้นว่า ชาวตุรกีที่อยุธยานั้นปฏิบัติศาสนกิจตามแนวทางชีอะห์ ซึ่งมีพิธีสำคัญประจำปีเรียกว่า พิธีเดือนมูฮัรรัมของพวกเจ้าเซ็น²⁹ ทั้งนี้เนื่องจากมีชุมชนมุสลิมนอกเกาะเมืองทางตอนใต้ มีประวัติเกี่ยวข้องกับมุสลิมที่ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวทางชีอะห์³⁰ และได้รับพระราชทานชื่อจากรัชกาลที่ 4 ว่า ตะเกียโยคินราชมิดรจินตาสยาม คำว่า ตะเกีย นี้ สันนิษฐานว่า มาจากคำว่า “เตอร์กิก” ซึ่งเป็นคำที่ชาวไทยเรียกแขกตุรกี (ส่วนอีกคำหนึ่งเรียกว่า “หุรัม” ซึ่งมาจากคำว่า “โรม” เนื่องจากดินแดนของอาณาจักรออตโตมันเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมันตะวันออก) รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ต้องใช้เวลาศึกษาต่อไป

พื้นที่ราบลุ่มของแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ซึ่งเป็นที่ตั้งของราชธานีอยุธยา มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร คงจะทำให้ชาวตุรกีที่มีฐานะมั่งคั่งอยู่อย่างสบาย โดยได้รับการปรณินบัติจากภรรยาชาวไทย และลูกหลาน ซึ่งต่อมาได้ถูกกลืนเข้าสู่ระบบศักดินาอยุธยา ทั้งยังสามารถปฏิบัติศาสนกิจท่ามกลางผู้คนที่มิมีชั้นดิธรรมทางศาสนา ดังเช่น ชาวไทย ตราบจนกระทั่งราชธานีถูกโจมตีในปี ค.ศ.1767 คนไทยซึ่งสืบเชื้อสายจากชาวตุรกีส่วนหนึ่งอาจถูกกวาดต้อนไป

เป็นเชลยของพม่า หรือหลบหนีไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น ซึ่งอาจต้องใช้วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่าเพื่อศึกษาเพิ่มเติม ในปี ค.ศ.1767 จึงถือว่าเป็นปีที่สิ้นสุดชุมชนตฤกัที่อยุรยา

6. สรุป

เรื่องตฤกัที่อยุรยา มิใช่เป็นแค่ความพยายามที่จะเสนอเรื่องราวของชนชาติหนึ่งซึ่งเคยมีความสัมพันธ์กับอยุรยา หากแต่เป็นการพิสูจน์ให้เห็นคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์ว่า สามารถรู้พื้นเหตุการณ์ที่ถูกทอดทิ้งอันเนื่องมาจากจุดอ่อนของมนุษย์ที่มีความทรงจำอันสั้น โดยอาศัยข้อมูล ซึ่งได้รับการประเมินแล้วว่า น่าเชื่อถือได้นำมาศึกษาดังเช่น ตฤกัที่อยุรยา ลำดับเป็นเรื่องราวตามข้อเท็จจริงให้เห็นชัดเจน ดังนั้น การเรียนประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เป็นการท่องจำ เพราะการเรียนเพียงแค่การท่องจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์จะเป็นสัดส่วนผกผันกับความไม่รู้ ว่า ตนเองนั้นได้ทเรียนและคุณค่าอะไรจากประวัติศาสตร์ การเดินทางหลายหมื่นกิโลเมตรของผู้เขียน นอกจากจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับตฤกัซึ่งเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์และอารยธรรมอันยาวนานแล้ว ที่สำคัญที่สุดก็คือ ได้พัฒนาความรู้ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของชาติของตนเอง.

เชิงอรรถ

1. ระหว่างวันที่ 21-27 มีนาคม 2540 โดยมี รองศาสตราจารย์ดวงพันธ์ หรรษา เป็นหัวหน้าคณะ
2. เฟอร์เนา เมนเดส ปินโต เป็นทั้งทหาร พ่อค้า และนักเดินทางชาวโปรตุเกส เดินทางมายังอยุรยาระหว่าง ค.ศ.1510 และ 1514-1583 ได้เขียนบันทึกการเดินทาง ชื่อ Peregrinacao ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ.1624
3. ศิลปากร, กรม “เฟอร์เนา เมนเดส ปินโต” 470 ปีแห่งมิตรสัมพันธ์ระหว่างไทยและโปรตุเกส หน้า 81.
4. ศิลปากร, กรม. ล.ด. หน้า 43. ข้อความในวงเล็บ เขียนโดยผู้เขียน
5. ดู อาร์เต บาร์โบซา พ่อค้าชาวโปรตุเกสที่เดินทางมาค้าขายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เขียนหนังสือชื่อ Livro das Cousas da India ซึ่งเนื้อหาในหนังสือจบลงในปี ค.ศ.1516 ซึ่งตรงกับรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2

6. ศิลปากร, กรม. **ล.ด.** หน้า 51.
7. **ด.** หน้า 75.
8. **ด.** หน้า 81.
9. แผนที่ที่ตั้งชุมชนชาวมัวร์ ซึ่งแทรกอยู่ในหนังสือของ เดอ ลาลูแบร์ ด้นฉบับภาษาฝรั่งเศส
10. นิโกลาส แชรแวงส. **ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม.** สันต์ ท.โกมลบุตร แปล หน้า 67.
11. **ด.** หน้า 69.
12. ดิเรก ดุลศิริสวัสดิ์. “สำเนาภษัตริย์สุลย์มาน” **ความสัมพันธ์ของมุสลิมทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีไทย.** หน้า 75.
13. ศิลปากร, กรม. ตำแหน่งพระไอยการ นายทหารหัวเมือง” ใน **กฎหมายตราสามดวง**
14. เดอ ลาลูแบร์ **จดหมายเหตุลาลูแบร์ เล่ม 2.** พระนิพนธ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์. หน้า 177.
15. นิโกลาส แชรแวงส. **ล.ด.** หน้า 68.
16. มอริส คอลลิศ. **แซมมวอล ไวท แห่งกรุงสยาม.** เจริญ ไชยชนะ แปล หน้า 94.
17. ศิลปากร, กรม. **บันทึกเรื่องสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศในศตวรรษที่ 17** เล่ม 2 หน้า 280.
18. ศิลปากร, กรม. **ด.** หน้า 279.
19. มอริส คอลลิศ. **ล.ด.** หน้า 97.
20. เดอ ลาลูแบร์ **ล.ด.** เล่ม 2 หน้า 178.
21. มอริส คอลลิศ. **ล.ด.** หน้า 310-311.
22. นิโกลาส แชรแวงส. **ล.ด.** หน้า 101.
23. เดอ ลาลูแบร์. **ล.ด.** เล่ม 1 หน้า 163-164. ซึ่งบันทึกไว้ว่า แกะ และแพะ เป็นของหายาก มีแต่แขกมัวร์ซื้อรับประทานเป็นอาหารสำคัญ
24. เดอร์ ลาลูแบร์ **ล.ด.** เล่ม 1 หน้า 158.

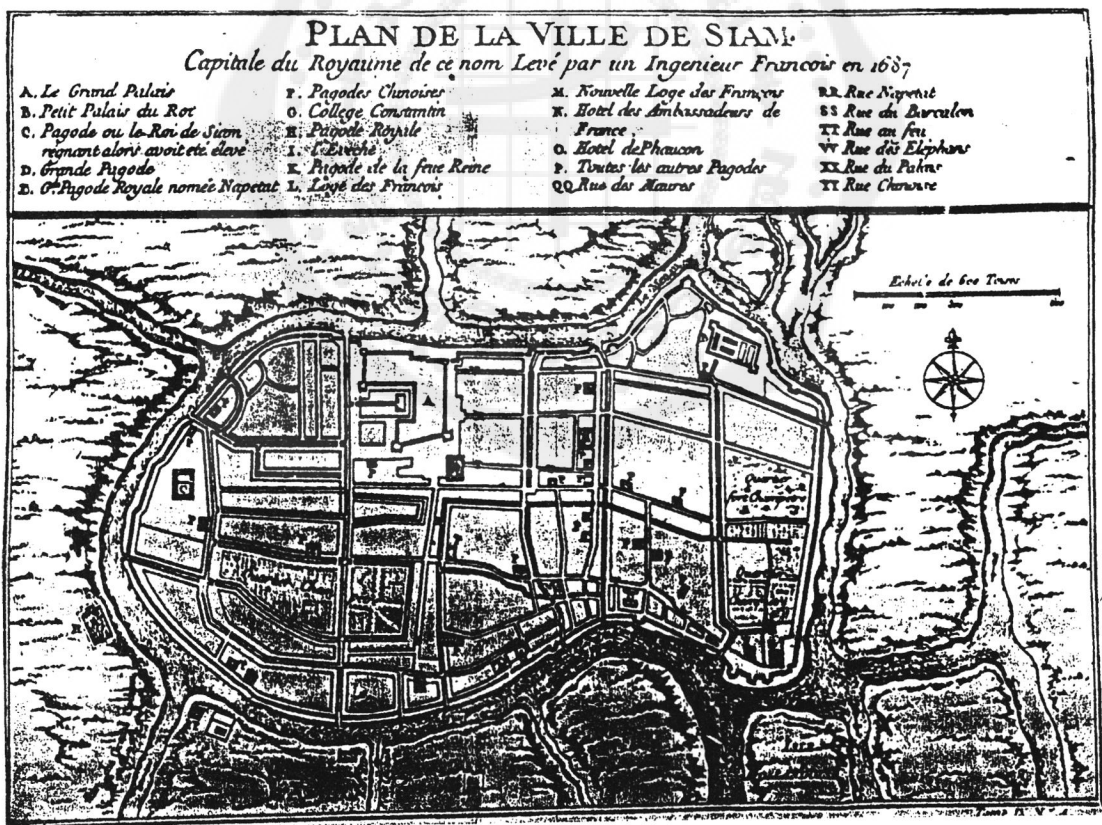
25. เดอร์ ลาตูแบร์ ล.ด. เล่ม 1 หน้า 99 กล่าวว่า เขกมัวในสยามดื่มกาแฟ ซึ่งมาจากอารเบีย และดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. ล.ด. หน้า 135.
26. ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. ล.ด. หน้า 135 และเดอ ลาตูแบร์ ได้บันทึกว่า เขกมัวเมื่อสูบยาสูบ จะดูดควันให้ผ่านไปใต้น้ำด้วยเครื่องมือสูบยา
27. เดอ ลาตูแบร์ ล.ด. เล่ม 1 หน้า 77.
28. นิโกลาส แชร์แวงส ล.ด. หน้า 63.
29. เดอ ลาตูแบร์ ล.ด. เล่ม 2 หน้า 178.
30. คูรายละเอียดใน พลัปลึง คงชนะ. รายงานการวิจัยพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนไทยมุสลิม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. หน้า 68-73.

บรรณานุกรม

- คอลลิศ มอริส. แชมมวล ไวท์ แห่งกรุงสยาม. แปลโดย เจริญ ไชยชนะ พระนคร : เกษมบรรณกิจ, 2507.
- ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. ความสัมพันธ์ของมุสลิมทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีไทย. ย่อจากสำเนา กษัตริย์สุลัยมาน ภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์, 2517.
- เดอ ลาตูแบร์. จดหมายเหตุลาตูแบร์. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงแปล กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2505.
- ศิลปากร, กรม. กฎหมายตราสามดวง. เล่ม 1 กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- _____. บันทึกเรื่องสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับนานาประเทศในศตวรรษที่ 17. เล่ม 2 ไพโรจน์ เกษมณีกิจ แปล กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2512-13.
- _____. 470 ปี แห่งมิตรสัมพันธ์ระหว่างไทยและโปรตุเกส. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2528.
- นิโกลาส แชร์แวงส. ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม. สันต์ ท. โกมลบุตร แปล กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า. 2506.

พลับพลึง คงชนะ. รายงานการวิจัยเรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนมุสลิม อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์
อยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2535.

_____ . “พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนชาวเปอร์เซียในอยุธยา.” เจ้าพระยา
บวรราชนายก. กรุงเทพฯ : ศูนย์วัฒนธรรมสารานุกรมรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน, 2537.

เบิกฟ้า ตุรกี

สุนันทา ไสรัง

สัปดาห์สุดท้ายปลายมีนาคมนี้ ผู้เขียนมีโอกาสไปทัศนศึกษาประเทศสาธารณรัฐตุรกีที่จัดโดยคณะสังคมศาสตร์ มศว ประสานมิตร การไปครั้งนี้เป็นการทัศนศึกษาแบบเจาะลึกแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะและอารยธรรมโลกอย่างแท้จริง ไม่เน้นการช้อปปิ้งเหมือนทัวร์ทั่วไป คณะของเรา 24 คน ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์และมีผู้สนใจจากภายนอกมาร่วมบ้าง ทุกคนมีจินตนาการเลิศจิตต่าง ๆ นานาก่อนจะได้สัมผัสกับดินแดนสองทวีป อดีตจักรวรรดิออตโตมันอันยิ่งใหญ่ ดังนั้นก่อนแวะชมสถานที่ใดก็ตาม อาจารย์ผู้ทรงความรู้ด้านนั้นจะผลักดันเป็นวิทยากรบรรยายสรุปและเล่าเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยอย่างละเอียดให้เราฟังอย่างสนุกสนานจนไถ่ดั่งท้องถิ่นเบาแรงไปเป็นอันมาก คณะของเราจึงได้รับความรู้ความเข้าใจประเทศตุรกีทั้งอดีตและปัจจุบันอย่างลึกซึ้ง ได้ดื่มด่ำไปกับทัศนียภาพทางธรรมชาติที่งดงามแปลกตาอย่างน่ามหัศจรรย์ได้เปิดจินตนาการย้อนยุคถึงอดีตอันรุ่งโรจน์ ท่ามกลางซากปรักหักพังของโบราณสถานแห่งมหาอาณาจักรออตโตมัน และได้เห็นความมโหฬารอลังการพันธุ์ของประสาทวิหาร วัง วัด มัสยิด ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนที่ผ่านพบคบหาในดินแดนแห่งนี้ จึงอยากเก็บเกี่ยวประสบการณ์อันประทับใจอย่างยิ่งยวดนี้มาเล่าสู่กันฟัง

เส้นการเดินทางตั้งแต่วันที่ 22-27 มีนาคม 2540 เราเริ่มต้นจาก Istanbul ➔ Ankara ➔ Nevsehir (ชม Cappadocia) ➔ Konya ➔ Denizli (ชม Pamukkale, Hierapolis และ Necropolis) ➔ Kushadasi ➔ Selcuk (ชม Ephesus) ➔ Izmir (ชม Pergamon) ➔ Canakkale

(ชม Troy) ➔ ข้ามช่องแคบ Dardanelles ไปฝั่งยุโรปเลียบชายฝั่งไปเมือง Istanbul (ชม Topkapi Palace, Dolmabahche Palace, Blue Mosque, โบสถ์ Saint Sophia, Hippodrome, ล่องเรือชมช่องแคบ Bosphorus, Shopping ที่ Grand Bazaar, ตลาดอียิปต์และถนน Istiklal, Beyoglu District) เดินทางกลับกรุงเทพฯ คำวันที่ 27 มีนาคม 2540

1. คัปปาโดเคีย ถิ่นมหัศจรรย์

วันเสาร์ที่ 22 มีนาคม 2540 คณะของเราเดินทางออกจากสนามบินดอนเมือง กรุงเทพฯ เวลาตีสองเศษ ถึงกรุงอิสตันบูลแปดนาฬิกาเวลาท้องถิ่น (ตุรกีเวลาช้ากว่าไทย 4 ชั่วโมง) แล้วต่อเครื่องบินภายในประเทศถึงกรุงอังการา เมืองหลวงของตุรกี ตอนสิบเอ็ดโมงครึ่ง ที่จริงใช้เวลาบินเพียง 45 นาที แต่กว่าจะได้ขึ้นเครื่องเสียเวลาอยู่นาน พวกเราเลยไปแลกเงินลีราไว้ใช้ ผู้เขียนแลกไป 300 ดอลลาร์สหรัฐ ได้เงินลีรามากเกือบ 37 ล้าน (5,000 ลีรา = 1 บาทไทย) กลายเป็นเศรษฐีไปตาม ๆ กัน

คณะของเราเดินทางออกจากสนามบินอังการาด้วยรถโค้ชของบริษัทนำเที่ยวที่มารอรับอยู่ แล้วท่ามกลางความหนาวเหน็บของอากาศยามเที่ยงวัน หิมะโปรยปรายปลิวว่อนตามแรงลม อากาศครึ้มสลัว อุณหภูมิราว 3 องศาเซลเซียส สองข้างทางอังการาไปคัปปาโดเคียเป็นระยะทาง 274 กิโลเมตร รถแล่นใช้เวลา 4 ชั่วโมงเศษ ต้องขับช้ากว่าปกติและระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะถนนลื่น เนื่องจากหิมะละลาย และบางแห่งก็ยังปกคลุมด้วยหิมะ สองฝั่งฟากถนนที่มองเห็นก็มีแต่เขาหัวโล้น และต้นไม้แห้ง ๆ ไร้ใบ ต่างถูกปกคลุมด้วยหิมะขาวโพลน มองไปทางไหนก็มีแต่หิมะสุดลูกหูลูกตา นาน ๆ จะเห็นรถสวนมาสักคัน บ้านเรือนที่เห็นเป็นบ้านหรือหมู่บ้านในชนบท สร้างตามเนินเขาลดหล่นกันลงมาเป็นพืดเต็มไปหมด ส่วนใหญ่เป็นตึกก่ออิฐถือปูน ชั้นเดียวหรือสองชั้น รูปทรงสี่เหลี่ยม มีหน้าต่างน้อยและปิดทึบไว้หมดกันลมหนาว ดูไม่สวย และไม่เป็นที่นิยมเลย มีแต่เก่า ๆ โทรม ๆ ไม่เห็นผู้คนเดินไปมาเหมือนหมู่บ้านร้าง ที่จริงผู้คนนั่งอยู่หน้าเตาผิงเพราะเห็นหลังคามีปล่องไฟทุกบ้าน หิมะยังตกหนักคลุมไปทั่วบริเวณ พวกเราแวะซื้ออาหารและเข้าห้องน้ำหลายครั้งกว่าจะถึงคัปปาโดเคียราวห้าโมงเย็น

คัปปาโดเคีย (Cappadocia) เป็นบริเวณตอนกลางของตุรกี มีพื้นที่กว้างใหญ่นับพันตารางกิโลเมตร ครอบคลุม 3 จังหวัด ภูมิประเทศแถบนี้งดงามแปลกตาประกอบด้วยซากลาวา

ที่เกิดจากภูเขาไฟ อยู่ห่างออกไปราว 100 กิโลเมตร ซากกลาวาเหล่านี้ถูกกระแสนลมพัดผ่านและกัดกร่อนหลายร้อยปี จนเกิดเป็นรูปทรงต่าง ๆ อย่างน่ามหัศจรรย์ บ้างก็เป็นเขา ยอดแหลมผุดโผล่อยู่เรียงราย บ้างก็เป็นเนินเตี้ย ๆ ราบเรียบสลับซับซ้อนกันไป บ้างก็เป็นหุบเขาเว้าแหว่ง เป็นโพรงเป็นซอกกระเถิบกันไปทั่วบริเวณเป็นทัศนียภาพที่ธรรมชาติสร้างกำนัลแด่มนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ที่คัปปาโดเคีย คณะของเราได้แวะชมหลายพื้นที่ใช้เวลา 2 วัน เพราะวันแรกที่มาถึงจนค่ำช้ากว่ากำหนดไปมาก รุ่งขึ้นจึงแวะชมอีกครั้งจนทั่ว

วันที่ 23 มีนาคม 2540

อุชฮิซาร์ (Uchisar) เป็นส่วนหนึ่งของคัปปาโดเคีย ภูมิประเทศเป็นเขาสูงยอดแหลมหลาย ๆ ยอดลดหลั่นเรียงรายกันไป เปรียบเสมือนป้อมปราการธรรมชาติที่คนในชุมชนใช้เป็นหอสังเกตการณ์ ยามมีข้าศึกรุกล้ำเข้ามา เขาสูงบางยอดจะถูกเจาะเป็นช่อง ๆ หลายช่องเพื่ออยู่อาศัยและเฝ้ายาม ที่นี่มีร้านขายของพื้นเมือง มีอุโมงค์ให้นักท่องเที่ยวลงขี้เลนและถ่ายรูป อากาศเย็นจนสะท้อน พวกเราทนอยู่ได้ไม่นานก็รีบขึ้นรถโค้ชเพื่อหาไออุ่นของฮีทเตอร์บรรเทาความหนาว

เกอเรเม (Goreme) เป็นหุบเขาที่มีซากกลาวารูปทรงต่าง ๆ ถูกขุดเจาะตกแต่งเป็นที่อยู่อาศัยและศาสนสถาน เนื่องจากในสมัยโบราณราวคริสต์ศตวรรษที่ 2 พวกคริสเตียนที่ถูกขับไล่ออกจากกรุงเยรูซาเล็มได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ ตอนกลางของที่ราบสูงอะนาโตเลีย ซึ่งก็คือคัปปาโดเคียในปัจจุบัน เกอเรเมจึงเป็นศูนย์กลางของศาสนาคริสต์ในศตวรรษที่ 9 ถ้าจำนวนมากถูกตกแต่งให้เป็นโบสถ์ เราได้ปีนขึ้นไปชมโบสถ์คริสต์ซึ่งภายในมีภาพเขียนเกี่ยวกับประวัติพระเยซู เป็นจิตรกรรมฝาผนังแบบปูนเปียก (fresco) ซึ่งเขียนยากกว่าการเขียนบนปูนแห้ง เพราะต้องมีทั้งความประณีต รวดเร็ว แม่นยำ ในการเขียนก่อนปูนจะแห้ง

นครไค้พิภพไค้มัคลี (Kaymakli) นครนี้สร้างโดยการเจาะดินลึกลงไปเป็นช่องทางแคบ ๆ คดเคี้ยวลงไปหลายชั้น สำหรับอยู่อาศัยและหลบซ่อนศัตรูเป็นระยะเวลานาน ภายในเจาะเป็นโพรงกว้างบ้างแคบบ้างเพื่อใช้เป็นห้องสำหรับทำพิธีทางศาสนา ห้องเก็บอาหาร ห้องครัว ห้องนอน ห้องประชุม คอกสัตว์ บ่อน้ำใช้ มีระบบระบายอากาศค่อนข้างดี พวกเราเดินมุดลงไปถึง 4 ชั้นก็ไม่วู้สึกอึดอัดเลย นครนี้ผู้คนได้เป็นหมื่น จะต้องมีการจัดการที่ดีจึงจะอยู่กันได้อย่างสงบ

ที่คัปปาโดเคีย เราได้แวะทานอาหารแบบท้องถิ่นที่ภัตตาคาร Hanedan Restaurant มีไข่

ทอด ชุปชั้น ปลาแม่น้ำทอด ก็พอทานได้ เาน้ำพริกจากเมืองไทยมาคลุกเพิ่มรสชาติ และยังมี การดื่มไวน์แดงในขวดหินสวยงามสลักรูปทิวทัศน์คัปปาโดเคีย พวกเราดื่มแล้วติดใจจึงซื้อกลับ บ้านคนละหลายขวด ของหวานเป็นพวกฟรุตสลัด น้ำดื่มจะเป็นน้ำแร่ ขวดเล็กขวดละ 150,000 ลีรา คิดเป็นเงินไทยราว 30 บาทนับว่าแพง ตอนหลังพวกเราจึงต้องซื้อน้ำขวดใหญ่ตุนไว้เสมอ คึ้นนี้พวกเราพักที่โรงแรม Dedeman เมือง Nevsehir ซึ่งสะดวกสบายและสะอาดดี เป็นโรงแรมที่ ดีที่สุดของเมืองนี้

2. สูแดนฝัน.....ปามุคคาเล (Pamukkale)

ปามุคคาเล อยู่ห่างจากเมืองเดนิซลี (Denizli) ไปทางตะวันออก 18 กิโลเมตร แต่เดิมอาณาบริเวณนี้เป็นเขตของนครฮีเยราโปลิส (Hierapolis) ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาหิน ปูนจับเกาะกันเป็นรูปทรงต่าง ๆ ลดหลั่นกันลงไปเป็นชั้น ๆ มีธารน้ำตกสีขุ่นขาวไหลรินสู่แอ่งน้ำ ใหญ่น้อยเบื่องล่าง บางแห่งเป็นโพรงคล้ายถ้ำที่มีหินห้อยย้อยปกคลุมลงมาเป็นสาย ๆ ดูนุ่มนวล เหมือนปุยฝ้ายขาวโพลน เมื่อต้องแสงแดดก็เปล่งประกายระยิบระยับราวจับตาความงามอย่าง อัศจรรย์บนพิภพแห่งนี้เกิดจากน้ำแร่แคลเซียมออกไซด์ซึ่งไหลรินลงมานานนับพันปี ก่อให้เกิดการ จับเกาะของหินปูนเป็นรูปทรงต่าง ๆ มีธารน้ำแร่ไหลเป็นทางยาว อุณหภูมิราว 35 องศาเซลเซียส สามารถรักษาโรคได้หลายอย่าง พวกเราทุกคนตื่นตะลึงกับทัศนียภาพอันงดงามของสถานที่ แห่งนี้ และไม่ลืมที่จะลงไปเดินท่องธารน้ำที่อุ่นเพื่อคลายหนาว ทั้งช่วยรักษาสุขภาพได้ด้วย

ความงามของปามุคคาเล พรรณนาเป็นบทกลอนได้ดังนี้

เห็นปุยขาวพราวเนินซ้อนสลับ
ระยิบระยับแข่งตะวันที่ฉฉาย
เห็นแอ่งน้ำลดหลั่นกันเรียงราย
เป็นสายสายระย้าย้อยห้อยปกคลุม
บ้างเป็นโพรงเว้าเข้าไปดูคล้ายถ้ำ
ตะปุ่มตะป่ำหินปูนพูนกองสูง
เป็นเว็จลานธารน้ำแร่แก้โรครุม
คนชุมชุมเล่นน้ำกันมากมาย

จากปามุคคาเล เมื่อข้ามถนนไปอีกฟากก็จะถึงนครโบราณ ชื่อ นครฮีเยราโปลิส เรา

จึงแวะชมนครแห่งนี้ด้วย

3. นครฮิเยราโปลิส (Hierapolis)

นครฮิเยราโปลิส ตามตำนานเล่าว่า พระเจ้ายูมีนิสที่ 2 (Eumenes II) กษัตริย์แห่งแฟร์กามอน ทรงสร้างขึ้นเพื่อประทานแก่พระราชบิดาฮิเยรา (Hiera) แต่บางตำนานบอกว่าเมืองนี้เป็นเมืองศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางศาสนา เพราะคำว่า ฮิเยราโปลิส แปลว่า เมืองศักดิ์สิทธิ์

นครฮิเยราโปลิสเคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าน้ำมันมะกอก และข้าว ถนนสายหลัก (Main Street) ของเมืองจะแบ่งเมืองออกเป็นสองข้าง และมีสิ่งก่อสร้างสำคัญต่าง ๆ อยู่คนละฟากถนน แต่บัดนี้คงเหลือแต่ซากปรักหักพังจนแทบไม่เห็นเค้าเดิม ที่พอมีร่องรอยหลงเหลืออยู่บ้างได้แก่ โรงละคร วิหารอะปอลโล ประตูดมิเชียน ประตูโบแซนไทน์ เสาหินแบบไอโอนิก และแบบคอรีนเทียน คลองส่งน้ำสมัยโบแซนไทน์เพื่อนำน้ำแร่จากปามุคคาเลมาใช้สอย ส่วนสถานอาบน้ำแบบโรมัน (Roman Bath) ที่ประกอบไปด้วยห้องโถง ห้องอบไอน้ำ ห้องน้ำร้อน ห้องน้ำอุ่น ห้องน้ำเย็น ใต้พื้นห้องจะมีเตาต้มน้ำและท่อทำน้ำอุ่นนั้นแทบจะไม่เหลือซากให้เห็น

นิโครโปลิส (Necropolis)

นิโครโปลิสเป็นสุสานขนาดใหญ่ของนคร ตั้งอยู่นอกกำแพงเมือง เมื่อผ่านประตูดมิเชียนออกไปราว 1 กิโลเมตร ก็จะได้เห็นบริเวณป่าอันกว้างใหญ่ทอดตัวไปจนถึงเนินเขา มีซากหีบศพ หลุมศพ และกองเศษหินปูนเป็นหย่อม ๆ กระจายไปทั่วบริเวณ ลักษณะที่ฝังศพมีหลายประเภท เช่น หีบศพหิน (Sarcophagus) ซึ่งมักแกะสลักให้สวยงาม ห้องฝังศพ (Chamber Tomb) รูปทรงสี่เหลี่ยมมีประตูใช้ฝังศพคนตระกูลเดียวกัน และเนินฝังศพทรงกลม (Tumulus Grave) ซึ่งอยู่ไกลออกไปทางตะวันออก ลักษณะเป็นรูปทรงกลมมีประตูเข้าออกภายในกว้าง ใช้เป็นที่ทำพิธีทางศาสนาและฝังศพพวกที่มีฐานะยากจน

วันที่ 24 มีนาคม 2540

4. เมืองฮินอ่อนเอเฟซุส (Ephesus)

จากปามุคคาเล เรามุ่งสู่เอเฟซุสในบ่ายวันเดียวกัน การเดินทางใช้เวลา 3 ชั่วโมงเศษ เราจึงมีโอกาสเพลิดเพลินกับทัศนียภาพ และแวะ Shopping ที่ร้านทำขนมตุรกี (Turkish

Delight) แวะโรงงานทำเสื้อหนังแกะ ได้ชมแพชั่นโชว์เสื้อหนังแกะของนายแบบและนางแบบหนุ่มสวยสุดเท่ของตุรกี จนชาวเราหัวใจวามหวิว และเขาก็เชิญพวกเรา 3 คนเดินแบบบน Catwalk ร่วมกับเขาด้วย...ว้าว...ไม่ผิดหวัง น่าดูจริง ๆ ท่านอดีตรองผู้ว่าฯ ปรีญา และคุณฉวีวรรณ กุลมัย ทั้งคุณมาลีนี้ แห่งคณะสังคมศาสตร์ทำได้อีกไม่เบา แพ้มืออาชีพเพียงเส้นยาแดงผ่าแปด แต่พวกเราขำกันจนกลิ้ง เมื่อจบรายการโชว์พวกเราต่างขมิ้มหน้าไปอุดหนุนเสื้อหนังแกะดำ คนละตัวสองตัว รวมแล้วเขาขายได้ 10 ตัว ตัวละ 420-550 ดอลลาร์สหรัฐ นับว่าจิตวิทยาการขายของเขาดีเยี่ยมทีเดียว จากนั้นเราก็เดินทางต่อไปจนถึงเอฟิซุส

เอฟิซุส เป็นเมืองโบราณที่มีอดีตกาลอันรุ่งโรจน์ เคยเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมโรมันในแถบเอเชีย ปัจจุบันเมืองนี้ตั้งอยู่ห่างจากเมืองกุซาดาซีไปทางฝั่งทะเลตะวันตกของตุรกี 11 กิโลเมตร แม้จะเหลือเพียงซากปรักหักพัง เอฟิซุสก็ยังคงความภูมิฐาน สง่างาม ไว้ได้ด้วยสถาปัตยกรรมหินอ่อนผสมผสานศิลปะกรีกและโรมัน ตระหง่านอยู่ท่ามกลางทัศนียภาพของขุนเขาสลับซับซ้อนลาดลงสู่ชายทะเลเอเจียน

จากการขุดค้นทางโบราณคดีของคณะสำรวจชาติต่าง ๆ ตั้งแต่ ค.ศ.1869-1894 ทำให้พบซากโบราณสถานและโบราณวัตถุล้ำค่าทางประวัติศาสตร์มากมาย อาทิโรงละคร น้ำพุ-ทราจัน วิหารเฮเดรียน ห้องสมุดเซลซุส ประตูกิ่ง เสาหิน พื้นถนนโมเสค สถานอาบน้ำสาธารณะ ถนนคูเรติส ถนนหินอ่อน ถนนท่าเรือ ตลอดจนรูปปั้นของเทพ เทพี พระคริสต์ สาวก กษัตริย์ นักบวช กวี มากมายนับไม่ถ้วน ประดิษฐานอยู่ทุกหนแห่ง แม้จะไม่สมบูรณ์เหลือเพียงบางส่วนก็จุดประกายจินตนาการของพวกเราอย่างเจิดจ้าสู่ความมีชีวิตชีวาในอดีตเมื่อยืนอยู่ถนนคูเรติสใจกลางเมือง หรือนั่งฟังดนตรีที่อัมจันทร์โนโอเดียน ได้ย้อนนึกถึงการใช้สอยสาธารณะเป็นแถว ๆ ที่ไม่มีฝักัน นั่งทำกิจไปคุยกันไป เป็นกิจที่ทำกันอย่างเปิดเผย ไม่ต้องอายใครเพราะเป็นเรื่องธรรมชาติ เมื่อเสร็จกิจแล้วก็วาดฝันต่อไปบนถนนหินอ่อน แวะดูป้ายโฆษณาแผ่นแรกของโลกแล้วตัดสินใจว่าจะไปหอสมุดเซลซุสซึ่งอยู่ทางขวา หรือจะไปสถานโสเภณีที่อยู่ทางซ้ายของถนนตามที่ป้ายชี้บอก เราตัดสินใจไม่ไปทั้งสองแห่งเพราะอยากดูละครมากกว่าจึงไปชมที่โรงละครเอมเฟียเตอร์ เสร็จแล้วจึงออกมาเฝ้าดูกระบวนแห่ของขุนศึกมาร์ค แอนโทนี และพระนางคลีโอพัตราที่จะยাত্রาเข้าเมืองทางถนนท่าเรือ ซึ่งอยู่ห่างจากทะเลเอเจียนราว 7 กิโลเมตร

อิซมีร์ (Izmir)

เช้าวันที่ 25 มีนาคม 2540 เราออกเดินทางจากที่พักโรงแรมฮิลตัน เมืองอิซมีร์ ราวแปดนาฬิกา รถแล่นเลียบอ่าวโค้งเป็นครึ่งวงกลม อิซมีร์เป็นเมืองชายฝั่งทะเลตะวันตกของอะนาโตเลียใหญ่เป็นอันดับ 3 ของตุรกี บ้านเรือนตึกรามปลูกอยู่รอบ ๆ อ่าวหนาแน่นมาก ไกด์บอกว่า น้ำในอ่าวเล่นไม่ได้เพราะมีมลพิษมาก แต่วิวรอบ ๆ อ่าวสวยดี วันนี้เป็นวันทำงานจึงเห็นผู้คนที่ทำเรือมากมายรอคิวเป็นแถวยาวเพื่อข้ามฟากและขึ้นจากท่า ทุกคนสวมเสื้อกันหนาวตัวโตสีทึม ๆ ส่วนใหญ่เป็นเสื้อหนัง เพราะอากาศวันนี้ยังเย็นเยือกอยู่ หนุ่มสาวชาวตุรกีที่พบเห็น รูปร่างหน้าตาดี คิ้วเข้ม ตาคม ผมหวด ฟันสวย บุคลิกทะมัดทะแมง ชาวตุรกีไม่เคร่งศาสนา ไม่มีรูปเคารพ มีความเชื่อว่าพระเจ้าอยู่ที่ใจ ถ้าเราทำดีพระเจ้าจะมาสถิตย์อยู่กับเรา จึงแตกต่างจากชาวมุสลิมอื่น ๆ แต่ก็ยังมีอีกราว 7% ที่ยังเคร่งครัดประเพณี ผู้หญิงคลุมหน้า และมีวิถีชีวิตใกล้เคียงแบบเดิม

เก้าโมงครึ่ง รถแวะเติมน้ำมันที่ปั๊มริมอ่าว พวกเราเลยถือโอกาสลงมาชมวิวทะเลเอเจียน มีเรือบรรทุกน้ำมันลอยอยู่ 4-5 ลำ มีโรงกลั่นน้ำมันขนาดใหญ่ริมอ่าวฝั่งตรงข้าม และตึกรามบ้านช่องที่สร้างลดหลั่นกันลงตามเนินเขาลำด้อย ๆ ย่องก่ง เราเดินทางมาถึงอาณาจักรเปอร์แกมอนสิบโมงเศษ เราต้องขับรถขึ้นเขาตามทางคดเคี้ยวและแคบ วนขึ้นไปหลายรอบน่ากลัวไม่น้อย แต่มองลงมาเห็นวิวเบื้องล่างที่งดงาม เมื่อรถถึงที่จอด คณะของเราก็ต้องเดินไต่บันไดขึ้นเนินสูงเพื่อชมเมืองเปอร์แกมอนซึ่งอยู่ข้างบน

5. นครสุดสวยเปอร์แกมอน (Pergamon)

เปอร์แกมอน เป็นเมืองที่สร้างอยู่บนเนินเขาสูงห่างจากทะเลเอเจียน (Aegean Sea) ประมาณ 20 ไมล์ สร้างในสมัยโรมัน โดยกษัตริย์เซลลูซิด (Selucid) แห่งซีเรีย ศิลปะและการก่อสร้างจึงเป็นรูปแบบผสมผสานระหว่างกรีก โรมัน และซีเรีย ตัวเมืองเปอร์แกมอนทอดขึ้นตามเนินเขาจนถึงที่สูง มีกำแพงล้อมรอบเป็นชั้น ๆ จนถึงที่ตั้งวิหารเก่าแก่ที่บูชาเทพเจ้าซุส ทั่วเมืองมีทางเดินและถนนที่ค่อย ๆ ลาดขึ้นจากทางเหนือถึงลานกว้างแล้วลาดต่อขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงส่วนบนสุด

โบราณสถานที่อยู่ตรงส่วนบนที่เด่นที่สุดของเมืองอโครโพลิส (Acropolis) นั่นคือ วิหาร

ทราจัน (Trajan Temple) เหลือแต่เพียงเสาหินอ่อนแบบไอโอนิค้ำเครื่องบนเรียงรายอยู่มากมาย ตลอดจนพลับพลาที่ประทับพักผ่อนของจักรพรรดิโรมัน เหลือเพียงฐานและโคนเสาขนาดใหญ่หลายสิบต้น ด้านหน้าวิหารจะมีแท่นหินวางรูปสลักหินอ่อนอยู่เป็นระยะ รูปเทพและเทพีทั้งหลายจะเหลือเพียงลำตัว เคี้ยวหายไป แต่กระนั้นก็ยังคงความสง่างามด้วยโครงสร้างของศิลปะแบบกรีกและโรมัน วิหารสำคัญอีกแห่งหนึ่ง คือ วิหารอะทีนา ซึ่งสร้างราว ค.ศ.400 ก่อนคริสตกาล ปัจจุบันเหลือเพียงโคนเสา 16 ต้น กับบริเวณฐานที่ตั้งอันผู้พัง ใกล้เคียง กันจะเป็นโรงละครที่มีฉมจรรยั้งชมชั้นที่สุดในโลกคล้ายขั้นบันได พวกเราเดินจากชั้นบนสุดไต่ลงมาเรื่อย ๆ จนถึงกลางโรงละครจึงค่อยเลี้ยวกลับออกไป

แพร่กามอนเป็นศูนย์รวมศิลปะวิทยาการในสมัยกรีกและโรมัน มีหอสมุดใหญ่เก็บกระดาษได้ถึงสองแสนม้วน แต่ปัจจุบันคงเหลือเพียงซากปรักหักพังของเสาวิหาร รูปสลัก ฐานแท่นบูชา เทพเจ้า โรงละคร หอสมุด ประตูและกำแพง เกือบทั้งหมดของศิลปะวัตถุอันล้ำค่าของยุคนี้ถูกขนมาประกอบเอาไว้ในพิพิธภัณฑ์ที่เกาะบอร์โดกลางแม่น้ำในประเทศเยอรมัน สมัยพระเจ้าไกเซอร์วิลเฮล์มที่ 1 (Kaiser Wilhelm I) เมื่อ ค.ศ.1870

เลียบชายฝั่งทะเลเอเจียน (Aegean Sea)

พวกเราลงจากแพร่กามอนราวเที่ยงวัน จึงแวะรับประทานอาหารกลางวันแบบบุฟเฟ่ก่อนจะเดินทางไปชมกรุงทรอย และเลยไปพักที่เมืองคานัคคาเล (Canakkale) อาหารมีให้เลือกมากมายทั้งไก่ทอด เนื้อแกะ ผักขมต้ม ถั่วต่าง ๆ ขนมปัง ผักสด มีแตงกวากับมะเขือเทศเสมอ แต่พวกเรา ก็ชอบ เพราะเนื้อหนา กรอบอร่อย ส่วนผลไม้มีแอปเปิ้ลกับส้มสีทองเกือบทุกร้าน น้ำดื่มต้องซื้อเอง ร้านนี้ขวดใหญ่ขายขวดละ 350,000 ลีรา (สามแสนห้าหมื่นลีรา) หรือ 60 บาทไทย ใ้ขวดเล็กราคา 50 บาท แพงเอาการ์ บางคนยอมอด แล้วค่อยไปซื้อตามปั้มน้ำมันซึ่งขายถูกขวดละ 70,000 ลีรา และถ้าจะเข้าห้องน้ำจะต้องจ่ายคนละสองหมื่นลีรา พวกเราต้องแวะเข้าบ่อย ๆ วันหนึ่งต้องจ่ายเป็นแสนทีเดียว

ราวบ่ายโมงเราออกเดินทางต่อ รถแวะให้เราซื้อของที่ระลึกที่ร้านขายของพื้นเมือง เป็นพวกเครื่องแก้วเจียรไนและคริสตัลทำเป็นรูปต่าง ๆ เช่น รูปสัตว์ พวงกุญแจ เป็นต้น พวกเราก็เฮลละโลเลือกซื้อกันเป็นพัลวันอย่างมีความสุข แล้วรถก็พาเราเลียบฝั่งทะเลเอเจียนไปสองข้างทางเต็มไปด้วยดงมะกอก เป็นไร่ใหญ่เขียวครึ้มไปทั้งแนวป่า มะกอกเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทั้งใน

อดีตและปัจจุบันของผู้คนแถบนี้ น้ำมันมะกอกมีประโยชน์มาก ใช้ปรุงอาหาร ใช้เป็นส่วนประกอบของยารักษาโรค เครื่องสำอาง เช่น ครีมทาผิว แชมพู และสบู่ พวกเราเลยแวะข้างทางซื้อผลิตภัณฑ์จากมะกอกไปใช้ลองดูบ้าง

เราถึงทรอยราวสี่โมงเย็น มองเห็นม้าไม้ตัวใหญ่มหึมาสร้างจำลองไว้ที่ปากทางเข้าเมือง เป็นสัญลักษณ์ของนครแห่งนี้

6. นครในมหากาพย์.....ทรอย (Troy)

เมืองทรอยในปัจจุบันชาวเติร์กเรียกชื่อว่า ฮิสาร์ลิก (Hisarlik) ตั้งอยู่ไม่ไกลจากช่องแคบคาร์ดะเนลล์นัก แต่เดิมอยู่ติดฝั่งทะเลมากกว่านี้ ลักษณะภูมิประเทศด้านหนึ่งติดฝั่งทะเล ด้านหนึ่งติดเขา ผู้คนจึงมีวิถีชีวิตสองวัฒนธรรม ที่อยู่ใกล้ทะเลก็เป็นชาวประมง ที่อยู่เชิงเขาหรือพื้นราบก็ทำอาชีพเกษตรกรรม ในอดีตกาลเมืองทรอยเป็นเมืองท่าชายทะเลที่ยิ่งใหญ่ มีเจ้าเมืองปกครองสืบต่อกันมาหลายชั่วคน และมีเรื่องราวดังที่กวีโฮเมอร์ ชาวอิซมีย์ เขียนไว้เป็นกาพย์อันยอดเยี่ยม

ตามเรื่องอีเลียด (Iliad) หรือสงครามสองนคร (The Trojan War) ของกวีโฮเมอร์กล่าวไว้ว่า ในอดีตกาลกองทัพกรีกยกมาตีกรุงทрой เนื่องมาจากสาเหตุที่เจ้าชายปารีสแห่งทройไปลักพาพระนางเฮเลน มเหสีของท้าวเมเนเลอุส (Menelaus) เจ้าผู้ครองนครสปาร์ตามาไว้ที่เมืองทрой เมืองต่าง ๆ ในประเทศกรีกที่เคยสัญญาว่าถ้านางเฮเลนเลือกใครเป็นคู่ครองแล้ว เมื่อเกิดเหตุร้ายขึ้นแก่งานจะต้องไปช่วยเหลือให้นางปลอดภัย ดังนั้นกองทัพกรีกจึงไปช่วยท้าวเมเนเลอุสรบกับทройเพื่อแย่งนางเฮเลนคืนมา

กองทัพกรีก มีพระเจ้าอะกาเมมนอน (Agamemnon) พี่ชายของท้าวเมเนเลอุสเป็นจอมทัพ ฝ่ายทройมี เฮคเตอร์ (Hector) เป็นจอมทัพ รบกันจน 9 ปีล่วงไปก็ไม่สิ้นสุด เพราะกรีกตีทройไม่ได้ และทройก็ขับไล่กรีกออกไปไม่ได้ จึงรบกันต่อมาอีก โดยทางกรีกใช้อุบายที่เรียกว่ากลศึกม้าไม้ในปีที่สิบของการสงคราม กรีกสร้างม้าไม้มหึมาขึ้นตัวหนึ่ง แล้วซ่อนทหารจำนวนหนึ่งไว้ในท้องม้าแล้วลากไปไว้ที่ชายหาด โอดิซุสแม่ทัพกรีกได้ให้ชายชรานั่งร้องไห้อยู่คนเดียวในค่ายพร้อมทั้งสั่งว่าถ้าพวกทройออกมาเห็นให้บอกว่า กองทัพกรีกยกกำลังกลับไปแล้วทั้งชายชราไว้สังเวยพระเจ้า และม้าไม้ให้พวกทройนำเข้าเมืองเพื่อสังเวยเจ้าแม่อาเรนา แล้วทройจะชนะสงคราม

เพราะเจ้าแม่จะช่วย พวกทรอยหลงกลลากม้าไม้เข้าประตูเมืองโดยไม่ฟังคำคัดค้านของโหรเฒ่าแห่งเมือง และยังเฉลิมฉลองชัยชนะอย่างเอิกเกริกอีกด้วย พอตึกพวกทหารเอกของกรีกก็ลงมาจากม้าไม้แล้วเปิดประตูเมืองรับทหารพวกตนเข้ามาไล่ฆ่าฟันทหารทรอยตายจนหมดสิ้น ทั้งจุดไฟเผาบ้านเมืองจนวอดวายย่อยยับ พระเจ้าเปรียมผู้ครองนครทรอยก็สิ้นพระชนม์ ท้าวเมเนเลอัสก็พานางเฮเลนกลับไปได้

ทรอยเป็นเมืองใหญ่ ตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ดี ด้านหนึ่งห่างจากทะเลไม่มากนัก อีกด้านหนึ่งเป็นภูเขา ตัวเมืองมีกำแพงล้อมรอบ มีเชิงเทินป้องกันอย่างแข็งแรง จึงสู้รบกับกรีกอย่างไม่ย่นย่อจนถึงสิบปี แต่ในที่สุดก็มาแพ้เพราะกลศึกม้าไม้ ปัจจุบันคงเหลือเพียงซากปรักหักพัง เศษหินดินปูนเสากำแพงหักพังจนไม่เหลือเค้าอะไรให้เห็น คงมีแต่ดอกหญ้าสีสดที่ขึ้นแซมข้างกองดินและต้นไม้รูปร่างแปลกประหลาดที่พอชื่นใจได้บ้าง ท่ามกลางความแห้งแล้งผุพัง

ซากกรุงทรอยที่เราได้มาเห็นนี้ นักโบราณคดีชาวเยอรมัน ชื่อ ไฮน์ริช ชไลมานน์ เป็นผู้ค้นพบเมื่อ ค.ศ.1870 หรือราว 127 ปีมาแล้ว ณ เชิงเขาแห่งหนึ่งในตุรกีห่างจากช่องแคบดาร์ดาเนลส์ไม่กี่ไมล์ และซากเมืองที่พบมีความกว้างเพียง 600 ฟุต เป็นซากแนวป้อมกำแพงล้อมรอบกรุงทรอยที่ปรักหักพัง ต่างจากที่จินตกวีโฮเมอร์รจนาไว้ในมหากาพย์อีเลียด ซึ่งบรรยายว่าทройเป็นเมืองใหญ่จนได้ถึง 50,000 คน มีกำแพงเมืองสูงถึง 100 ฟุต และมีป้อมปราการขนานมหึมาตั้งรับศึกอยู่ได้หลายปี เราชมกรุงทรอยแล้วก็หวนนึกถึง กรุงสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยาที่ปัจจุบันเป็นแหล่งมรดกโลกให้คนได้ศึกษาท่องเที่ยว จินตนาการย้อนถึงอดีตอันรุ่งเรืองหลายร้อยหลายพันปี ก่อนจะเหลือเพียงซากปรักหักพังเพราะถูกศัตรูบุกทำลายเผาผลาญและถูกรื้อถอนไปตามกาลเวลา

หกโมงเย็น เราออกจากทรอยไปพักที่เมืองคานัคคาเล (Canakkale) เมืองนี้เป็นเมืองท่องเที่ยวอยู่ริมทะเลมาร์มารา มีแหล่งท่องเที่ยว เล่นเรือใบ มีภัตตาคาร และโรงแรมหรู ๆ มากมาย เราพักที่โรงแรม Akol ริมอ่าว แล้วออกมาเดินชมทัศนียภาพที่หน้าโรงแรม เห็นภาพอ่าวโค้งสวย มีเรือบรรทุกน้ำมันลอยอยู่หลายลำ ริมอ่าวมีโรงกลั่นน้ำมันขนาดใหญ่ และมีบ้านเรือนดีกรามหนาแน่นลดหลั่นกันตามเนินเป็นภาพสวยงาม

ข้ามช่องแคบดาร์ดาเนลส์ (The Dardanelles)

เช้าวันรุ่งขึ้น ตรงกับวันพุธที่ 26 มีนาคม เราลงเรือเฟอร์รี่ข้ามช่องแคบดาร์ดาเนลส์ ที่ท่า

เมืองคานัคคาเล ใช้เวลา 30 นาที เรือก็มาถึงท่าที่เมืองเอเจอาบัท (Eceabat) ฝั่งยุโรป ช่องแคบช่วงนี้แคบที่สุดยาวเพียง 1 กิโลเมตร ไกด์เล่าว่าปีหนึ่ง ๆ จะมีเรือข้ามช่องแคบนี้ราว 24,000 ลำ และจะมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะตุรกีไม่เก็บค่าผ่านทาง เรือแต่ละลำจะต้องเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเอาเอง แม้จะมีประกาศอยู่เป็นระยะ ๆ ก็ตาม หากจะให้ปลอดภัยจริง ๆ ต้องเสียค่าเรือนำทาง ปีหนึ่ง ๆ จะมีอุบัติเหตุเรืออับปางราว 10 ครั้ง ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ โดยเฉพาะอุบัติเหตุของเรือบรรทุกน้ำมัน

ช่องแคบดาร์ดาเนลล์เป็นช่องแคบนานาชาติ ยุโรปไม่ยอมให้เป็นเขตของประเทศใดประเทศหนึ่ง แม้ตุรกีจะมีดินแดนอยู่ทั้งสองฝั่งก็ตาม รถโคชนาเราเล่นผ่านแผ่นดินรูปคล้ายด้ามขวาน ซึ่งมีทะเล 2 ข้าง คือ ทะเลเอเจียน (Aegean Sea) และทะเลมาร์มาร่า (Marmara Sea) ทักษิณภาพงดงาม อากาศเย็นสบาย ภายในรถอาจารย์สอนประวัติศาสตร์ก็ได้ให้ความรู้ และเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับความสำคัญของช่องแคบดาร์ดาเนลล์แห่งนี้

อาจารย์พลับพลึง เล่าตำนานรักของหนุ่มชาวกรีกและสาวตุรกีว่า หนุ่มกรีกว่ายน้ำข้ามช่องแคบดาร์ดาเนลล์จากฝั่งยุโรปไปฝั่งเอเชียเพื่อหาสาวคนรัก ฝ่ายสาวคนรักก็จะส่องโคมไฟให้เห็นทาง เพราะท้องน้ำมืดและอันตรายมาก อยู่มาวันหนึ่งพ่อของสาวรู้เข้าก็โกรธมากจึงจับลูกสาวขังไว้ไม่ให้ออกมาพบ หนุ่มกรีกว่ายน้ำหลงทางจนเหนื่อยอ่อนจมหายไปกลางทะเล เมื่อสาวคนรักรู้เข้าจึงเศร้าโศกเสียใจมาก และกระโดดทะเลตายตามไป ต่อมาจึงมีการสร้างประภาคารไว้ให้ชาวเรือรู้ว่า ท้องทะเลตรงไหนมีอันตราย จะได้ระมัดระวังไม่ผ่านเข้าไป ประภาคารนี้ชื่อว่า Leander's Tower ตามชื่อหนุ่มกรีก แต่แปลกที่ไปตั้งอยู่ในช่องแคบบอสฟอรัส มิได้อยู่ในช่องแคบดาร์ดาเนลล์ตามที่เกิดเรื่อง

คนกรีกไม่ถูกกับคนตุรกี คงมีมาตั้งแต่สมัยสงครามกรุงทรอยแล้ว พ่อของหญิงสาวจึงกีดกันหนุ่มกรีกจนต้องจมน้ำตาย ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศตุรกีถูกบีบบังคับไม่ให้เป็นเจ้าของช่องแคบดาร์ดาเนลล์ ทหารเติร์กกับทหารกรีกและอังกฤษ จนเลือดท่วมช่องแคบนี้เสีย ทหารทั้งสองฝ่ายไปเป็นแสน ๆ คน รัฐบาลุขเคมาลแห่งตุรกี ได้สั่งให้ทหารเติร์กไม่ต้องถอยแม้แต่ด้วยเหตุผลที่ว่าจะไม่ยอมพ่ายแพ้พวกที่เคยเป็นทาสตุรกีมาก่อน (กรีกเคยแพ้ตุรกียุคออตโตมันรุ่งเรือง) ในที่สุดสงครามก็ยุติโดยฝ่ายเยอรมันแพ้ ตุรกีเข้าข้างเยอรมันจึงแพ้สงครามด้วย จึงถูกรุมบีบจากประเทศในยุโรปมิให้เป็นเจ้าของช่องแคบนี้แต่เพียงผู้เดียว โดยให้เป็นช่องแคบนานาชาติ

รวมถึงช่องแคบบอสฟอรัสด้วย เพื่อให้ประเทศอื่น เช่น รัสเซียมีทางออกทะเล และด้วยเหตุผลทางการเมืองอื่น ๆ อีก ขณะที่รถแล่นเลียบช่องแคบฝั่งยุโรปจะเห็นอนุสรณ์สถานขนาดใหญ่มีมาสูงเสียดฟ้า ตั้งตระหง่านอยู่ริมฝั่ง เป็นอนุสรณ์แก่ผู้เสียสละชีวิตเพื่อชาติ ตามผู้เล่าว่าภายในบรรจุอะไร ได้คำตอบว่าไม่ทราบ จึงเดากันว่าจะมีชื่อผู้เสียชีวิตจารึกไว้ พร้อมกับประวัติการต่อสู้อันเกรียงไกร เหมือนอนุสรณ์สถานที่เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์กระมัง ใครรู้ช่วยบอกที

7. อิสตันบูล (Istanbul) ศูนย์รวมศิลปอารยธรรม

คณะเราถึงอิสตันบูลราวปลายโมง เมื่อรถแล่นเข้าเขตชานเมืองจะเห็นที่อยู่อาศัยสร้างเป็นอพาร์ทเมนต์และคอนโดมิเนียมสูง ๆ เป็นกลุ่ม ๆ หนาแน่นทั้งสองฟากทาง พอถึงในเมืองการจราจรเริ่มติดขัดเพราะถนนแคบ และขึ้นเป็นเนินลงเนินบ่อยครั้ง แต่ก็พอเคลื่อนตัวได้ตามจังหวะสัญญาณไฟ รถแท็กซี่ในอิสตันบูลใช้รถเก๋งขนาดกลางทาสีเหลืองทั้งคันไม่ใช่สีอื่นเลย ส่วนรถประจำทางจะมีที่นั่งเหมือนรถสองแถว มีที่ยืนตรงกลางระหว่างแถว โดยมีห่วงกลมเหนือศีรษะสำหรับยึดหรือโหน

สภาพของอิสตันบูลวันนี้ มีสิ่งก่อสร้างเก่า ๆ สลับกับสิ่งใหม่ ๆ ปะปนกันไป ป้อมปราการไบสท์ หอส่งน้ำ ตึกทันทสมัย โรงแรมหุ ภัตตาคาร สวน หอคอย ก็มองเห็นได้ตลอดเวลาที่นั่งรถผ่าน ดูจะเป็นเมืองเดียวในโลกกระมังที่เป็นแหล่งรวมศิลปอารยธรรมสำคัญไว้ถึง 3 สมัย คือ สมัยโรมัน สมัยไบแซนไทน์ และสมัยออตโตมัน มีร่องรอยโบราณสถาน โบราณวัตถุยืนยันถึงสถาปัตยกรรมสมัยนั้น ๆ อย่างชัดเจน

ปัจจุบันอิสตันบูลเป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศ เป็นเมืองท่า เป็นศูนย์กลางทางการค้า และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมาทศวรรษศึกษาอย่างยิ่ง ด้วยเป็นแหล่งประวัติศาสตร์อารยธรรมของโลก และทัศนียภาพอันงดงามของสองทวีปทั้งฝั่งยุโรปและฝั่งเอเชีย คณะเราจึงเลือกชมพระราชวังอันมั่งคั่ง “โดลมาบาห์เซ” เป็นอันดับแรก และต่อด้วยการล่องเรือชมช่องแคบบอสฟอรัสยามสนธยา เป็นอันสิ้นสุดรายการของวันนี้

พระราชวังโดลมาบาห์เซ (Dolmabahche Palace)

พระราชวังนี้สร้างเมื่อ ค.ศ.1843-1856 ใช้เวลาก่อสร้างรวม 13 ปี ในสมัยสุลต่านอับดุลเมจิด ซึ่งเป็นสุลต่านองค์สุดท้ายก่อนที่ตุรกีจะเปลี่ยนการปกครองเป็นระบบสาธารณรัฐ สถาปนิก

คนสำคัญที่ออกแบบตกแต่งวังนี้ คือ คาราเบต บัลยาน บริเวณกว้างขวางกินเนื้อที่ 250,000 ตารางเมตร เลียบความยาว 600 เมตรไปตามชายฝั่งของช่องแคบบอสฟอรัสด้านยุโรป ด้านหน้าทางเข้าพระราชวังจะเห็นหอนาฬิกาหินสูงถึง 27 เมตรตั้งเด่นอยู่ หอนาฬิกานี้เป็นสถาปัตยกรรมแบบบาโรกที่งดงามสร้างเมื่อ ค.ศ.1854 จากนั้นจะถึงประตูชั้นนอกขนาดใหญ่คู่มั่นคงแข็งแรง ถัดไปจึงเป็นอุทยานที่มีสนามหญ้าเขียวชอุ่ม ตกแต่งประดับอย่างงดงามอยู่สองข้างทางเดินเข้าประตูชั้นในที่มีซุ้มประตูสลักเสลาหินอ่อนเป็นลายนูนวิจิตรบรรจง

ภายในพระราชวังประกอบด้วยห้องโถงขนาดใหญ่ 43 ห้อง ห้องที่เป็นท้องพระโรง ใช้รับรองแขกเมือง ประดับด้วยโคมแก้วเจียระไนหนักสี่ตันครึ่ง มีหลอดไฟ 750 ดวง โคมนี้เป็นของพระราชทานจากควีนวิกตอเรียแห่งอังกฤษแก่ราชสำนักออตโตมัน ห้องอื่น ๆ ยังมีอีก 285 ห้อง ประดับตกแต่งตามอย่างราชสำนักยุโรป มีภาพจิตรกรรมฝาผนังและได้เพดานโคม มิงานศิลปะชั้นเยี่ยมจากทั่วโลกตั้งแสดงไว้ตามห้องต่าง ๆ อาทิ เครื่องแก้วเจียระไน เครื่องเคลือบจากจีน ญี่ปุ่น และตุรกี เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องเพชรและอัญมณีล้ำค่า นาฬิกาโบราณตลอดจนเครื่องราชูปโภคของสุลต่าน ทุกห้อง และทางเดินปูลาดด้วยพรมทอมือรวมเป็นพื้นที่ 4,455 ตารางเมตร ลวดลายและสีสันของพรมเป็นแบบศิลปะดั้งเดิมของตุรกี

ล่องเรือชมช่องแคบบอสฟอรัส (Cruises on the Bosphorus)

ท่าลงเรืออยู่ไม่ไกลจากหอนาฬิกาหิน หน้าพระราชวังโดลมาบาห์เซ นัก เมื่อลงเรือแล้วเรือจะพายหน้าเลียบฝั่งยุโรปตรงไปทางทะเลดำ ช่องแคบบอสฟอรัสมีความยาวประมาณ 30 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างทะเลดำกับทะเลมาร์มารา แบ่งแยกดินแดนเป็นสองทวีป ฝั่งตะวันตกเป็นของทวีปยุโรป ฝั่งตะวันออกเป็นของเอเชีย ทักษะภาพของทั้งสองฝั่งจะสวยงามแตกต่างกัน ทางฝั่งยุโรปจะเห็นพระราชวังโดลมาบาห์เซ มัสยิดออร์ตาเกย (Ortakoy) สะพานบอสฟอรัสซึ่งเป็นสะพานแขวนแห่งแรกที่ทอดเชื่อมสองทวีป บ้านไม้แบบโบราณที่งามทั้งรูปแบบและสีสัน และก่อนถึงสะพานฟาติห์ (Fatih) อันเป็นสะพานที่สองที่ข้ามช่องแคบนี้ จะเห็นป้อมใหญ่ที่เรียกว่า ป้อมรูเมลี (Rumeli Fortress) หรือป้อมยุโรป ที่สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ.1452 โดยสุลต่านเมห์เมตที่ 2 เพื่อใช้เป็นจุดควบคุมเส้นทางสัญจรของเรือที่จะผ่านช่องแคบนี้ และตัดความช่วยเหลือจากภายนอกที่จะให้แก่กรุงอิสตันบูลหรือกรุงคอนสแตนติโนเปิลสมัยนั้น ต่อมาสุลต่านเมห์เมตที่ 2 ก็ตีกรุงคอนสแตนติโนเปิลของจักรวรรดิไบแซนไทน์ได้ เมื่อสร้างสะพานแขวนแห่งที่ 2 ใน ค.ศ.1988 จึงตั้งชื่อสะพานว่า

(Fatih Sultan Mehmed Bridge หรือ Fatih bridge เพื่อเฉลิมพระเกียรติแก่พระองค์ (Fatih แปลว่า ผู้พิชิต)

เรือจะวกเลี้ยวกลับบริเวณเวียงน้ำคล้ายทะเลสาบใหญ่ใกล้ ๆ กับส่วนที่แคบที่สุดของช่องแคบ (กว้าง 800 เมตร) จะมองเห็นป้อมเอเชีย หรือป้อมอะนาโดลู (Anadolu Fortress) ซึ่งอยู่เยื้องกับป้อมรูเมลีคนละฝั่ง ฝั่งเอเชียจะมีต้นไม้เขียวครึ้มหนาแน่นบนเนินเขา ตามริมฝั่งจะเห็นบ้านไม้แบบโบราณที่สวยงาม มีหอคอย ป้อมปราการ ร้านค้าตลาด และตึกกรมเรียงรายอยู่เป็นระยะ ๆ หนาแน่นไม่แพ้ฝั่งยุโรป เรือจะพาเราวนมาที่ท่าเดิม ใช้เวลาล่องชมราว 35 นาทีก็สิ้นสุดการล่องเรือเพียงเท่านี้

ตอนค่ำเราไปรับประทานอาหารและชมการแสดงศิลปะพื้นบ้าน รวมทั้งระบำหน้าท้องอันลือชื่อของตุรกีที่ Kervansaray Night Club ซึ่งก็สวยงาม ตื่นเต้น หวาดเสียวเร้าอารมณ์ดี เสริ้งแล้วจึงกลับ ไปพักที่โรงแรม SWISHOTEL The Bosphorus ระดับ 5 ดาว ที่หรูหราในอิสตันบูล

เช้าวันที่ 27 มีนาคม 2540 อันเป็นวันที่หก และเป็นวันสุดท้ายที่เราจะอยู่ที่ตุรกี เรายังมีโปรแกรมที่จะไปเยี่ยมชมอีกหลายแห่งกว่าจะถึงค่า ซึ่งต้องเดินทางกลับเมืองไทย เราจึงเริ่มที่ตลาดใจกลางกรุงอิสตันบูล เพื่อจะได้ไม่เบียดเสียดกับผู้คนมากนัก เนื่องจากยังเช้าอยู่

แกรนด์ บาซาร์ หรือคัฟเวอร์ด์ บาซาร์ (Grand or Covered Bazaar)

ตลาดนี้สร้างเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 15 และสร้างใหม่อีกครั้งเมื่อ ค.ศ.1898 เนื่องจากไฟไหม้ทำให้เสียหายมาก แต่ยังรักษารูปแบบให้ใกล้เคียงกับของเดิมมากที่สุด คือ เป็นตลาดที่มีหลังคาโค้ง ครอบคลุมตลอด มีทางเดินมากกว่า 60 ช่องทาง มีร้านขายของมากกว่าสามพันร้าน สินค้าที่จำหน่ายมีหลายประเภท โดยเฉพาะงานฝีมือซึ่งช่างผู้ทำนำมาขายเอง เช่น เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องประดับ พรหมทอมือ เครื่องแก้วเจียรไน เครื่องหนัง วัตถุโบราณ ของเก่า เซรามิค และของที่ระลึกกระจุกกระจิกไปจนถึงชิ้นใหญ่ ๆ ราคาสินค้าต่อรองกันได้ ผู้คนนักท่องเที่ยวมาชมตลาดกันเนืองแน่น เสียงเรียกลูกค้า เสียงต่อรองราคา วุ่นวายโต้ถามทักทายกัน จ๊อกจ๊กจ๊อจ๊อเป็นความมีชีวิตชีวา และสีสันของตลาดแห่งนี้

เราออกจากแกรนด์บาซาร์ ไปแวะตลาดอียิปต์ราว 9 โมงเช้า เพื่อซื้อของบางประเภท เช่น ถั่วต่าง ๆ เกาลัด ชาแอปเปิล (Apple Tea) และพวกขนมหวานของตุรกี (Turkish Delights) ตลาดอียิปต์เป็นตลาดห้องแถวมีทางเดินแคบ ๆ เข้าไปเหมือนสะพานหัน หรือตลาดประตูน้ำของเรา

ผู้คนมากมายขวักไขว่ ของที่ขายส่วนใหญ่เป็นของพื้นเมืองประเภทอาหารแห้ง เราซื้อกันได้ของมากมาย หอบหิ้วพระพุทธรูป แล้วจึงเดินทางต่อไปชมพระราชวังทอปกาปี ซึ่งปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หลังการสถาปนาตุรกีเป็นสาธารณรัฐ เมื่อ ค.ศ.1924

พระราชวังทอปกาปี (Topkapi Palace)

พระราชวังทอปกาปี สร้างเมื่อ ค.ศ.1472-1478 ใช้เวลาสร้างรวม 6 ปี ตั้งอยู่บริเวณป้อมปราการสมัยไบแซนไทน์กลางดงมะกอก โดยสุลต่านเมห์เมตที่ 2 หลังจากทีพระองค์พิชิตกรุงคอนสแตนติโนเปิลของจักรวรรดิไบแซนไทน์ได้แล้ว บริเวณพระราชวังกว้างขวางเกือบ 700,000 ตารางกิโลเมตร ล้อมรอบด้วยกำแพงสูงยาว 5 กิโลเมตร ไปตามแนวฝั่งทะเลมาร์มารา เป็นจุดที่มองเห็นทัศนียภาพของทะเลทั้ง 3 ด้าน คือ โกลเดน ฮอร์น ช่องแคบบอสฟอรัสและทะเลมาร์มาราอย่างชัดเจน สถาปัตยกรรมเป็นแบบออตโตมัน โดยจำลองมาจากพระราชวังเดิมที่เมืองเอดีเน (Edine) ต่อมามีการขยายต่อเติมในรูปแบบของสถาปัตยกรรมฝรั่งเศส

ประตูของพระราชวังมีทั้งหมด 7 ประตู อยู่ด้านติดทะเล 4 ประตู ประตูที่สำคัญที่สุดคือประตูที่ 2 เรียกว่า อิมพีเรียลเกต (Imperial Gate หรือ The Gate of Salutation) อยู่ด้านหลังโบสถ์เซนต์โซเฟีย เราเดินเป็นระยะไกลกว่าจะถึงประตูนี้ เป็นประตูที่มีความสำคัญและงามสง่า ประตูเป็นรูปโค้ง มีหอคอยยอดแหลมขนาบอยู่สองข้าง ระหว่างหอคอยมีธงชาติตุรกีสีแดงปักไว้ปลิวไสว กำแพงล้อมรอบสูงใหญ่ทะมึน มีต้นไม้เก่าแก่ตลอดแนวทางเดินและดอกไม้แปลก ๆ สีต่าง ๆ ออกดอกบานสะพรั่งอยู่บริเวณหน้าประตู เราเข้าประตูนี้ไปชมสารพัดสิ่งข้างใน ซึ่งมีแต่เก่าแก่ งดงามล้ำค่า มีความเป็นมาอันยิ่งใหญ่และยาวนาน เช่น มหาสมบัติ กริชแห่งทอปกาปี (Topkapi Dagger) ที่ด้ามประดับด้วยมรกตเม็ดใหญ่ 3 เม็ด ฝักทำด้วยทองคำประดับเพชร และอัญมณีมีค่าอื่น ๆ เพชรของช่างทำช้อน (Spoon maker's Diamond) ขนาด 86 กะรัต เจียระไนเหลี่ยมกุหลาบ 49 เหลี่ยม ล้อมรอบด้วยเพชรขนาดย่อมอีก 49 เม็ด นอกจากนี้ยังมีเครื่องถ้วยชาม เครื่องลายคราม เครื่องเงิน เครื่องทองจากประเทศต่าง ๆ ส่วนอาคารสำคัญอื่น ๆ ก็มี ฮาเร็ม โรงครัว โรงเรือน โรงทหาร โรงเรียน หอสมุด ห้องแสดงเครื่องราชูปโภคของสุลต่าน มีหมู่ตึกที่พักพลพา (Pavilion) ที่งดงามริมฝั่งทะเล เช่น ตึกแบกแดด (Bagdad Pavilion) ตึกกระเบื้อง (Terrace or Sofa Pavilion) เป็นต้น อุทยานในพระราชฐานก็กว้างขวางร่มรื่น ดอกไม้หลากหลายพรรณบานสะพรั่งงดงาม

จากนั้นคณะเราได้ลงไปเดินชมบริเวณจัตุรัสอะห์เมต หรือ ฮิปโปโดรม

ฮิปโปโดรม (Hippodrome หรือ Sultanahmet Square)

ฮิปโปโดรม สร้างในสมัยจักรพรรดิเซปติมิอุส เซเวรุส (Septimius Severus) เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดแสดงกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวเมือง สร้างเป็นรูปเกือกม้ากว้าง 117.5 เมตร ยาว 440 เมตร ผู้ชมได้รอบสนาม 30,000 คน ปัจจุบันเหลือเพียงบริเวณลานหน้ามัสยิดสีฟ้า (Blue Mosque) โบราณวัตถุที่ตั้งอยู่บริเวณนี้เสาคือ 3 ต้น คือ

The Egyptian Obelisk

เป็นเสาหินสลักที่สร้างในอียิปต์เพื่อถวายพระเกียรติแด่ฟาโรห์ทุตโมซิสที่ 3 (Pharaoh Thutmosis III) และจักรพรรดิโรมันพระองค์หนึ่ง ทรงนำมาจากอียิปต์เพื่อไว้ในกรุงคอนสแตนติโนเปิล เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 4 และมาตั้งอยู่ที่ ฮิปโปโดรม สมัยจักรพรรดิธีโอโดซิอุสที่ 1 มีความสูงจากฐานถึงยอด 26 เมตร ฐานที่รองรับเสาและส่วนบนส่วนล่างของเสาสลักร่องราวของพระจักรพรรดิเกี่ยวกับผู้มาถวายเครื่องราชบรรณาการ พระประยูรญาติ และข้าทาสบริวารของพระองค์

The Walled Obelisk

เป็นเสาหินสูง 32 เมตร ตัวเสาหุ้มด้วยแผ่นสำริดและอักขระทองคำ ในสมัยพระจักรพรรดิคอนสแตนติน ในคริสต์ศตวรรษที่ 10 สมัยสงครามครูเสดครั้งที่ 4 มีผู้ขุดลอกทองและแผ่นสำริดออกจากเสา จึงเห็นร่องรอยการขุดเจาะอยู่ทุกวันนี้ ในสมัยออตโตมัน เสานี้ใช้แข่งขันการปีนเสาสูงในเทศกาลต่าง ๆ

The Serpentine Column

เสารูปงูพันกันแน่นเป็นเกลียวเหมือนตัวเดียวกัน เดิมสูง 8 เมตร ปัจจุบันเหลือเพียง 5.35 เมตร เสาสูงนี้หล่อด้วยโลหะสำริดสร้างในกรีกเมื่อ 480 ปีก่อนคริสตกาล เพื่อฉลองชัยที่กรีกมีต่อเปอร์เซีย และได้นำมาไว้ที่ฮิปโปโดรม เมื่อ ค.ศ.330 สมัยจักรพรรดิคอนสแตนติน

The German Fountain

ที่ปากทางเข้าฮิปโปโดรม มีน้ำพุหลังคาโดมสีฟ้าสดตั้งอยู่ น้ำพุนี้ พระจักรพรรดิวิลเฮล์มที่ 2 (Wilhelm II) แห่งเยอรมัน พระราชทานเป็นของขวัญแด่สุลต่านอับดุลฮามิดที่ 2 (Abdulhamid II) เมื่อ ค.ศ.1898 เป็นน้ำพุที่สวยงามด้วยสถาปัตยกรรมแบบไบแซนไทน์ใหม่ (Neo-Byzantine Style) ภายในโดมประดับด้วยโมเสกสีทอง

จากฮิปโปโดรม เราเดินข้ามถนนไปชมมัสยิดสีฟ้า

มัสยิดสีฟ้า (Blue Mosque or Sultan Ahmet Mosque)

สร้างในสมัยสุลต่านอะห์เมตที่ 1 ช่วง ค.ศ.1609-1616 รวม 13 โดยมีพระประสงค์จะให้ยิ่งใหญ่และงดงามกว่าโบสถ์เซนต์โซเฟียของจักรวรรดิไบแซนไทน์ จึงโปรดให้เมห์เมต อา ผู้เชี่ยวชาญงานศิลปะประดับมุกเป็นผู้ออกแบบ ลักษณะมัสยิดเป็นรูปสี่เหลี่ยมกว้าง 51 เมตร ยาว 53 เมตร หลังคาเป็นรูปโดมสูง 43 เมตร กว้าง 23.5 เมตร ภายในมีหอสวดใหญ่และมีที่ประทับของสุลต่าน ตามผนังและระเบียงประดับด้วยกระเบื้องสีฟ้าจากเมืองอิซนิค (Iznik) ของตุรกีที่มีศิลปะเป็นเอกลักษณ์ จำนวน 21,000 แผ่น หน้าต่างเป็นกระจกสี 260 บาน

สุลต่านอะห์เมตที่ 1 ทรงครองราชย์เมื่อพระชนมายุ 14 พรรษา และสิ้นพระชนม์ขณะมีพระชนมายุ 28 พรรษา หลังจากสร้างมัสยิดเสร็จเพียง 6 เดือน

เราได้เดินชมบริเวณลานในมัสยิด และก่อนเข้าไปในหอสวดใหญ่ ต้องถอดรองเท้าทุกคน พวกเราจึงเบียดเสียดผู้คนเข้าประตูมัสยิดอย่างทรหด ทั้งขาเข้าและขาออกซึ่งเป็นประตูเดียวกันดูวุ่นวายดี

โบสถ์เซนต์โซเฟีย (Saint Sophia)

โบสถ์เซนต์โซเฟียเป็นโบสถ์เก่าแก่สร้างในสมัยจักรพรรดิคอนสแตนติน เป็นสถาปัตยกรรมชิ้นเอกของยุคไบแซนไทน์ โครงสร้างเป็นตึกสี่เหลี่ยมหลังคาแบบโดม เส้นผ่าศูนย์กลาง 31 เมตร สูงจากพื้นดินถึงยอด 40 เมตร มีเสาหิน 107 ต้น ภายในมีภาพโมเสกเกี่ยวกับศาสนาและจักรพรรดิยุคไบแซนไทน์ โบสถ์เคยถูกทำลายหลายครั้งและเสียหายจากแผ่นดินไหว ได้รับการปฏิสังขรณ์เรื่อยมา เป็นโบสถ์ที่มีความสำคัญในศาสนาคริสต์ียนนานถึง 916 ปี และเป็นมัสยิดของศาสนาอิสลามอีก 447 ปี ปัจจุบันกลายเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ในสมัยเคมาล อะตาเติร์ก

ส่งท้าย

ตลอดเวลาหกวันที่เราท่องเที่ยวในดินแดนตุรกี เริ่มจากสนามบินอังการา เลาะเลียบกลางที่ราบสูงอะนาโตเลียด้านตะวันออก แล้วอ้อมขนานดินแดนด้านในของทะเลเมดิเตอร์เรเนียนจนถึงแนวฝั่งทะเลเอเจียนนำข้ามช่องแคบดาร์ดาเนลส์ไปฝั่งยุโรปแล้วเลียบผ่านสองทะเลไปจนถึงอิสตัน

บูล ซึ่งเป็นจุดแรกที่เรามาถึงประเทศนี้ เราได้ประสบพบเห็นสิ่งที่ตื่นตาตื่นใจตลอดเส้นทางจาก
ชนบทที่แห้งแล้งกันดารที่หนาวเย็นตอนกลางของประเทศ แต่ก็มีภูมิประเทศที่งดงามมหัศจรรย์
ให้ได้ชื่นชมใจ คือ คัปปาโดเกีย และปามุคคาเล และเมื่อถึงชายฝั่งทะเลเอเจียนตลอดแนว เราก็ได้
ชมความงดงามของเมืองชายฝั่งคือ เมืองคูซาดาสี อิชมียร์ และคานัคคาเลทางด้านตะวันตก
และได้เยี่ยมชมโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์คือ เอฟีซุส แพร์กามอน และทรอย เมื่อ
ข้ามช่องแคบดาร์ดาเนลส์ไปยุโรป เราก็ได้ชมความงามของสองฝั่งทะเลเอเจียนและมารัมาราจนถึง
อิสตันบูล เราก็ได้ชมพระราชวังอันโอฬารพร้อมทั้งพระคลังมหาสมบัติอันล้ำค่า ตลอดจนมหา
สุเหร่า โบสถ์ โบราณสถาน ฮิปโปโดรม ได้ลองเรือชมความงามของสองฝั่งช่องแคบบอสฟอรัส ได้
จับจ่ายซื้อของในตลาดใหญ่แกรนด์บาซาร์ ตลาดอียิปต์ และตำบลบียอกลู เราไม่รู้สึกรู้หา
เหนื่อยหรือเบื่อหน่ายเลย มีแต่ได้เพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ และความเพลิดเพลินสนุกสนาน
ตลอดเวลา จากที่รู้แต่เพียงคำสองคำที่เกี่ยวกับประเทศนี้ คือ การอาบน้ำแบบตุรกี (Turkish Bath)
และ ยังเติร์ก (Young Turk) ก็ได้รู้คำตอบและรายละเอียดขยายวิสัยทัศน์ให้เปิดกว้างที่จะเรียนรู้
และเติมฝันให้กับตนเอง ดังนั้น จึงรู้สึกขอบคุณประเทศนี้ ที่มีหลายสิ่งหลายอย่างควรค่าแก่การรู้
เห็น หากมีโอกาสอีกก็ยังคงอยากหวนมาชมสิ่งที่เหลืออยู่มากมายในดินแดน 2 ทวีป 3 อารยธรรม
แห่งนี้ เราซาบซึ้ง และรู้สึกขอบคุณ ประเทศตุรกี

8. แต่.....ตุรกี

- ◎ แม่นอยู่ไกลสุดหล้าฟ้ากว้าง
แม่เหินหนาวร้างอกสะทกครัน
- ◎ เพื่อเที่ยวท่องล่องชมธรรมชาติ
มหาสมบัติล้ำค่าบรรดามี
- ◎ จาก อังการา ฝ่าหิมะภูมิประเทศ
เจาะเป็นบ้านอยู่อาศัยปิดไว้มิด
- ◎ นี่คือ คัปปาโดเกีย ไม่เสียหลาย
ได้ป็นขึ้นโบสถ์คริสต์สถิตองค์

จะลัดล่องรุดไปดั่งใจฝัน
จะฝ่าฟันมุ่งสู่ ตุรกี
ประวัติศาสตร์อารยธรรมนำสุขศรี
สถานที่วัง วัด มัสยิด
จนถึงเขตเขาลาวาพาแปลกจิต
เป็นแนวติดต่อกันดูมันคง
ได้อย่างกรายเยี่ยมชมสมประสงค์
ได้มุดลงถ้ำหินใต้ดินดอน

- ◎ แล้วรื้อยล่องท้องมา ปามุคคาเล
คล้าย ปุยเมฆ เสกสรรค์เป็นขั้นตอน
 - ◎ แล้วแหวะที่ ฮีเยรา เมืองศักดิ์สิทธิ์
ประดุจโค้งโรงละครก่อนชุมนุม
 - ◎ แต่ครั้งก่อนเป็นนครอันใหญ่กว้าง
เห็นร่องรอยพลอยเศร้าใจไม่เพิดเพลิน
 - ◎ สู่ นครเอพิซุส สุดสง่า
โรงละครหอสมุดสุดมากมี
 - ◎ ที่อาบน้ำที่ประชุมมุนถน
เหลือเพียงซากก็ยังอลังการ
 - ◎ แล้วเลียบอ่าว อิชมีร์ ที่เรือรุ่ง
รถขึ้นเขาสูงวนจนลืบทา
 - ◎ เป็นเมืองศิลปกรีกโรมันบันผสาน
โรงละครรูปสลักแม่หักพัง
 - ◎ แล้วเลียวลัดตัดมา คานัคคาเล
นครในมหากาพย์ที่ทราบมา
 - ◎ นครทรอย นั้นใครก็รู้
เอาม้าไม้ล่อไว้ให้หลงตาม
 - ◎ ครันตกรีกกรีกออกมาจากม้าไม้
เผาบ้านเมืองเย็นยับเกินปรับปรุง
 - ◎ อดีตสอนย้อนไปให้สำนึก
ชื่อ เฮเลน เป็นต้นเหตุอาเพศนำ
 - ◎ เราจึงเห็นเพียงซากเศษอิฐหิน
ทั้งม้าไม้มเหสีหน้าบุรี
 - ◎ วันรุ่งขึ้นลงเรือเพื่อข้ามฟาก
ผ่าน ช่องแคบดาร์ดาเนลล์ เด่นอำไพ
- เห็นทะเลปูนขาวพราวสลอน
ธารน้ำร้อนน้ำแร่แก้โรครุม
 - เศษหินอิฐมากมายก่ายกองสุม
ทั้งมีหลุมฝังศพกลบเกลื่อนเนิน
 - บัดนี้ร้างเหลือเพียงค้ำหวางเขาเงิน
จึงเร่งเดินทางต่อไม่รอรี
 - บรรเจิดตาศิลป์ สลักเป็นศักดิ์ศรี
รูปปั้นเทพเทพงามตระการ
 - ที่ชุมชนเสาดินเรียงเคียงวิหาร
จิตเบิกบานได้ชื่นชมสมจินตนา
 - เพื่อหมายมุ่งชมสถานอันหวูหวา
จนมาถึง แพร่กามอน นครดัง
 - เสาวิหารฐานนุชาয়งน่าขลัง
แต่ก็ยังงามนักประจักษ์ตา
 - เลียบ ทะเลอีเจียน เวียนเสาะหา
เคยอัปราชัยยับกับสงคราม
 - เพราะศัตรูวางแผนเด็ดจนเข็ดขาม
ทรอยแบกหามฉลองชัยในกลางกรุง
 - แล้วรุกไล่ฆ่าฟันกันจนยุ่ง
ที่เคยรุ่งเลยเหลือซากฝากให้จำ
 - ที่เกิดศึกเพราะแย่งชิงหญิงงามข้า
จึงต้องทำศึกยับนับสิบปี
 - เกลื่อนกองดินกำแพงหักเป็นสักรี
ว่าเคยมีอดีตเป็นมาเช่นไร
 - ผู้คนมากทะเลงามน้ำฟ้าใส
เพื่อล่องไปฝั่งยุโรปเที่ยวพบชม

◎ รถเลียบผ่านสองสมุทรที่สุดกว้าง	ดูอ่าวกว้าง อีเจียนซี ทุ่งงามสม
มาร์มาร่า สีฟ้าใสให้นิยม	เคล้าสายลมพานพัดสัมผัสสกาย
◎ ถึง อิสตันบูล ศูนย์กลางทางการค้า	เป็นเมืองท่าเมืองเทียวท่องล่องค้าขาย
สถาปัตยกรรมกรรมกองกำจาย	เห็นยอดปลายเสียดฟ้ามเลื่องมล้าง
◎ มัสยิดสีฟ้า น่าเลื่อมใส	เซนต์โซเฟีย โบสถ์ใหญ่ไม่ผิดหวัง
เสาดันกลมโดมหลังคาส่งาดัง	นิรมิตปิดผนังโมเสดงาม
◎ ทอปกากี พระราชวังคลังสมบัติ	เจดจรัสเด่นตาน่าเกรงขาม
มรกตสามเม็ดเพชรน้ำงาม	เลื่องลือนามสุดยอด ออตโตมัน
◎ โดลมาบาห์เซริมทะเลสีฟ้าใส	เพริศพิไลงามศิลป์จินดาสวรรค์
โคมระย้านำรักหนักสีตัน	ห้องล้ำค้ำอุสญกรรม ท่านเคมาล
◎ แล้วชมเสาสามต้นพันไกลลิบ	เสาฮียิปต์ เสากำแพง
อีก เสางู คู่กันไปไร่เทียมทาน	ตั้งกลางลานใหญ่โต ฮิปโปโดรม
◎ ชมตลาดแกรนด์บาซาร์หาซื้อของ	ลงเรือล่อง บอสฟอรัส คลื่นซัดโหม
ผ่านสะพานปราการล้อมป้อมกระโจม	ไม่ ทрудโหมยังดูเด่นเห็นเรียงราย
◎ บ้านโบราณดีกรามตามริมฝั่ง	พระราชวังหูลุเลื่องงามเจดฉาย
ได้อ้อมตาสดใสใจสบาย	แสนเสียดายต้องจากไปในวันนี้
◎ จะจดจำจารึกผืนึกแน่น	ได้พบแดนเอกลักษณ์สมศักดิ์ศรี
ได้ซึมซับประทับใจในสิ่งดี	ตูรกี มีมอบขอขอบคุณ
◎ จะไม่ลืมความงามธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์อารยธรรมนำเกื้อหนุน
อีกผู้คนแจ่มใสฝึกฝนบุญ	ล้วนสิ่งสุนทรอูญ์ค่ายากจะลืม

11 พฤษภาคม 2540

ป้อมปราการธรรมชาติที่อุซหิซา คัปปาโดเคีย

ซากลารูปร่างต่าง ๆ ที่หุบเขาเกอเรเม คัปปาโดเคีย (Gere me, Cappadocia)

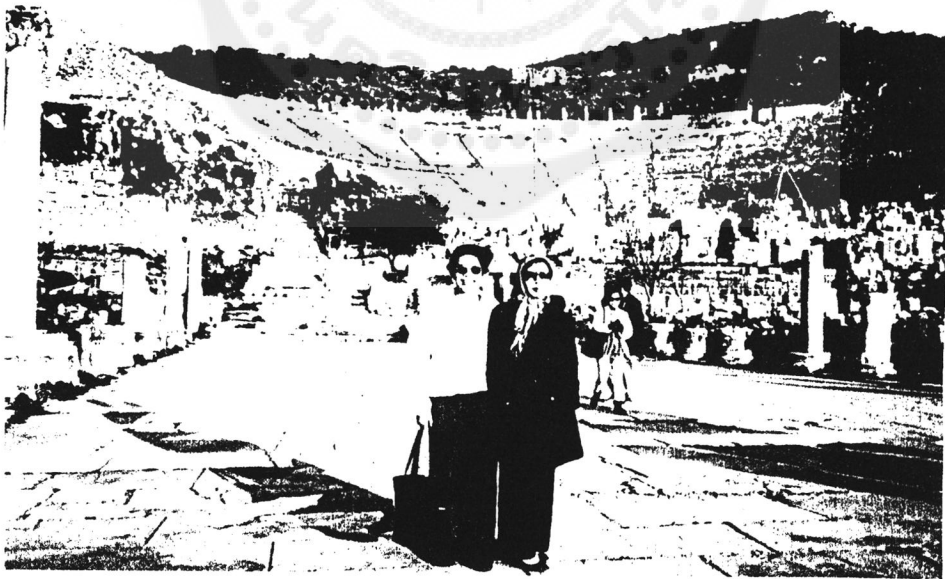
น้ำตกหินปูนที่ปามุกคาล (Pamukkale)

สุสานโรมัน นิโครโปลิส (Necropolis)

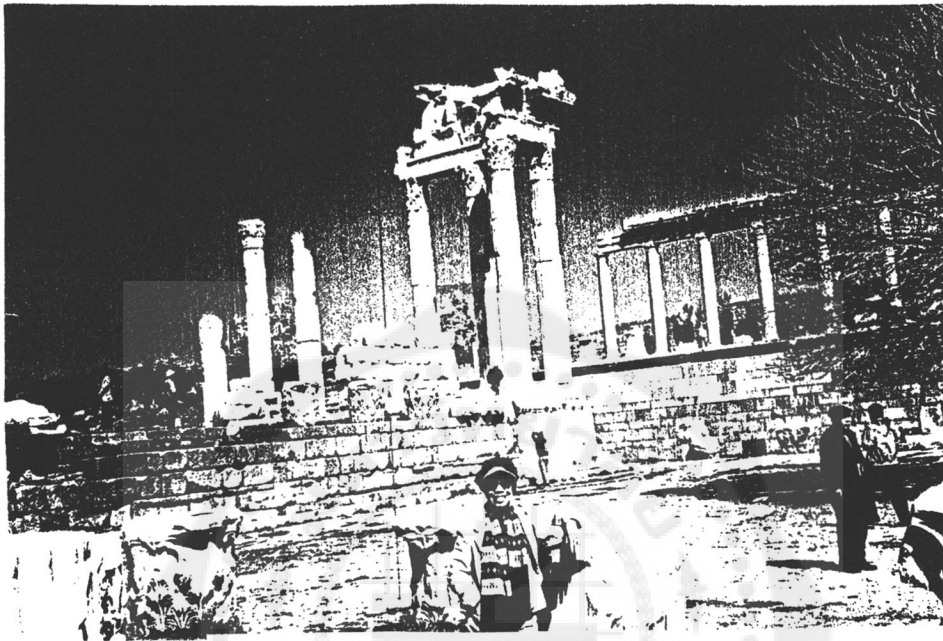

หอสมุดเซลซุส เมืองเอเฟซุส (Ephesus)

ถนนท่าเรือ ด้านหลังคือ โรงละครแอมฟิเธียเตอร์ เมืองเอเฟซุส

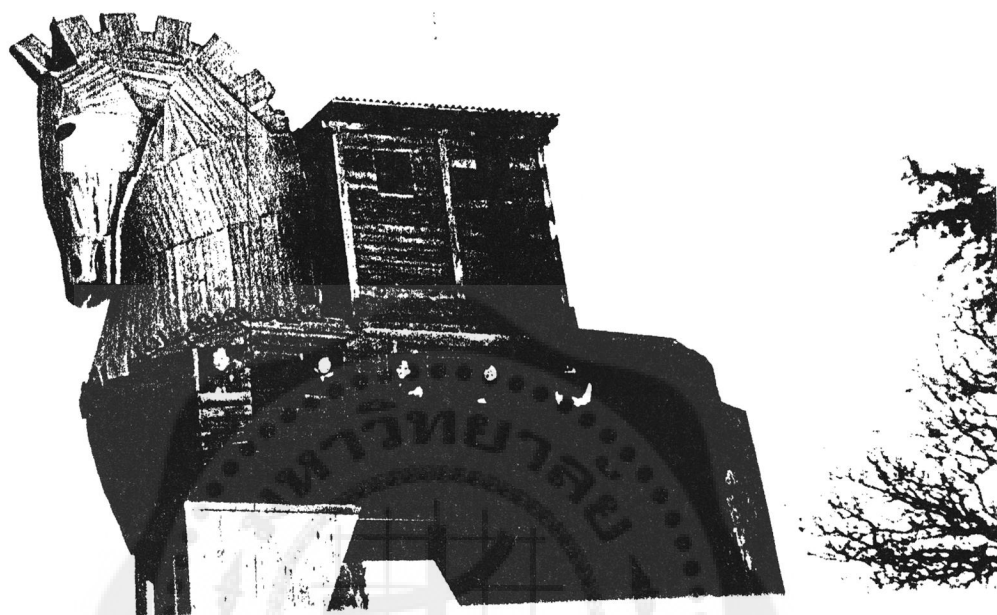
(Amphitheatre, Ephesus)

วิหารทราจันบนอะโครโพลิส แพร็กามอน (Pergamon)

โรงละครที่อัครจันทร์ชั้นที่สุดในโลก แพร็กามอน

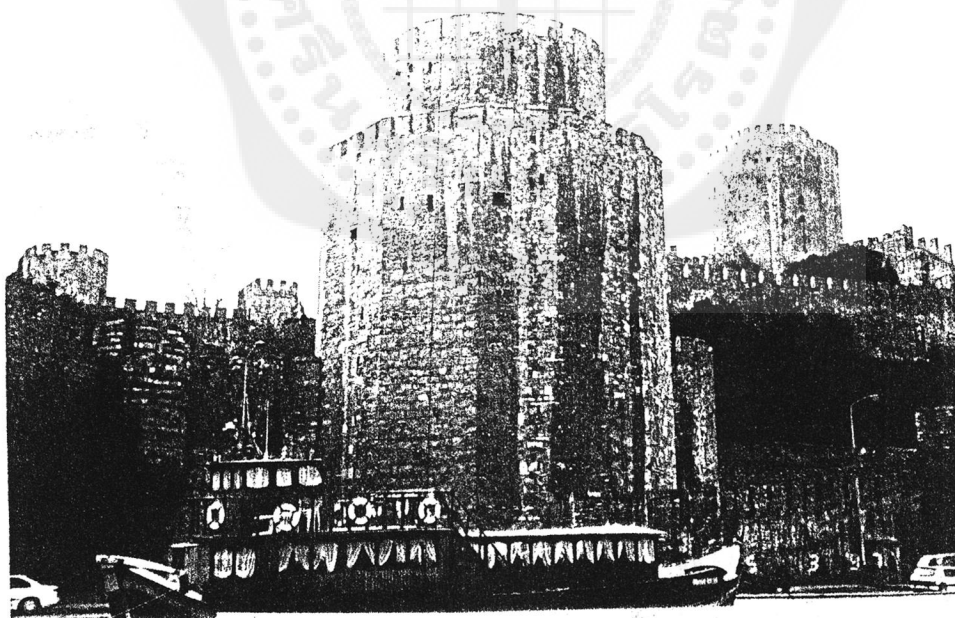
ม้าไม้ ทางเข้ากรุงทรอย (Troy)

ซากปรักหักพังของกรุงทรอย

ลงเรือเฟอร์รี่ข้ามช่องแคบดาร์ดาเนลล์
(Dardanelles) ที่ท่าเมืองคานัคคาเล

ป้อมกุเมรี บนช่องแคบบอสฟอรัสฝั่งยุโรป

เสาอียิปต์ (The Egyptian Obelisque)

ฮิปโปโดรม

แหล่งข้อมูลอ้างอิง

lihan Aksit, **Pamukkale, Hierapolis – Aphrodisias**. Aksit Kultur Turizm Sanat Ajans Ltd. Sti, Istanbul Turkey, First Edition 1996, 64 pages.

Sabahaltin Turkoglu, **The Topkapi Palace**. Net Touristik Yayinlar A.S., Istanbul Turkey. 21th Edition 1996, 112 pages.

Ugur Ayyildiz, **Great City Istanbul**. Net Touristik Yayinlar A.S., Istanbul Turkey, 1996, 112 pages.

บริษัทเวิลด์ไวด์ ฮอลิเดย์ แอนด์ แทรเวล จำกัด. กำหนดการทัศนศึกษา ประวัติศาสตร์
อารยธรรม ศิลปกรรม และวัฒนธรรมแบบเจาะลึกจักรวรรดิโรมัน อาณาจักรบี
เซนไทน์ จักรวรรดิ ออตโตมานบนแผ่นดินตุรกีปัจจุบัน 21-28 มีนาคม
2540. กรุงเทพฯ 2540, จัดสำเนา, 32 หน้า

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายพัฒนาศักยภาพมนุษย. เอกสารประ
ประกอบการทัศนศึกษา “ตุรกีดินแดนสองทวีป – สามอารยธรรม.”
21-28 มีนาคม 2540, จัดสำเนา.

สุเจตน์ ลายดี. “เอเฟซัส – ดินแดนแห่งบ้านปลายชีวิตของนางมารีย์.” ในหนังสือ
ด้วย’ตูน พิเศษ, หน้า 34-37.

หน้าไม้ ใจเย็นยิ่ง. “วิหารเปอร์กามอนในเยอรมัน.” ในหนังสือด้วย’ตูน พิเศษ.
หน้า 88-91.

อุดร จารุรัตน์. “เลี้ยวลวดสู่อดีตกาล-แกะรอยยูลิสซีสอีกครั้ง.” ในหนังสือด้วย’ตูน พิเศษ
หน้า 36-40

และ

จากการสัมภาษณ์ Mr. Ferhan Orgir, Professional Guide ชาวตุรกีระหว่างการทัศนศึกษา
23-28 มีนาคม 2540.

ร้อยบทพจนารถ
นิราศตุรกี

สุนันทา ไสริ่ง

แม่น

อยู่ไกลสุดหล้าฟากฟ้ากว้าง
จะลัดล่องรุดไปดั่งใจฝัน
แม่นเหน็บหนาวร้าวอกสะทกครัน
จะฝ่าฝันมุ่งสู่ ตุรกี

๘ ยี่สิบสี่ชีวิตมิตรประสาน
ต้องจากบ้านมารวมร่วมวิถี
เพื่อเที่ยวท่องผ่อนพักกันสักที
ในวันดียี่สิบสองมีนาคม

๘ จากกรุงเทพฯ ลัดลง อังการา
รถโคชพาตามเส้นทางช่างขึ้นชม
ฝ่าหิมะที่ปลิวปรายตามสายลม
ไ้ออกตรมรดร้าวหนาวจริงจริง

๘ สองฝั่งฟากข้างถนนคนไม่เห็น
เพราะเย็บเย็นหลบหนาวข้างเตาผิง
ทุกบ้านเรือนมีปล่องไฟไม่ประวิง
ได้ฟังฟังแก้หนาวคราวมีนา

๘ ถึง คัปปาโคเตีย แดนดินถิ่นประหลาด

ธรรมชาติแปลกลั้วควรรศึกษา

ที่ซุดเจาะอยู่อาศัยในลาวา

เป็นภูเขาโบสถ์ป้อมล้อมเรียงราย

๘ บ้างเป็นถ้ำเป็นโพรงรูปทรงแปลก

เป็นยอดแยกป้อมปมคมหักหาย

เป็นดอกเห็ดเป็นคณยีนเป็นกลิ่นกระจาย

หิมะพรายพรมหนาแน่นทุกแผ่นพื้น

๘ คณะเราเข้าชม เกอเรเม

ถ่ายรูปเท่อยู่สูงใหญ่ไม่ขัดจัน

อุชหิซาร์ เป็นปรากฏการตระหงายยืน

ดูจอมป้อมปิ่นคอยเฝ้าเหตุสังเกตการณ์

๘ แล้วลงมุด ไค้มักลี คือถ้ำหิน

อยู่ใต้ดินเจาะลึกไปใหญ่สถาน

หลบศัตรูหลบหนาวที่ร้าวราน

แต่ก่อนกาลเป็นบุรีที่เอ็ดอึง

๘ รุ่งอีกวันสู่แดนฝัน...ปามุคคาเล

ที่ท่อมเทจิตใจไฝ่ฝันถึง

น้ำตกขาวพราวพร่างดั่งม่านตริง

ต้นตะลิ่งเต็มฝืนสุคบรรยาย

๘ เห็นปุยขาวพราวเนินซ้อนสลับ

ระยิบระยับแข่งตะวันที่ฉฉฉาย

เห็นแอ่งน้ำลดหลั่นกันเรียงราย

เป็นสายสายระย้าย้อยห้อยปกคลุม

๘ ที่เป็นโพรงเว้าเข้าไปดูคล้ายถ้ำ
ตะปุ่มตะป่ำหินปูนพูนกองสูง
เป็นเวียงลานธารน้ำแร่แก้โรครุม
คนชุมนุมเล่นน้ำตามสบาย

๘ โอ้อัจฉรย์จริงหนอธรรมชาติ
ช่างสรรवादแต่งไว้ให้นาย
มอบกำนัลแด่มนุษย์สุดท้าย
ได้ผ่อนกายคลายใจได้เพลิดเพลิน

๘ แล้วแวะชม อีเยรา เมืองศักดิ์สิทธิ์
ที่สถิตย์เทพเบื้องบนคนสรรเสริญ
ทั้งวิหาร ประตูละเกตุ เก่าเหลือเกิน
หักยับเยินเห็นแต่ซากมาก่ายกอง

๘ ที่พอเห็นเป็นร่องรอยพลอยตื่นเต้น
ก็คงเป็นโรงละครกระฉ่อนผอง
ที่อาบน้ำแบบโรมันนั้นเคลื่อนนอง
ร้านขายของ อะกอร์รา หาไม่พบ

๘ แล้วไปชมสุสาน นิโครโปลิส
ล้วนปูนอิฐซากหักพังที่ฝังศพ
ทั้งหีบหินห้องเหลี่ยมกลมชมจนครบ
ไม่เลือนลบเตือนตนก่อนพ้นไป

๘ รถเล่นเลียบชายทะเลฝั่งอียิปต์
แล้ววกเวียนสู่มหานครใหญ่
เอพิซุส สุดสง่าค่าเกริกไกร
จารึกไว้ให้รู้เห็นเป็นตำนาน

๘ เมืองหินอ่อนสืบสานสร้างงานศิลป์

บรรเจิดจินต์ กรีกโรมันผันผสาน

เป็นรูปปั้นเป็นน้ำพุดูตระการ

เสาวहारห้องสมุดสุดโสกา

๘ เป็นถนนที่อาบน้ำยามผ่อนพัก

เป็นฐานหลักโรงละครตอนหรรรยา

เป็นตลาดที่ชุมนุมประชุมสภา

ช่างโอ้อำโผพารแม่นานนม

๘ คงเหลือซากให้วาดฝันอันวิจิตร

นิรมิตจินตการประสานประสม

ก็อึดตาอึดใจไม่โง่งม

ได้ชื่นชมทอฝันจนมั่นคง

๘ แล้วเวะเยือน พิพิธภัณฑ์ เอพิซุส

ก็แสนสุดแปลกจิตพิสว

รูปสลักหีบศพหินศิลป์บรรจง

เป็นเทพเทพีทรงอิทธิฤทธิ์

๘ มีสวนรอบขอบทางให้เหยียบ

เป็นลานเรียบลายหรรษวิจิตร

มีกระโจมโดมสีแดงกำแพงมิด

คูศักดิ์สิทธิ์สมสถานวิมานแมน

๘ ยี่สิบห้ามีนาพาเหน็บหนาว

รถเลียบอ่าว อิชมีร์ ที่สวยแสน

เห็นตึกรามแน่นฝั่งทั้งเขตแดน

เรือใหญ่แล่นคลื่นพรายกระจายวง

๘ แล้วรุดพุ่งมุ่งไป แพร่กามอน

ศูนย์ครสวดยศดูใจน่าไหลหลง
อยู่บนเนินสูงกว้างทางขึ้นลง
ต้องปีนป่ายหลายชั่วโมงเที่ยวเดินชม

๘ เห็นเพียงซากก็โอฬารตระหง่านเด่น

งานศิลป์เป็นกรีกโรมันผสมผสานผสม
รูปสลัก เสาวิหารยืนต้านลม
เหมือนอวดโฉมแก่ตาผู้มาเยือน

๘ โรงละครแสนชันบันไดสูง

ต้องเดินจงหาไม่มีที่ไหนเหมือน
แท่นบูชา คลังอาวุธทรุดโทรมเลือน
ดูย่ำเตือนอดีตกาลที่ผ่านเลย

๘ จากยอดสูงพุ่งมองไปเบื้องล่าง

เมืองใหญ่กว้างละลานตากว่าเฉลย
เห็นแนวไม้แนวสัจจระซ่อนกายเกย
สุดเปรียบเปรยทันสมัยห่างไกลกัน

๘ เมืองบนเนินเพลินตาสง่าสวย

งดงามด้วยงานศิลป์จินดาสวรรค์
แม้ปรักหักพังยังยืนยง
อดีตอันเลื่องลือฝีมือมนุษย์

๘ ส่วนเมืองล่างเด่นหรรษดูทันสมัย

บ้านเรือนใหญ่ตึกโตต่างโผล่ผุด
รถก็ติดน้ำก็น้อยดินพลอยทรุด
คนงุดงุดหน้าจ้ำแรงทำงาน

๘ ไม่มีจิตมีใจฝ่อเหี่ยวเพื่อ

ต้องช่วยเหลือตัวเองเก่งประสาน

ดูเก่าใหม่ได้ข้อคิดจิตเบิกบาน

แสนสำราญเที่ยวครั้งนี้มีค่าควร

๘ แล้วเร่งรัดตัดมา คำนัดคาเล

เลียบทะเล อีเจียน เวียนชมสวน

ผ่านดงใหญ่ไรมะกอกออกเขียวฉวาล

เป็นพืชล้วนมีประโยชน์โภชนาการ

๘ ใช้สกัดเป็นน้ำมันอันชื่นชุ่ม

มีรสชุ่มน้ำสลัดผัดอาหาร

ปรุงรสปรุงกริมทาหาไคปาน

ติดทนนานผิวเนียนนวลย้วยวนตา

๘ แล้วถึง ทรอย เมืองดังครั้งก่อนเก่า

ที่พวกเราเคยเล่าเรียนเพียรศึกษา

ว่ากรีกทรอยรบกันสนั่นมา

เพราะแย่งสาวโสกาชื่อ เฮเลน

๘ กรีกเป็นจ้าวสมุทรสุดยิ่งใหญ่

ทรอยนั้นไซร้มีปราการตระหง่านเด่น

กรีกรุกล้ำล้ำบากแสนยากเย็น

ทรอยล้ำเคียวปกป้องเมืองของตน

๘ ลูเก๊าปลั่งง้วนจนวนเหนื่อยหน่าย

กรีกจึงใช้เล่ห์ปวงลวงสับสน

แกลัซยกทัพกลับไปไว้ผู้คน

ทิ้งชายแก่แสนกลไว้หลอกลวง

๘ พร้อมม้าไม้ตัวใหญ่ใกล้ชายฝั่ง
ทำคูดังสังเวทเพบนสรวง
หากนำม้าเข้าไปใช้บำบวง
โชคทั้งปวงจะมาสู่ผู้กระทำ

๘ ฝ่ายพวกทรอยรู้ไม่ทันเลียงกันยุ่ง
จึงชักม้าเข้ากรุงพุ่งถล่ม
เฉลิมฉลองของพลีพิธีกรรม
พอตก้ามามายไม่ระวัง

๘ ทหารกรีกที่ซ่อนไว้ในท้องม้า
ก็ออกมาเข่นฆ่าอย่างบ้าคลั่ง
เผาทุกบ้านทุกช่องกองกำลัง
ทรอยจึงพังแพ้พินาศไม่อาจฟื้น

๘ เหลือเพียงซากที่โหมทรุดชุดเป็นร่อง
เป็นกองกองดินหินสั่นทั้งผืน
เป็นอิฐหักเกลื่อนกล่นอยู่บนพื้น
ทั้งป้อมปืนกำแพงแห้วทลาย

๘ ที่พอชื่นชใจในเศษซาก
ดอกหญ้าหลากสีต้นบานเจิดฉาย
ที่ขึ้นคลุมเนินดินกลืนอบอาย
ทั้งต้นไม้พุ่มใหญ่ใบไม่มี

๘ ดูหม่นหมองมองไกลไปเบื้องหน้า
ทะเลฟ้า ดาร์ดาเนลล์ เป็นศักดิ์ศรี
แบ่งยุโรปเอเชียเสียดตรงนี้
ทรอย โชคดีอยู่ริมฝั่งไม่ห่างไกล

๘ พวกเรากลับไปพัก คานัคคาเล

ริมทะเล มาร์มารา ฟา สดใส
ยามเย็นย่ำแสงสีทองผ่องอำไพ
สายลมไกวรวนรื่นแสนชื่นเย็น

๘ ยี่สิบหกมินาเวลาเช้า

คณะเราตื่นใจจะได้เห็น
อิสตันบูล เมืองท่าสง่าเป็น
จุดโดดเด่นวังวัดมัสยิด

๘ เราลงเรือเฟอร์รี่ที่ทำข้าม

ดาร์ดาเนลล์ สี่ครามงามจับจิต
ผู้โดยสารคับคั่งนั่งกันชิด
เราผูกมิตรขอถ่ายภาพขนานเกลียง

๘ ครึ่งชั่วโมงโล่งใจเล่นไปถึง

คนเอ็ดอิงจ็อกแจ็กจอแจเลียง
รถรับคนที่ทำน้ำถ้ำลำเลียง
ขนเสบียงขนของที่ต้องการ

๘ รถเลียบผ่านสองสมุทรที่สุดกว้าง

คูอ้างว้างน้ำจรดฟ้ามหาศาล
มาร์มารา อีเจียนซี ที่โอพาร
มีช่องผ่านขนานนาม ดาร์ดาเนลล์

๘ มีตำนานขานเล่าหนุ่มชาวกรีก

รักสาวอีกซีกฝั่งคลั่งอยากเห็น
จึงว่ายนน้ำข้ามฟากอย่างยากเย็น
สาวช่วยเป็นคนส่องไฟให้เห็นทาง

๘ มาวันหนึ่งพ่อรู้เรื่องจึงเคืองขุน
 กักสาวรุ่นขังไว้ให้หมองหมาง
 หนุม่ายน้ำวนเวียนเพียรหานาง
 จนวายวางจมหายในสายชล

๘ สาวรู้เข้าเสร้านักสุดหักจิต
 พลีชีวิติดิตตามไปทุกหน
 จึงสร้างโคมกระโจมไฟส่องให้ยล
 เพื่อรอดพ้นปวงภัยในทะเล

๘ รดเล่นเข้าเขตกรุงไกรที่ใหญ่กว้าง
 สองฟากทางแคบมากยากหักเห
 เดียวขึ้นสูงเดียวลงชันเป็นวันเวย์
 ก่อนโพล่พลัดถึงที่หมายจึงได้ลง

๘ ชมปราสาทโอ้อ่า โคลมมาบ่าห์เซ
 ริมทะเลฟ้าครามงามพิสง
 สถาปัตยกรรมดุจบรรจง
 แลมั่นคงแน่นหนาสง่านัก

๘ มีรั้วรอบขอบชิดวิจิตรสวย
 ตระหง่านด้วยตึกหินขาวพราวสลัก
 เสาหน้าต่างประตูล้อมวงนารัก
 ลายจำหลักละเอียดอ่อนดูชวนชม

๘ ภายในมีห้องพระโรงสามโถงกว้าง
 พรมทอมือปูลาดวางประดิษฐ์ประดับ
 เครื่องเงินทองต้องตาระยิบระยับ
 อักกลับโคมไฟใหญ่ระย้า

๘ เป็นโคมแก้วเจียรไนอันไพจิตร
ควีนอังกฤษพระราชทานนันทิกหนา
แต่ราชสำนักออกโตม้น อันลือชา
จึงได้ปรากฏเห็นเช่นปัจจุบัน

๘ เป็นแหล่งรวมงานวาดปั้นบรรเจิดศิลป์
ทุกทุกชิ้นมีค่าควรล้วนเลือกสรร
ห้องต่าง ๆ ตกแต่งงามแข่งกัน
ห้องสำคัญอัญกรรมท่านเคมาล

๘ ท่านเป็นดุบิดาอะตาเติร์ก
มีเกียรติเกริกกู่ชาตอย่างอาหาญ
ปฏิรูปการปกครองที่ต้องการ
วางรากฐานสาธารณรัฐตุรกี

๘ แยกการเมืองออกจากศาสนา
สร้างสถานศึกษาสมศักดิ์ศรี
ยกเลิกการคลุมหน้าของสตรี
สิทธิมีเท่าเทียมกันฉันหญิงชาย

๘ ท่านทุ่มเททุกอย่างสร้างประเทศ
จนลูเจตน์จ้านงตรงเป้าหมาย
เมื่อสิ้นชนม์คนรำลึกไม่รู้วาย
เกียรติกำจายมีอนุสรณ์กระฉ่อนไกล

๘ ชมวังแล้วชมอุทยานลานไม้ดอก
สู่ทางออกมีหอนาฬิกาใหญ่
แล้วลงเรือที่ท่าชลาลัย
เพื่อล่องไปชมช่องแคบอันแบบขลุ

๘ บอสฟอรัส เชื่อมสองทะเลกว้าง
แบ่งสองข้างเอเชีย ยุโรปประสบผล
ทะเลคำอยู่ปลายสุดสมุทรน
มาร์มาราล่องพันอยู่อีกปลาย

๘ เรือเล่นเลียบเลาะยังฝั่งยุโรป
ได้ผ่านพบเวียงวังยังเจดีย์
มัสยิดวิจิตรหรืออยู่เรียงราย
ตึกมากมายเก่าแก่แลงดงาม

๘ ถึงสะพานบอสฟอรัสถนัดเห็น
ป้อมปืนเด่นดูสง่าน่าเกรงขาม
ถึงสะพานที่สองต้องเลี้ยวตาม
เห็นป้อมยามเสียดฟ้า อะนาโกลู

๘ ฝั่งเอเชียร่มเย็นเห็นเนินเขียว
น้ำท่องเที่ยวตึกวังยังเลิศหรู
บ้านเรือนไม้เก่าแก่แล่นำดู
งามเคียงคู่ทั้งสองฝั่งยังตรึงตา

๘ ขึ้นจากเรือรุดไปจับจ่ายซื้อ
ต่างหิ้วถือพะรุงพะรังช่างเสาะหา
สองทุ่มครึ่งนัดหมายได้เวลา
ไกด์ก็พาชมศิลป์ินแสดง

๘ เป็นเพื่อนรำเข้าจ้งหะกระบโหล่
ทั้งกว้างมีดเสียวไล่สุดแสง
ทั้งมีวนกายหงายคว่ำทำพลิกแพลง
ท่ามกลางแสงไฟกระบะบริบระยับ

๘ ที่ใต้สุดหุบธาระบำสาย

สะ โปกย้ายยักยักนักรับ

ทั้งอกเอวกระเพื่อมโยนโอนอ่อนพับ

คนดูจับตาจ้องเพ่งมองเอา

๘ เป็นระบำหน้าท้องของสาวสวย

รูปสำรวยอ่องคัทรงภูเขา

โหว่ลีลาโยกย้ายหมายชั่วเข้า

เพื่อปลุกเร้าอารมณ์จนสนใจ

๘ เราชมพลาทอนพลาทอย่างอิมแปล

จิตแน่วแน่มองวงจจนหลงไหล

กลับที่พักโรงแรมหรืออยู่ไม่ไกล

เพื่อหลีกไปให้ห่างพื้นที่คนมุง

๘ รุ่งอีกวันยี่สิบเจ็ดยังเตร็ดเตร่

เพื่อถ่ายเทเงินล้านหวานตลึง

จึงแวะลงตลาดใหญ่ใจกลางกรุง

คนนั่งนุงซื้อของต่อรองกัน

๘ แกรนด์บาร์ชา หลังคาโค้งงอคึกคัก

ต่างทยอยพักเรียกลูกค้ามาเลือกสรร

เครื่องเงินทองเครื่องประดับวาววับมัน

ผ้าแพรพรรณพรมต่างวางกายเกย

๘ ร้านเครื่องแก้วเซรามิกกระจิกกระจุก

ขายของถูกเร่งเร้าเรายังเฉย

ทั้งของกินของใช้ไม่คุ้นเคย

เราจึงเลยไปชมวังอลังการ

๘ ทอปลาปี ฤทธาสน์ปราสาทใหญ่
ตั้งอยู่ในดงมะกอกบอกลำพาน
ริมทะเลรายล้อมป้อมปราการ
มหาศาลสมบัติพลัดกันชม

๘ ทางดำเนินเพลินชมแสนร่มรื่น
แนวไม้ยืนรายเรียงเคียงสวยสม
สลัดใบโบยปลิวละลือลม
ประตูล้อมวงกลมหว่างกำแพง

๘ หอคอยสูงเด่นคู่คูสง่า
ทหารกล้ายืนประจำกองกำแพง
กระบวนแถวมาเปลี่ยนพลัดทะมัดทะแมง
ผู้คนแย่งมุงดูอยู่มากมาย

๘ ผ่านประตูสู่ภายในพระราชฐาน
รอบรอบลานมีเรือนโรงทรงหลากหลาย
ประตูโค้งหลังคากลมโดมเรียงราย
งานดอกไม้ในอุทยานละลานตา

๘ ชมโรงครัวเครื่องลายครามงามสุดแสน
จากต่างแดนจีนญี่ปุ่นรุ่นยากหา
ชมเครื่องแก้ว บัลลังก์ ทั้งเหรียญตรา
นาฬิกา เครื่องเงินทองของยุโรป

๘ ชมเครื่องทรงพระแสงศัตราวุธ
พิเศษสุดกริชสัญลักษณ์งามอีกโง
ประดับด้ามงามมรกตสามเม็ดโต
ฝักสุดโก่งเพชรทองกองประกาย

๘ แล้วชมเพชรน้ำดีที่สุกใส
เจียรไนสี่สิบเก้าเหลี่ยมเยียมเจิดฉาย
แปดสิบหกกระทัดหรรดูเพริศพราย
ล้อมรอบรายอีกสี่สิบเก้าเม็ดเพชรวาววับ

๘ แล้วเดินชมพลับพลาพระตำหนัก
ล้วนฉลุลายวิจิตรประดิษฐ์ประดับ
กระเบื้องฟ้าน้ำเงินขาวพราวระยับ
ทอแสงจับสุริยาเวลาเย็น

๘ ริมระเบียงพลับพลาฟ้าจรดน้ำ
ทะเลครามงามงดปรากฏเห็น
ลมพริ้วพัดชายหาดสะอาดกระเซ็น
ดูงดงามเป็นภาพฝันสุดบรรยาย

๘ ออกจากวังไปยังสุเหร่าใหญ่
สี่ฟ้าใสกระเบื้องครามงามเจิดฉาย
หน้าต่างเป็นกระจกสีมีลวดลาย
ห้องกราบไหว้คือโถงใหญ่ใช้สวดมนต์

๘ แล้วออกไป อีปโปโครม ชมเสาหิน
สลักศิลปเป็นลวดลายแล้วย้ายขน
จากอีลิปต์ลึบไถลให้ภูวดล
แค่จอมคน ฟาโรห์ตุตโมซิส

๘ อีกเสาหนึ่งสูงสิบสามสิบเมตร
พอสร้างเสร็จหุ้มอักขระประดับประดา
เป็นทองคำงามแผ่นสำริด
คนจึงคิดขุดลอกทองออกไป

๘ แล้วไปชมโฉมน้ำพุอยู่ทางเข้า
ที่ พระเจ้าวิลเฮล์ม ส่งมาให้
เป็นของฝากจากเยอรมันอันแสนไกล
แด่จอมไท อับดุลฮามิด อิสตันบูล

๘ แล้วชม โบสถ์ เซนต์โซเฟีย เสียก่อนกลับ
เคยพังยับแล้วสร้างใหม่มิให้สูญ
ทั้งเสาหินศิลาปูนยังพอกปูน
เสร็จสมบูรณ์แล้วจึงชมสวยสมใจ

๘ สิ้นสุดเที่ยวชมจ่ายหลายตลบ
ได้ของครบฝากคนชนไม่ไหว
ถึงเวลาสู่ถิ่นแผ่นดินไทย
ที่จากไกลใจผวาห่วงหา

๘ เครื่องออกจาก ตุรกี ยี่สิบเจ็ด
พาระเห็จเหาะเหินเพลินหลับฝัน
สิบชั่วโมงลัดฟ้ามาเร็วพลัน
รุ่งอีกวันถึงเมืองไทยใจระทึก

๘ สิบโมงเช้าญาติเข้ามาอรับ
จึงได้กลับไปนิทราคิดว่าดี
ด้วยเหนื่อยอ่อนร้อนน้กไม่ถักคึก
ยังระลึกนึกถึง ตุรกี

๘ อยากขอบคุณบุญตาได้มาเห็น
ทุกเข้าเย็นเที่ยวท่องล่องสุชี
ทั้งข้าวปลาอาหารสำราญดี
มิตรไมตรีผู้คนท่อมั่นใจ

๘ จึงได้เขียนบันทึกจารึกจด
จำไว้หมดสิ่งดีที่ขานใจ
เป็นแดนทองสองทวีปที่ลิบไกล
สามอารยธรรมยิ่งใหญ่ไม่เป็นรอง

๘ คณะเราชาวไทยผู้ใฝ่รู้
มาเชื่อมคู่อ่อนพักเรือนักสมอง
ทั้งงานการมากมายอยู่ถ้ายกอง
มาเที่ยวท่องรับรู้เปิดหูตา

๘ ที่มาคู่สุดใสไม่เปลี่ยนจิต
คุณสมิต คู่ ดวงพันธ์์ สุดहरษา
คุณสมัย คู่ พัวพรรณ ขวัญชีวา
คุณปรียา คู่แสนดี นวีวรรณ

๘ ที่มาเดี่ยวแต่สุดงามผุดผาด
จุทามาต แก้วใหญ่ชวนใฝ่ฝัน
ที่พูดเก่งกว่าใครฟังไม่ทัน
คุณพลับพลึง แข่งกันกับ นิตยา

๘ ที่ภูมิจานเป็นอาจารย์ทรงความรู้
คุณอาภรณ์ เป็นผู้ไขปัญหา
คุณลจิตร เจริญศรี พิสดา
คุณสุภา วิภารัช แสนจัดเจน

๘ ที่คู่สาวยังหน้าใสวัยสาวท
คุณสิรินารถ ศรินันท์ อำพันธ์์ เด่น
พิมพ์สิริ มานินี ไม่มีวัน
ใครได้เห็น คุณชูจิต จะติดใจ

๘ คุณอชฌา จากทิปไก่อสุดโก้หรุ

คุณนรรต ดูหนุ่มสุดผุดผ่องใส

คุณณัฐา เปรี๊ยะมากกระซางวีย

เธอเป็นไก่อผู้เก่งกาจฉลาดวอน

๘ แต่ไม่ลืม คุณฟาฮาล ไก่อท้องถื่น

ถ่ายทอดสิ้นสรรพวิชากล้าบอกสอน

เป็นหนุ่มหล่อบัณฑิตวิสวกร

พาเราย้อนอดีตดั่งยังปัจจุบัน

๘ คนสำคัญผู้พาไปไม่ยังหยุด

คุณมามุด ใจดีมีความขัน

ขับรถไปยิ้มไปได้ทั้งวัน

ชื่นมื่นกันทั่วทุกคนจนจากจร

๘ สุนันทา คือ ผู้เขียนเพียรบันทึก

จดจารึกสิ่งที่เห็นเป็นอักษร

เรียบเรียงถ้อยร้อยรสทุกบทตอน

เป็นกาพย์กลอนกลั่นกรองจากห้องใจ

๘ เพื่อรำลึกถึงวันอันสุชี

เพื่อสดุดีมิตรภาพซาบสดี

เพื่อพันผูกปลุกสมานसानสายใย

เพื่อเมืองไทยเคียงคู่ สุรสี

ร้อยบท	รสพาคย์ถ้อย	แถลลคววม
พจนารถ	วาคผั้ตาม	แถ้งไว้
นัรลศ	สู่คณสาม	อารย - ธรรมเฮย
ตรกั	วึศษไชร้	เลศล้าค่าน

พุธ 7 พฤษภาคม 2540

รอลศาสตรลจารย์สุนั้ทา สั้รจจ้ ผู้ร้อยกรอล

ภากวึชาภายาไทยฯ คณลมนุขยศาสตร้ มหาวึทยาลัยศรึนครึนทรวึโรฒ ปรลสานมึตร

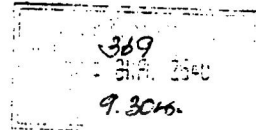
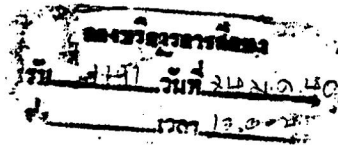
บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะสังคมศาสตร์

ที่ ทม 1008/162

วันที่ 13 มกราคม 2540

เรื่อง ขออนุมัติโครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวประเทศตุรกี

เรียน รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ด้วย ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะสังคมศาสตร์ มีความประสงค์จะจัดโครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวประเทศตุรกี เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนได้เพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ตนเองในช่วงเวลาที่ปิดภาคเรียน โดยจะนำคณาจารย์ไปศึกษาดูงาน ณ ประเทศตุรกี ในระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม 2540 รวม 7 วัน รายละเอียดตามโครงการดังแนบ

ประเทศตุรกี เป็นประเทศดินแดน 2 ทวีป คือ มีที่ตั้งอยู่ในทวีปยุโรปกับทวีปเอเชีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในส่วนของทวีปยุโรปและเอเชียที่คณาจารย์น่าจะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการไปศึกษาในครั้งนี้มาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ ในการนี้จะได้ชมสถาปัตยกรรมในยุคสมัยกรีกและโรมัน ช่องแคบบอสฟอรัส ตลอดจนภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขา หินและแท่งหินที่มีรูปร่างแปลก ๆ ที่เกิดจากการกัดเซาะโดยหิมะและลม ตลอดจนชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น เมืองทรอย และเมืองอีฟิซุส เป็นต้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติโครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวประเทศตุรกี ในลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปและวัฒนธรรมในครั้งนี้ด้วย อีกเป็นพระคุณยิ่ง

รองศาสตราจารย์ธีรพงศ์ อุดมไพจิตรกุล

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

กรม ๑๕๐๖๖๖๖๖ (ผ่านเรื่องอสังหาริมทรัพย์)
 เพื่อไปตรวจงานตามแผนที่ในเขต
 จังหวัดต่าง ๆ ซึ่งได้วางแผนที่กำหนดขึ้น
 เมื่อครั้งประชุมที่กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๖๖
 ๒๒-๒๘ มีนาคม ๒๕๔๐ ณ จังหวัดภูเก็ต
 คณะกรรมการผังเมือง

๒๔ มี.ค. ๒๕๔๐

๒๕ มี.ค. ๒๕๔๐

๒๗ มี.ค. ๒๕๔๐

๑. กรมที่ดิน
๒. กรมการปกครองและจังหวัดต่าง ๆ
๓. กรมการช่างที่กระทรวงมหาดไทย
๔. กรมการช่างที่กระทรวงมหาดไทย
๕. กรมการช่างที่กระทรวงมหาดไทย

๒๘ มี.ค. ๒๕๔๐

๒๘ มี.ค. ๒๕๔๐

โครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวประเทศตุรกี
(ลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปและวัฒนธรรม)
ระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม 2540

หลักการและเหตุผล

ด้วย คณะสังคมศาสตร์ มีการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะกายภาพ ภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปและวัฒนธรรม และในยุคโลกาภิวัตน์มีการติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ประกอบกับในช่วงปิดภาคเรียนซึ่งไม่มีการเรียนการสอนเป็นช่วงที่คณาจารย์จะได้เพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ให้แก่ตนเอง

ประเทศตุรกี เป็นประเทศดินแดน 2 ทวีป คือ มีที่ตั้งอยู่ในทวีปยุโรปกับทวีปเอเชีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในส่วนของทวีปยุโรปและเอเชียที่คณาจารย์น่าจะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการไปศึกษาในครั้งนี้มาใช้ประโยชน์ในการสอนได้ ในการนี้จะได้ชมสถาปัตยกรรมในยุคสมัยกรีกและโรมัน ช่องแคบบอสฟอรัส ตลอดจนภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขาหิน และแท่งหินที่มีรูปร่างแปลก ๆ ที่เกิดจากการกัดเซาะโดยหิมะและลม ตลอดจนชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น เมืองทรอย และเมืองอีฟิซุส เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปและวัฒนธรรม
2. เพื่อบริการวิชาการให้กับคณาจารย์
3. เพื่อให้คณาจารย์ได้มีประสบการณ์จริงในพื้นที่
4. เพื่อเกิดสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่คณาจารย์

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม พ.ศ.2540 รวม 7 วัน ตามรายการดังแนบ

วิธีดำเนินการ

1. ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทำโครงการเสนอขออนุมัติจากมหาวิทยาลัย
2. เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ประกาศรับสมัครซึ่งได้แก่อาจารย์และบุคลากร
3. ดำเนินการตามกำหนดการที่เตรียมไว้

รายละเอียดในการดำเนินงาน

1. คณะสังคมศาสตร์ ประกาศรับสมัครผู้ร่วมเดินทาง
2. คณะสังคมศาสตร์ จัดประชุมผู้ร่วมเดินทาง เพื่อแจ้งเงื่อนไขของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้แก่
 - ก. การเดินทางครั้งนี้ ถือว่าเป็นการเดินทางเพื่อการศึกษาไม่ถือเป็นวันลา
 - ข. ผู้ร่วมเดินทางรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง
 - ค. คณะสังคมศาสตร์ จะจัดให้มีการเสวนาหรือนิทรรศการเกี่ยวกับการเดินทางและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. บุคลากรของคณะสังคมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมีความรู้เกี่ยวกับประเทศตุรกีเพิ่มขึ้น
2. ได้แนวคิดซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้า และการวิจัยต่อไป
3. นำประสบการณ์จากพื้นที่จริงมาใช้สอนแก่นิสิตอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เกิดความสามัคคีและเข้าใจในหมู่คณาจารย์เป็นประโยชน์ในการทำงานร่วมกันในคณะและมหาวิทยาลัย

กำหนดการเดินทาง

คณาจารย์และบุคลากรคณะสังคมศาสตร์ มศว ประสานมิตร
โครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยว สภาวะกายภาพ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม
ศิลปและวัฒนธรรมแบบเจาะลึก ย้อนยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เข้าสู่สมัย
จักรวรรดิโรมันเรืองอำนาจ อาณาจักรไบซันไทน์ จนถึงจักรวรรดิออตโตมาน
บนพื้นแผ่นดินประเทศตุรกีปัจจุบัน
ระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม 2540

เส้นทาง กรุงเทพฯ-อิสตันบูล-อังการา-คัปปาโดเชีย-เซลจุกเกียน การวานเซอเรล-
คอนญา-ปามุกคาเล-อีฟีซุส-เซลจุก-กุซาดาซี-อิซเมียร์-แพร์กามอน-ทรอย
คานัคคาเล-อิสตันบูล-กรุงเทพฯ

วันแรกของการเดินทาง

วันเสาร์ที่ 22 มีนาคม 2540 กรุงเทพฯ-ISTANBUL-ANKARA-CAPPADOCIA

01.55 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ โดยสายการบิน

07.10 น. ถึงสนามบินกรุงอิสตันบูล

09.20 น. ออกเดินทางต่อโดยสายการบินไปยังกรุงอังการา

10.45 น. ถึงสนามบินกรุงอังการา (อังการา-คัปปาโดเชีย 274 กม.)

ต่อจากนั้นนั่งรถโค้ชเลียบเมืองชมกรุงอังการา เมืองหลวงของตุรกี ผ่านจุด
สำคัญ ๆ เช่น ป้อมปราการโบราณ สมัยโรมัน สุเหร่าเก่าแก่สมัยศตวรรษที่ 14 แล้วออก
จากเมืองไปยังดินแดน CAPPADOCIA นำคณะ ย้อนยุคสู่สมัยก่อนประวัติศาสตร์
เข้าสู่ CAPPADOCIA ดินแดนสมัยชนชาติ HITTITES และ PHRYGIANS เข้าชม
เมืองใต้ถ้ำ KAYMAKLI หุบเขา GOREME หมู่บ้าน CAPPADOCIAN VILLAGES
และปราสาทที่AVCILAR, UCHISAR AUANOS และ URGUP ฯลฯ

เข้าพักที่โรงแรม

วันที่สองของการเดินทาง

วันอาทิตย์ที่ 23 มีนาคม 2540 CAPPADOCIA-SELCHUKIAN CARAVANSERAIL-
KONYA-PAMUKALE

(คาปาโกเซีย-คอนญา 221 กม.)

นั่งรถโคชนาเข้าชมสถานที่สำคัญ ๆ บางแห่งของ CAPPADOCIA เข้าชม SELCHUKIAN CARRAVANSERAIL AGHQIKARAHAN สมัยต้นศตวรรษที่ 14 ต่อจากนั้นเดินทางไปยังเมือง KONYA ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงของ SELJUK TURKS ในสมัยศตวรรษที่ 12-13 ปัจจุบันเป็นศูนย์วัฒนธรรมที่สำคัญของตุรกี เข้าชมพิพิธภัณฑ MEVLANA, ALADDIN MOSQUE ฯลฯ

หลังจากชมสถานที่สำคัญ ๆ แล้วเดินทางต่อไปยังเมือง PAMUKKALE หรือ “ปราสาทปุยฝ้าย” เข้าชมน้ำตกที่มีแร่แคลเซียมทำให้น้ำผาเป็นแอ่งสีขาวโพลนทั้งหน้าผา ฯลฯ ชมเมืองโบราณ ฮีเยราโปลิส และเนโครโปลิส
เข้าพักที่โรงแรม

วันที่สามของการเดินทาง

วันจันทร์ที่ 24 มีนาคม 2540 PAMUKALE-เมืองหินอ่อน EPHEBUS-กระท่อม
พระมารดา IRGIN MARY KUSADASI-IZMIR

นั่งรถโคชปรับอากาศออกไปจาก PAMUKKALE ไปตามเส้นทางภูมิประเทศสองข้างที่แปลกตา ตรงไปยังเมือง EPHEBUS และขึ้นไปยังยอดเขาซึ่งเป็นกระท่อมของพระมารดา VIRGIN MARY สถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของศาสนาที่ได้ประกาศเป็นสถานที่จาริกแสวงบุญที่สำคัญแห่งหนึ่ง ต่อจากนั้นเข้าชมเมืองหินอ่อน EPHEBUS เพื่อศึกษาลักษณะภูมิประเทศแล้วชมพิพิธภัณฑ

เข้าพักที่โรงแรม

วันที่สี่ของการเดินทาง

วันอังคารที่ 25 มีนาคม 2540 IZMIR-PERGAMON -TROY-CANAKKALE

นั่งรถโคชมสถานที่สำคัญของเมือง IZMIR ซึ่งเป็นสถานที่กำเนิดของท่าน HOMER ผู้รจนามหากาพย์ ILLIADS เข้าชมพิพิธภัณฑสถานโบราณคดี และป้อมปราการ สมัย HELLENISTIC ฯลฯ เดินทางต่อไปยังเมือง PERGAMON ซึ่งเป็นเมืองหลวงของราชวงศ์กษัตริย์ PERGAMUM เข้าชมโบราณสถานที่สำคัญ ๆ

ต่อจากนั้นไปยังเมือง TROY คู่มือไม้ ที่ชุกซ่อนทหารหาญ เพื่อเข้าตีเมืองตามคำรจนาในมหากาพย์ ILLIADS แล้วเดินทางต่อไปยังเมือง CANAKKALE

เข้าพักที่โรงแรม

วันที่ห้าของการเดินทาง

วันพุธที่ 26 มีนาคม 2540 CANAKKALE-ISTANBUL-พระราชวัง DOLBAMACHE
ล่องเรือในช่องแคบ BOSPHORUS

นั่งรถโคชนำคณะลัดเลียบไปตามชายฝั่งทะเล MAMARA ไปสู่อิสตันบูล ต่อจากนั้นชมพระราชวัง DOLMABACHE ที่สร้างแข่งรัศมีกับพระราชวังแวร์ซาย ชมพระมอ่มือผืนใหญ่ที่สุดในโลก แชนเคอเลียร์ เจียรนัย หนักนับสิบตัน ออกจากพระราชวังแล้วนั่งเรือล่องไปตามช่องแคบบอสฟอรัส

เข้าพักที่โรงแรม

วันที่หกของการเดินทาง

วันพฤหัสบดีที่ 27 มีนาคม 2540 พระราชวัง TOPKAPI พิพิธภัณฑสถาน ST.SOPHIA มหาสุเหร่า BULE MOSQUE และ SULEIMAN ศึกษาสินค้าพื้นเมืองใน GRANDBAZAAR กรุงเทพฯ

ชมพระราชวังทอปคาปี คลังมหาสมบัติ เพชรใหญ่อันดับสามของโลก และก้อนมรกตที่ยังไม่เจียรนัยก้อนใหญ่ที่สุดของโลก ฯลฯ ต่อจากนั้นแวะเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ST.SOPHIA มหาสุเหร่า SULEIMAN และ BLUE MOSQUE ต่อด้วย HIPPODROME และเสาหิน OBELISQUE ที่นำมาจาก LUXOR และ SERPANT OBELISQUE ต่อจากนั้นศึกษาสินค้าพื้นเมือง

19.25 น. บินจากอิสตันบูลโดยสายการบินกลับสู่กรุงเทพฯ

วันที่เจ็ดของการ เดินทาง

วันศุกร์ที่ 28 มีนาคม 2540 กรุงเทพมหานคร

09.35 น. ถึงสนามบินดอนเมือง กรุงเทพฯ โดยสวัสดิการ

**รายชื่อผู้ที่เดินทางไปประเทศตุรกี
ระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม 2540**

1. MR.SMITH HANSA
2. MRS DUANGPHUN HANSA
3. MRS. WIPARUT JINNIKORN
4. MR.PREEYA KULLAMAI
5. MRS.CHAWEEWAN KULLAMAI
6. MRS. PLUBPUNG KONGCHANA
7. MRS.VIPARATH JINNIGORN
8. MISS PIMSIRI PHOLDEE
9. MISS CHUCHIT MANORAT
10. MISS AUCHA RUTTRAKULTIP
11. MR. SAMAI LAOWANICH
12. MRS.PUAPAN LAOWANICH
13. MRS. APORN CHAMPATONG
14. MISS MALINEE SEATUNG
15. MR. CHAT UDOMPLITKUL
16. MR. NOM NGAMNISAI
17. MRS. SUDA VITAYAPATTANA
18. MRS. CHAROENSAI MOUDSONG
19. MISS LAJIT PEASKUL
20. MISS CHUTHARAT MENASAWET
21. MRS. SUPHA PANJAREON
22. MISS SUNANTA SORACH
23. MISS SIRINAN PHONGWAN
24. MRS. SIRINART THAMMARONGWIT

ที่ ทม 1003/ ๖๖๖๖

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 คลองเตย กรุงเทพฯ

23 กรกฎาคม 2540

คณะสังคมศาสตร์
รับที่.....
วันที่..... ๑๔ ๗ ๔๐
เวลา..... ๘๐

เรื่อง อนุญาตให้พิมพ์เผยแพร่บทประพันธ์เรื่องตุรกี
เรียน คณบดีคณะสังคมศาสตร์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แหล่งข้อมูลอ้างอิงและภาพประกอบเรื่อง

ตามที่ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ คณะสังคมศาสตร์ มีความประสงค์จะพิมพ์เผยแพร่สารคดีเปิดฟ้า
ตุรกีและร้อยบทพจนานุกรมตุรกี ที่ข้าพเจ้าได้ประพันธ์ขึ้นเมื่อครั้งที่ได้ร่วมเดินทางทัศนศึกษาประเทศ
สาธารณรัฐตุรกี ซึ่งจัดโดยคณะสังคมศาสตร์ เมื่อวันที่ 21 - 28 มีนาคม นั้น

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ท่านจะนำผลงานของข้าพเจ้าไปลงพิมพ์ในวารสารของ
คณะเพื่อเผยแพร่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอบคุณยิ่งสำหรับคำเชิญชวนในการทัศนศึกษาครั้งต่อ ๆ ไป

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุนันtha สโรจ)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะสังคมศาสตร์

ที่ ทม 1006/ 162

วันที่ 13 มกราคม 2540

เรื่อง ขออนุมัติโครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวประเทศตุรกี

มหาวิทยาลัยราชภัฏ
รับ 447 วันที่ 22 ม.ค. 40
เวลา 13.00 น.

369
อ.ก. 2540
9.3046.

เรียน รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ด้วย ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะสังคมศาสตร์ มีความประสงค์จะจัดโครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวประเทศตุรกี เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนได้เพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ตนเองในช่วงเวลาที่ปิดภาคเรียน โดยจะนำคณาจารย์ไปศึกษาดูงาน ณ ประเทศตุรกี ในระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม 2540 รวม 7 วัน รายละเอียดตามโครงการดัดแนบ

ประเทศตุรกี เป็นประเทศดินแดน 2 ทวีป คือ มีที่ตั้งอยู่ในทวีปยุโรปกับทวีปเอเชีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในส่วนของทวีปยุโรปและเอเชียที่คณาจารย์น่าจะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการไปศึกษาในครั้งนี้มาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ ในการนี้จะได้ชมสถาปัตยกรรมในยุคสมัยกรีกและโรมัน ซ่องแคบบอสฟอรัส ตลอดจนภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขา หินและแท่งหินที่มีรูปร่างแปลก ๆ ที่เกิดจากการกัดเซาะโดยหิมะและลม ตลอดจนชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น เมืองทรอย และเมืองอีฟซุส เป็นต้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติโครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวประเทศตุรกี ในลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปและวัฒนธรรมในครั้งนี้ ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

รองศาสตราจารย์ธีรพงศ์ คุณมไพจิตรกุล

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

 24 M.A. 2540
 24 M.A. 2540
 27 M.A. 2540

1. อนุสมณ์ในหลักตร
2. อนุสมณ์ในหลักตร
3. อนุสมณ์ในหลักตร
4. อนุสมณ์ในหลักตร
5. อนุสมณ์ในหลักตร
6. อนุสมณ์ในหลักตร
7. อนุสมณ์ในหลักตร
8. อนุสมณ์ในหลักตร
9. อนุสมณ์ในหลักตร
10. อนุสมณ์ในหลักตร

me ✓
28 H.A. 2540

โครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวประเทศตุรกี
(ลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปและวัฒนธรรม)
ระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม 2540

หลักการและเหตุผล

ด้วย คณะสังคมศาสตร์ มีการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะกายภาพ ภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปและวัฒนธรรม และในยุคโลกาภิวัตน์มีการติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ประกอบกับในช่วงปิดภาคเรียนซึ่งไม่มีการเรียนการสอนเป็นช่วงที่คณาจารย์จะได้เพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ให้แก่ตนเอง

ประเทศตุรกี เป็นประเทศดินแดน 2 ทวีป คือ มีที่ตั้งอยู่ในทวีปยุโรปกับทวีปเอเชีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในส่วนของทวีปยุโรปและเอเชียที่คณาจารย์น่าจะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการไปศึกษาในครั้งนี้มาใช้ประโยชน์ในการสอนได้ ในการนี้จะได้ชมสถาปัตยกรรมในยุคสมัยกรีกและโรมัน ช่องแคบบอสฟอรัส ตลอดจนภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขาหิน และแท่งหินที่มีรูปร่างแปลก ๆ ที่เกิดจากการกัดเซาะโดยหิมะและลม ตลอดจนชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น เมืองทรอย และเมืองอีฟิซุส เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะกายภาพ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปและวัฒนธรรม
2. เพื่อบริการวิชาการให้กับคณาจารย์
3. เพื่อให้คณาจารย์ได้มีประสบการณ์จริงในพื้นที่
4. เพื่อเกิดสัมพันธไมตรีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่คณาจารย์

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม พ.ศ.2540 รวม 7 วัน ตามรายการดังแนบ

วิธีดำเนินการ

1. ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทำโครงการเสนอขออนุมัติจากมหาวิทยาลัย
2. เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ประกาศรับสมัครซึ่งได้แก่อาจารย์และบุคลากร
3. ดำเนินการตามกำหนดการที่เตรียมไว้

รายละเอียดในการดำเนินงาน

1. คณะสังคมศาสตร์ ประกาศรับสมัครผู้ร่วมเดินทาง
2. คณะสังคมศาสตร์ จัดประชุมผู้ร่วมเดินทาง เพื่อแจ้งเงื่อนไขของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้แก่
 - ก. การเดินทางครั้งนี้ ถือว่าเป็นการเดินทางเพื่อการศึกษาไม่ถือเป็นวันลา
 - ข. ผู้ร่วมเดินทางรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง
 - ค. คณะสังคมศาสตร์ จะจัดให้มีการเสวนาหรือนิทรรศการเกี่ยวกับการเดินทางและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. บุคลากรของคณะสังคมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมีความรู้เกี่ยวกับประเทศตุรกีเพิ่มขึ้น
2. ได้แนวคิดซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้า และการวิจัยต่อไป
3. นำประสบการณ์จากพื้นที่จริงมาใช้สอนแก่นิสิตอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เกิดความสามัคคีและเข้าใจในหมู่คณะอาจารย์เป็นประโยชน์ในการทำงานร่วมกันในคณะและมหาวิทยาลัย

กำหนดการเดินทาง

คณาจารย์และบุคลากรคณะสังคมศาสตร์ มศว ประสานมิตร
โครงการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยว สภาวะกายภาพ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม
ศิลปและวัฒนธรรมแบบเจาะลึก ย้อนยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เข้าสู่สมัย
จักรวรรดิโรมันเรืองอำนาจ อาณาจักรไบซันไทน์ จนถึงจักรวรรดิออตโตมาน
บนพื้นแผ่นดินประเทศตุรกีปัจจุบัน
ระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม 2540

เส้นทาง กรุงเทพฯ-อิสตันบูล- อังการา-คัปปาโดเชีย-เซลซุสเกียน การาวานเซอเรล-
คอนญา-ปามุคคาเล-อีฟีซุส-เซลซุส-กูซาดาซี-อิซเมียร์- แฟร์กามอน -ทรอย
คานัคคาเล-อิสตันบูล-กรุงเทพฯ

วันแรกของการเดินทาง

วันเสาร์ที่ 22 มีนาคม 2540 กรุงเทพฯ-ISTANBUL-ANKARA-CAPPADOCIA

01.55 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ โดยสายการบิน

07.10 น. ถึงสนามบินกรุงอิสตันบูล

09.20 น. ออกเดินทางต่อโดยสายการบินไปยังกรุงอังการา

10.45 น. ถึงสนามบินกรุงอังการา (อังการา-คาปาโดเชีย 274 กม.)

ต่อจากนั้นนั่งรถโค้ชเที่ยวชมเมืองชมกรุงอังการา เมืองหลวงของตุรกี ผ่านจุด
สำคัญ ๆ เช่น ป้อมปราการโบราณ สมัยโรมัน สุเหร่าเก่าแก่สมัยศตวรรษที่ 14 แล้วออก
จากเมืองไปยังดินแดน CAPPADOCIA นำคณะ ย้อนยุคสู่สมัยก่อนประวัติศาสตร์
เข้าสู่ CAPPADOCIA ดินแดนสมัยชนชาติ HITTITES และ PHRYGIANS เข้าชม
เมืองใต้ถ้ำ KAYMAKLI หมู่บ้าน GOREME หมู่บ้าน CAPPADOCIAN VILLAGES
และปราสาทที่AVCILAR, UCHISAR AUANOS และ URGUP ฯลฯ

เข้าพักที่โรงแรม

วันที่สองของการเดินทาง

วันอาทิตย์ที่ 23 มีนาคม 2540 CAPPADOCIA-SELCHUKIAN CARAVANSERAIL-
KONYA-PAMUKALE

(คาปาโดเซีย-คสนยา 221 กม.)

นั่งรถโคชนำเข้าชมสถานที่สำคัญ ๆ บางแห่งของ CAPPADOCIA เข้าชม SELCHUKIAN CARRAVANSERAIL AGHQIKARAHAN สมัยต้นศตวรรษที่ 14 ต่อจากนั้นเดินทางไปยังเมือง KONYA ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงของ SELJUK TURKS ในสมัยศตวรรษที่ 12-13 ปัจจุบันเป็นศูนย์วัฒนธรรมที่สำคัญของตุรกี เข้าชมพิพิธภัณฑ MEVLANA, ALADDIN MOSQUE ฯลฯ

หลังจากชมสถานที่สำคัญ ๆ แล้วเดินทางต่อไปยังเมือง PAMUKKALE หรือ “ปราสาทฟูฟ่าย” เข้าชมน้ำตกที่มีแร่แคลเซียมทำให้น้ำผาเป็นแอ่งสีขาวโพลนทั้งน้ำผา ฯลฯ ชมเมืองโบราณ เฮริยาโปลิส และเนโกรโปลิส

เข้าพักที่โรงแรม

วันที่สามของการเดินทาง

วันจันทร์ที่ 24 มีนาคม 2540 PAMUKALE-เมืองหินอ่อน EPHESUS-กระท่อม
พระมารดา IRGIN MARY KUSADASI-IZMIR

นั่งรถโคชปรับอากาศออกไปจาก PAMUKKALE ไปตามเส้นทางภูมิประเทศสองข้างที่แปลกตา ตรงไปยังเมือง EPHESUS และขึ้นไปยังยอดเขาซึ่งเป็นกระท่อมของพระมารดา VIRGIN MARY สถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของคริสตศาสนาที่ได้ประกาศเป็นสถานที่จาริกแสวงบุญที่สำคัญแห่งหนึ่ง ต่อจากนั้นเข้าชมเมืองหินอ่อน EPHESUS เพื่อศึกษาลักษณะภูมิประเทศแล้วชมพิพิธภัณฑ

เข้าพักที่โรงแรม

วันที่สี่ของการเดินทาง

วันอังคารที่ 25 มีนาคม 2540 IZMIR-PERGAMUM-TROY-CANAKKALE

นั่งรถโค้ชชมสถานที่สำคัญของเมือง IZMIR ซึ่งเป็นสถานที่กำเนิดของท่าน HOMER ผู้รจนามหากาพย์ ILLIADS เข้าชมพิพิธภัณฑสถานโบราณคดี และป้อมปราการ สมัย HELLENSITIC ฯลฯ เดินทางต่อไปยังเมือง PERGAMON ซึ่งเป็นเมืองหลวงของราชวงศ์กษัตริย์ PERGAMUM เข้าชมโบราณสถานที่สำคัญ ๆ

ต่อจากนั้นไปยังเมือง TROY คู่มือไม้ ที่ชุกซ่อนทหารหาญ เพื่อเข้าตีเมืองตามคำรจนาในมหากาพย์ ILLIADS แล้วเดินทางต่อไปยังเมือง CANAKKALE

เข้าพักที่โรงแรม

วันที่ห้าของการเดินทาง

วันพุธที่ 26 มีนาคม 2540 CANAKKALE-ISTANBUL-พระราชวัง DOLBAMACHE

ล่องเรือในช่องแคบ BOSPHORUS

นั่งรถโค้ชนำคณะลัดเลียบไปตามชายฝั่งทะเล MAMARA ไปสู่อิสตันบูล ต่อจากนั้นชมพระราชวัง DOLBAMACHE ที่สร้างแข่งรัศมีกับพระราชวังแวร์ซาย ชมพรหมมื่อผืนใหญ่ที่สุดในโลก แชนเคอเลียร์ เจียร์นัย หักนับสิบตัน ออกจากพระราชวังแล้วนั่งเรือล่องไปตามช่องแคบบอสฟอรัส

เข้าพักที่โรงแรม

วันที่หกของการเดินทาง

วันพฤหัสบดีที่ 27 มีนาคม 2540 พระราชวัง TOPKAPI พิพิธภัณฑสถาน ST.SOPHIA

มหาสุเหร่า BULE MOSQUE และ SULEIMAN ศึกษาสินค้าพื้นเมืองใน GRANDBAZAAR กรุงเทพฯ

ชมพระราชวังทอปคาปี คลังมหาสมบัติ เพชรใหญ่อันดับสามของโลก และก้อนมรกตที่ยังไม่เจียรไนก้อนใหญ่ที่สุดของโลก ฯลฯ ต่อจากนั้นแวะเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ST.SOPHIA มหาสุเหร่า SULEIMAN และ BLUE MOSQUE ต่อด้วย HIPPODROME และเสาหิน OBELISQUE ที่นำมาจาก LUXOR และ SERPANT OBELISQUE ต่อจากนั้นศึกษาสินค้าพื้นเมือง

19.25 น. บินจากอิสตันบูลโดยสายการบินกลับสู่กรุงเทพฯ

วันที่จัดการ เดินทาง

วันศุกร์ที่ 28 มีนาคม 2540 กรุงเทพมหานคร

09.35 น. ถึงสนามบินดอนเมือง กรุงเทพฯ โดยสวัสดิการ

**รายชื่อผู้ที่เดินทางไปประเทศตุรกี
ระหว่างวันที่ 22-28 มีนาคม 2540**

1. MR.SMITH HANSA
2. MRS DUANGPHUN HANSA
3. MRS. WIPARUT JINNIKORN
4. MR.PREEYA KULLAMAI
5. MRS.CHAWEEWAN KULLAMAI
6. MRS. PLUBPUNG KONGCHANA
7. MRS.VIPARATH JINNIGORN
8. MISS PIMSIRI PHOLDEE
9. MISS CHUCHIT MANORAT
10. MISS AUCHA RUTTRAKULTIP
11. MR. SAMAI LAOWANICH
12. MRS.PUAPAN LAOWANICH
13. MRS. APORN CHAMPATONG
14. MISS MALINEE SEATUNG
15. MR. CHAT UDOMPLITTKUL
16. MR. NOM NGAMNISAI
17. MRS. SUDA VITAYAPATTANA
18. MRS. CHAROENSAI MOUDSONG
19. MISS LAJIT PEAOSKUL
20. MISS CHUTHARAT MENASAWET
21. MRS. SUPHA PANJAREON
22. MISS SUNANTA SORACH
23. MISS SIRINAN PHONGWAN
24. MRS. SIRINART THAMMARONGWIT

ที่ ทม 1003/ 2540

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 คลองเตย กรุงเทพฯ

23 กรกฎาคม 2540

คณะมนุษยศาสตร์
รับที่.....
วันที่..... ๑๙ ๗ ๔๐
เวลา..... 8

เรื่อง อนุญาตให้พิมพ์เผยแพร่บทประพันธ์เรื่องตฤก
เรียน คณบดีคณะสังคมศาสตร์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แหล่งข้อมูลอ้างอิงและภาพประกอบเรื่อง

ตามที่ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ คณะสังคมศาสตร์ มีความประสงค์จะพิมพ์เผยแพร่สารคดีเปิดฟ้า
ตฤกและร้อยบทพจนานุกรมตฤก ที่ข้าพเจ้าได้ประพันธ์ขึ้นเมื่อครั้งที่ได้ร่วมเดินทางทัศนศึกษาประเทศ
สาธารณรัฐตฤก ซึ่งจัดโดยคณะสังคมศาสตร์ เมื่อวันที่ 21 - 28 มีนาคม นั้น

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ท่านจะนำผลงานของข้าพเจ้าไปลงพิมพ์ในวารสารของ
คณะเพื่อเผยแพร่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอบคุณยิ่งสำหรับคำเชิญชวนในการทัศนศึกษาครั้งต่อ ๆ ไป

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุนันtha ไสร์จ้ง)

